ВІСНИК
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Загальнодержавне періодичне видання

Засноване
19 лютого 1997 року

Свідоцтво
про державну реєстрацію
Серія КБ № 2444

Виходить
шість разів на рік

Засновник:
Конституційний Суд України
Адреса: 01033, м. Київ-33,
вул. Жилянська, 14

Видавець: Видавнича організація —
«Юрінком Інтер»
Адреса: 04209, м. Київ-209,
вул. Героїв Дніпра, 31-б

Завідувач
редакційного відділу Секретаріату
Конституційного Суду України –
В. Тичина
тел. 238-10-32

Відповідальний секретар –
К. Пігнаста
тел. 238-11-54,
e-mail: court@ccu.gov.ua

Президент
видавничої організації
"Юрінком Інтер",
кандидат юридичних наук
В. Ковальський
e-mail: kovalsky@yurincom.kiev.ua

6
2007

© Конституційний Суд України, 2007

РЕДАКЦІЙНА РАДА

А. Стрижак – *Голова Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук (голова Редакційної ради)*

В. Авер'янов – *завідувач відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор*

І. Домбровський – *суддя Конституційного Суду України*

В. Кампо – *суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук (заступник голови Редакційної ради)*

М. Козюбра – *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України*

О. Копиленко – *директор Інституту законодавства Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України*

М. Костицький – *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України*

П. Мартиненко – *суддя Конституційного Суду України у відставці, кандидат юридичних наук, професор*

О. Мироненко – *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент АПрН України (заступник голови Редакційної ради)*

П. Пацурківський – *декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор юридичних наук, професор*

В. Пшеничний – *суддя Конституційного Суду України у відставці, кандидат юридичних наук*

П. Рабінович – *професор кафедри теорії та історії держави і права Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук*

А. Селіванов – *Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України, доктор юридичних наук, професор*

С. Станік – *кандидат юридичних наук*

П. Стецюк – *суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук*

В. Тихий – *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України*

П. Ткачук – *суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук*

Л. Чубар – *суддя Конституційного Суду України у відставці*

В. Шаповал – *суддя Конституційного Суду України у відставці, доктор юридичних наук, професор*

С. Шевчук – *професор кафедри публічного права юридичного факультету Міжнародного Соломонового університету, кандидат юридичних наук*

Згідно з постановою Президії Вищої атестаційної комісії України від 9 червня 1999 р. № 1-05/07
"Вісник Конституційного Суду України" включено до переліку наукових фахових видань

У НОМЕРІ

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Рішення Конституційного Суду України
у справі за конституційним зверненням громадянина Мнишенка Сергія Костянтиновича щодо офіційного тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру» 6

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення розгляду справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731 «Про призначення Фатхутдінова В.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником міліції громадської безпеки», № 1734 «Про призначення Боднаря В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного слідчого управління», № 1735 «Про призначення Суслова В.І. заступником Міністра внутрішніх справ України», № 1736 «Про призначення Плеханова М.А. заступником Міністра внутрішніх справ України з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки», № 1737 «Про призначення Мармазова В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України у зв'язках з Верховною Радою України та іншими органами державної влади», № 1741 «Про призначення Куп'янського М.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником кримінальної міліції», № 1742 «Про призначення Корнієнка М.В. першим заступником Міністра внутрішніх справ України» 10

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення розгляду справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 «Про призначення Копитова С.М. заступником Міністра внутрішніх справ України — директором департаменту фінансових ресурсів та бухгалтерського обліку» і № 9 «Про призначення Попкова С.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного штабу» 13

Ухвала Конституційного Суду України
про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість», статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України», пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» у зв'язку зі статтею 4 Закону України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні» 15

Ухвала Конституційного Суду України
про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень

пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», пункту 13 статті 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік», Постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіонерів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету» 19

Ухвала Конституційного Суду України
про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадянина Гирі Ігоря Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України» 23

Ухвала Конституційного Суду України
про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзаців другого, шостого пункту 1 Постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» 28

Ухвала Конституційного Суду України
про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України «Про звільнення Гайдука О.В. з посади Голови Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про призначення Звєрєва В.П. Головою Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про затвердження Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України» та розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про звільнення Апасова С.І. з посади члена Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про призначення Костриби Н.П. членом Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» 32

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102^3 Закону України «Про вибори народних депутатів України» 35

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45, частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України» 38

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Кабінет Міністрів України» 40

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону України «Про вибори Президента України» та за конституційним поданням 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону України «Про вибори Президента України» 42

Ухвала Конституційного Суду України
про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України 47

Указ Президента України «Про нагородження А. Стрижака орденом князя Ярослава Мудрого» 49

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

В. Кампо. Конституціоналізація зовнішніх відносин України: євроінтеграційний аспект 50

О. Скрипнюк. Аналіз регулятивної функції в загальній системі функцій конституції 62

З ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ

О. Мироненко. Еволюція та особливості функціонування соціалістичної моделі конституційної юстиції (1945–1980 роки) 69

ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Л.П. ЮЗЬКОВА

Указ Президента України «Про відзначення 70-річчя від дня народження Л.П. Юзькова» 81

А. Стрижак. Талановитий вчений, юрист, педагог 82

М. Корнієнко. Визначний конституціоналіст-реформатор 85

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, КОМЕНТАРІ

Підручник, корисний не лише студентам 87

МІЖНАРОДНІ ЗВЯ'ЗКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Жовтень – грудень 2007 року 89

Вітаємо ювіляра! 90

Хронологічний покажчик актів Конституційного Суду України, опублікованих у «Віснику Конституційного Суду України» (1997–2007) 92

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина Мнишенка Сергія Костянтиновича щодо офіційного тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру»

м. Київ
25 жовтня 2007 року
№ 10-рп/2007

Справа № 1-13/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича — доповідача,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Мнишенка Сергія Костянтиновича щодо офіційного тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року № 1789-XII (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 53, ст. 793) стосовно застосування її до працівників військових прокуратур.

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Мнишенка Сергія Костянтиновича.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами України та іншими суб'єктами владних повноважень положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру».

Заслухавши суддю-доповідача Шишкіна В.І. та розглянувши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Громадянин Мнишенко С.К. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру» (далі — Закон) в частині поширення їх дії на працівників військових прокуратур. У зазначених положеннях Закону передбачено, що життя і здоров'я працівників прокуратури підлягають обов'язковому державному страхуванню за рахунок коштів відповідних бюджетів на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, порядок та умови страхування встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкт права на конституційне звернення, обгрунтовуючи своє прохання, зазначає, що суди України під час розгляду позовів громадян до Національної акціонерної страхової компанії «Оранта» (далі — «Оранта») про виплати страхового відшкодування по державному обов'язковому страхуванню працівників прокуратури не мають однозначної правової позиції щодо застосування частини четвертої статті 50 Закону.

Автор клопотання стверджує, що за однакових підстав одні суди (рішення Ленінського районного суду міста Кіровограда від 23 серпня 2000 року, рішення Ленінського районного суду міста Севастополя від 24 травня 2002 року, ухвала Кіровоградського обласного суду від 5 жовтня 2000 року, ухвала апеляційного суду міста Севастополя від 4 вересня 2002 року, ухвали Верховного Суду України від 8 жовтня 2001 року, від 27 лютого 2003 року) постановили рішення, посилаючись на положення частини четвертої статті 50 Закону, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов державного обов'язкового особистого страхування працівників прокуратури» від 19 серпня 1992 року № 486 (далі — Постанова № 486), які кореспондують вказаній нормі Закону. Інші ж суди (рішення військового апеляційного суду Військово-Морських Сил від 30 листопада 2004 року, ухвала Військової судової колегії Верховного Суду України від 9 березня 2005 року) постановили рішення, керуючись положеннями статті 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-XII (далі — Закон № 2011-XII), Постанови Кабінету Міністрів України «Про умови державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, і порядок виплат їм та членам їх сімей страхових сум» від 19 серпня 1992 року № 488 (далі — Постанова № 488), які кореспондують цій нормі Закону № 2011-XII.

Застосування «Орантою» і судами України саме положень статті 16 Закону № 2011-XII, на думку автора клопотання, ущемлює соціальні гарантії працівників прокуратури України, які перебувають на військовій службі у військовій прокуратурі.

2. Конституційний Суд України, даючи офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону, виходить з такого.

2.1. Стаття 46 Конституції України передбачає право громадян на соціальний захист, що включає, зокрема, право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності. Це право гарантоване загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок певних страхових внесків, а також страховими виплатами за обов'язковим страхуванням відповідно до статті 999 Цивільного кодексу України.

Обов'язкове державне страхування життя і здоров'я працівників прокуратури є одним із напрямів їх соціального захисту (частина четверта статті 50 Закону). Порядок та умови такого страхування встановлені Постановою № 486.

Згідно з положеннями статті 121 Конституції України, статей 6, 13 Закону прокуратура України становить єдину систему органів, до якої належать військові прокуратури. Системний аналіз статей 15, 16, 46, 46^1, 50, 50^1 Закону дає підстави вважати, що кадри органів прокуратури також становлять єдину систему, тобто військовослужбовці військових прокуратур, які перебувають на посадах прокурорів (стаття 56 Закону) і слідчих прокуратури, є працівниками прокуратури України.

Проаналізувавши положення статті 50 Закону, Конституційний Суд України зазначає, що держава встановила однакове страхове гарантування життя і здоров'я для всіх осіб, які перебувають на посадах прокурорів і слідчих прокуратури (прокурорів), включаючи військовослужбовців. Імовірність страхового випадку і можливий збиток від нього та обсяг відповідальності страховика також безпосередньо пов'язані з перебуванням громадянина України на посаді прокурора. Страхувальником при настанні страхових подій згідно з пунктом 3 Постанови № 486 є Генеральна прокуратура України. Норми Закону і підзаконні нормативні акти не містять винятків щодо вказаних зобов'язань Генеральної прокуратури України стосовно будь-якої категорії прокурорів.

2.2. Посилання в частині другій статті 46^1 Закону на те, що військовослужбовці військових прокуратур проходять службу відповідно до Закону № 2011-XII та інших законодавчих актів України, якими встановлені правові та соціальні гарантії, пенсійне, медичне та інші види забезпечення, передбачені законодавством для осіб офіцерського складу Збройних Сил України, стосується лише тих особливостей, які не можуть бути притаманні проходженню служби іншими працівниками прокуратури, зокрема відмінностей, пов'язаних з наявністю офіцерського звання і порядком його присвоєння, порядком отримання продовольчого та речового забезпечення, обмундирування, наданням певних пільг і компенсацій, передбачених саме для військовослужбовців, тощо.

У контексті питання, порушеного суб'єктом права на конституційне звернення, Конституційний Суд України зазначає, що відповідно до частини п'ятої статті 17 Конституції України стаття 16 Закону № 2011-XII і пункт 1 Умов, затверджених Постановою № 488, передбачають зобов'язання Міністерства оборони України як страхувальника військовослужбовців, які проходять службу на посадах прокурорів, лише у випадках, коли страхові події сталися при виконанні ними функцій військової служби. Такі випадки підпадають під іншу категорію страхових виплат, не пов'язаних з виконанням прокурорських повноважень, що дає підстави для застосування відповідного закону залежно від обставин настання страхових подій.

3. Виходячи із зазначеного Конституційний Суд України вважає, що положення частини четвертої статті 50 Закону поширюються на всіх прокурорів, зокрема й тих, які перебувають на службі у військовій прокуратурі як військовослужбовці.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 13, 51, 62, 63, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

вирішив:

1. В аспекті конституційного звернення положення частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру» в системному зв'язку з частиною п'ятою цієї статті

слід розуміти так, що держава гарантує обов'язкове державне страхування прокурорам незалежно від особливостей статусу їх певних категорій.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення розгляду справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731 «Про призначення Фатхутдінова В.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником міліції громадської безпеки», № 1734 «Про призначення Боднаря В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного слідчого управління», № 1735 «Про призначення Суслова В.І. заступником Міністра внутрішніх справ України», № 1736 «Про призначення Плеханова М.А. заступником Міністра внутрішніх справ України з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки», № 1737 «Про призначення Мармазова В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України у зв'язках з Верховною Радою України та іншими органами державної влади», № 1741 «Про призначення Куп'янського М.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником кримінальної міліції», № 1742 «Про призначення Корнієнка М.В. першим заступником Міністра внутрішніх справ України»

м. Київ
4 жовтня 2007 року
№ 55-у/2007

Справа № 2-24/2007

Конституційний Суд України
у складі суддів Конституційного Суду України:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючий, суддя-доповідач,
Бринцева Василя Дмитровича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув письмову заяву Президента України до Конституційного Суду України про відкликання конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731 «Про призначення Фатхутдінова В.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником міліції громадської безпеки», № 1734 «Про призначення Боднаря В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного слідчого управління», № 1735 «Про призначення Суслова В.І. заступником Міністра внутрішніх справ України», № 1736 «Про призначення Плеханова М.А. заступником Міністра внутрішніх справ України з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки», № 1737 «Про призначення Мармазова В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України у зв'язках з Верховною Радою України та іншими органами державної влади», № 1741 «Про призначення Куп'янського М.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником кримінальної міліції», № 1742 «Про призначення Корнієнка М.В. першим заступником Міністра внутрішніх справ України».

Заслухавши суддю-доповідача Стрижака А.А. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Президент України Указом від 15 грудня 2006 року № 1081 відповідно до пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України зупинив дію постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731 «Про призначення Фатхутдінова В.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником міліції громадської безпеки», № 1734 «Про призначення Боднаря В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного слідчого управління», № 1735 «Про призначення Суслова В.І. заступником Міністра внутрішніх справ України», № 1736 «Про призначення Плеханова М.А. заступником Міністра внутрішніх справ України з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки», № 1737 «Про призначення Мармазова В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України у зв'язках з Верховною Радою України та іншими органами державної влади», № 1741 «Про призначення Куп'янського М.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником кримінальної міліції», № 1742 «Про призначення Корнієнка М.В. першим заступником Міністра внутрішніх справ України» та одночасно звернувся до Конституційного Суду України для вирішення питання щодо конституційності зазначених постанов.

На думку суб'єкта права на конституційне подання, вказані постанови Кабінету Міністрів України прийнято у порушення конституційних повноважень глави держави щодо забезпечення національної безпеки, керівництва у цій сфері та додержання прав і свобод людини і громадянина, передбачених частиною другою статті 102, пунктами 1, 17 частини першої статті 106 Основного Закону України, у порушення Указу Президента України від 4 грудня 2006 року № 1025 «Про Перелік посад керівників військових формувань, правоохоронних органів, органів дипломатичної служби, кандидатури для призначення на які погоджуються з Президентом України».

Таким чином, наголошує автор конституційного подання, Кабінет Міністрів України проігнорував і норми частини третьої статті 106, частини третьої статті 113, пункту 1 статті 116 Основного Закону України і діяв усупереч статті 8 Конституції України.

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 24 квітня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

3. 26 квітня 2007 року до Конституційного Суду України надійшла письмова заява за підписом Президента України про відкликання конституційного подання щодо конституційності постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731, № 1734, № 1735, № 1736, № 1737, № 1741, № 1742.

Відповідно до частини першої статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне подання може бути відкликане за письмовою заявою суб'єкта, який його направив до Конституційного Суду України, в будь-який час до дня розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Отже, підстав для розгляду справи Конституційним Судом України немає.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 44, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити розгляд справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1731 «Про призначення Фатхутдінова В.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником міліції громадської безпеки», № 1734 «Про призначення Боднаря В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного слідчого управління», № 1735 «Про призначення Суслова В.І. заступником Міністра внутрішніх справ України», № 1736 «Про призначення Плеханова М.А. заступником Міністра внутрішніх справ України з питань кадрової роботи та внутрішньої безпеки», № 1737 «Про призначення Мармазова В.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України у зв'язках з Верховною Радою України та іншими органами державної влади», № 1741 «Про призначення Куп'янського М.Г. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником кримінальної міліції», № 1742 «Про призначення Корнієнка М.В. першим заступником Міністра внутрішніх справ України» на підставі статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» — у зв'язку з письмовою заявою суб'єкта права на конституційне подання про відкликання подання.

2. Конституційне подання та інші матеріали, додані до нього, повернути Президенту України.

3. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення розгляду справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 «Про призначення Копитова С.М. заступником Міністра внутрішніх справ України — директором департаменту фінансових ресурсів та бухгалтерського обліку» і № 9 «Про призначення Попкова С.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного штабу»

м. Київ
4 жовтня 2007 року
№ 56-у/2007

Справа № 2-25/2007

Конституційний Суд України
у складі суддів Конституційного Суду України:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючий, суддя-доповідач,
Бринцева Василя Дмитровича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув письмову заяву Президента України до Конституційного Суду України про відкликання конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 «Про призначення Копитова С.М. заступником Міністра внутрішніх справ України — директором департаменту фінансових ресурсів та бухгалтерського обліку» і № 9 «Про призначення Попкова С.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного штабу».

Заслухавши суддю-доповідача Стрижака А.А. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Президент України Указом від 12 січня 2007 року № 14/2007 відповідно до пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України зупинив дію постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 «Про призначення Копитова С.М. заступ-

ником Міністра внутрішніх справ України — директором департаменту фінансових ресурсів та бухгалтерського обліку» і № 9 «Про призначення Попкова С.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного штабу» та одночасно звернувся до Конституційного Суду України для вирішення питання щодо конституційності зазначених постанов.

На думку суб'єкта права на конституційне подання, вказані постанови Кабінету Міністрів України прийнято у порушення конституційних повноважень глави держави щодо забезпечення національної безпеки, керівництва у цій сфері та додержання прав і свобод людини і громадянина, передбачених частиною другою статті 102, пунктами 1, 17 частини першої статті 106 Основного Закону України, у порушення Указу Президента України від 4 грудня 2006 року № 1025 «Про Перелік посад керівників військових формувань, правоохоронних органів, органів дипломатичної служби, кандидатури для призначення на які погоджуються з Президентом України».

Автор конституційного подання вважає, що видання зазначених постанов Кабінетом Міністрів України не відповідає пункту 1 статті 116, частині третій статті 113 Основного Закону України і порушує статті 6 та 8 Конституції України.

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 24 квітня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

3. 26 квітня 2007 року до Конституційного Суду України надійшла письмова заява за підписом Президента України про відкликання конституційного подання щодо конституційності постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 і № 9.

Відповідно до частини першої статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне подання може бути відкликане за письмовою заявою суб'єкта, який його направив до Конституційного Суду України, в будь-який час до дня розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Отже, підстав для розгляду справи Конституційним Судом України немає.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 44, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити розгляд справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України від 10 січня 2007 року № 8 «Про призначення Копитова С.М. заступником Міністра внутрішніх справ України — директором департаменту фінансових ресурсів та бухгалтерського обліку» і № 9 «Про призначення Попкова С.Є. заступником Міністра внутрішніх справ України — начальником Головного штабу» на підставі статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» — у зв'язку з письмовою заявою суб'єкта права на конституційне подання про відкликання подання.

2. Конституційне подання та інші матеріали, додані до нього, повернути Президенту України.

3. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість», статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України», пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» у зв'язку зі статтею 4 Закону України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні»

м. Київ
23 жовтня 2007 року
№ 57-у/2007

Справа № 2-43/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича — доповідача,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 року № 168/97-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 21, ст. 156), статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» від 11 січня 1993 року № 4-93 (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 12, ст. 107), пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» від 3 липня 1992 року № 2535-XII (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 38, ст. 560; 1996 р., № 45, ст. 238; 2005 р., №№ 17—19, ст. 267) у зв'язку зі статтею 4 Закону України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні» від 19 вересня 1997 року № 535/97-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 47, ст. 294; 2002 р., № 9, ст. 68).

Заслухавши суддю-доповідача Домбровського І.П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 49 народних депутатів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість», статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України», пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» у зв'язку зі статтею 4 Закону України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні» (далі — Закон № 535).

Практичну необхідність в офіційному тлумаченні зазначених положень цих законів народні депутати України аргументують так.

Верховна Рада України 19 вересня 1997 року прийняла Закон № 535, яким встановлені особливості господарської діяльності підприємств по виробництву автомобілів, автобусів і комплектуючих виробів до них. Статтею 2 Закону № 535 передбачено тимчасове, до 1 січня 2008 року, надання певних преференцій підприємствам шляхом внесення змін і доповнень до законодавчих актів України з питань оподаткування. Відповідно до статті 4 Закону № 535 законодавчі акти, прийняті після набрання ним чинності, які скасовують або скорочують пільги, визначені ним, не поширюються на підприємства по виробництву автомобілів, автобусів і комплектуючих виробів до них, які мають інвестицію (у тому числі іноземну) виключно в грошовій формі.

Положеннями статей 18, 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність», статті 8 Закону України «Про режим іноземного інвестування», статті 397 Господарського кодексу України встановлені гарантії захисту інвестицій. Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені щодо інвестицій, здійснених у період цих гарантій.

Верховна Рада України 25 березня 2005 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» № 2505-IV (далі — Закон № 2505-IV), положеннями якого достроково скасовані преференції для підприємств, що діють згідно із Законом № 535.

Неоднозначне застосування положень Закону № 535, зокрема статті 4, та законодавчих актів щодо оподаткування призвело до виникнення спорів між підприємствами автомобілебудування та органами виконавчої влади при визначенні пріоритетності їх норм. При цьому, як стверджує суб'єкт права на конституційне подання, судами України та іншими органами державної влади неоднозначно застосовуються положення зазначених законів.

Так, Спеціалізована державна податкова інспекція по роботі з великими платниками податків у м. Запоріжжі виходить з того, що з прийняттям Закону № 2505-IV підприємства, які діють згідно із Законом № 535, втратили встановлені для них пільги і повинні сплачувати податок на додану вартість при реалізації автомобілів, автобусів і комплектуючих виробів до них власного виробництва на загальних підставах (податкове повідомлення-рішення від 13 червня 2006 року № 0000541312/0, прийняте на підставі акта № 31/08-02/25480917 від 24 травня 2006 року).

Запорізька митниця також вважає, що пільги, встановлені Законом № 535, втратили чинність (картка відмови у прийнятті митної декларації від 11 квітня 2006 року), оскільки Законом № 2505-IV виключено пункт 11.18 статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість», частину шосту статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України».

Натомість господарський суд Запорізької області вказує на пріоритетність норм Закону № 535 перед іншими нормативними актами, які скасовують або скорочують встановлені ним пільги, що підтверджується статтею 5 Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» (постанова від 26 липня

2006 року у справі № 23/335/06-АП, постанова від 29 грудня 2005 року у справі № 9/437-АП).

Запорізький апеляційний господарський суд стверджує, що положення статті 4 Закону № 535 є спеціальними щодо положень Закону № 2505-IV, отже, зазначені гарантії чинні, а положення Закону № 535 є обов'язковими до виконання (ухвала від 7 грудня 2006 року у справі № 23/335/06-АП, постанова від 31 березня 2006 року у справі № 9/437-АП). Ця правова оцінка підтверджена Вищим адміністративним судом України (ухвала від 21 лютого 2007 року у справі № 23/335/06-АП, ухвала від 22 листопада 2006 року у справі № 9/437-АП).

На думку авторів клопотання, суперечлива практика застосування органами державної влади та судами загальної юрисдикції України положень зазначених законів свідчить про їх неоднозначне розуміння при розв'язанні спорів між суб'єктами господарських відносин і суб'єктами владних повноважень (податковими та митними органами), що зумовлює практичну необхідність в офіційному тлумаченні положень цих законів.

Виходячи з цього суб'єкт права на конституційне подання звертається з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість», статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» та пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» у зв'язку зі статтею 4 Закону № 535, щоб забезпечити їх виконання з урахуванням інших законів України, які регулюють аналогічні питання, і роз'яснити:

1) чи є положення статті 4 Закону № 535 підставою для непоширення на підприємства по виробництву автомобілів, автобусів і комплектуючих виробів до них з інвестицією, які діють відповідно до Закону № 535, законодавчих актів, прийнятих після набрання ним чинності, які скасовують або скорочують пільги таких підприємств;

2) чи зберігається для підприємств по виробництву автомобілів, автобусів і комплектуючих виробів до них з інвестицією, які діють відповідно до Закону № 535, після 31 березня 2005 року в повному обсязі чинність положень пунктів 11.18, 11.19 статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» в редакції, що діяла до 31 березня 2005 року, частини шостої статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» в редакції, що діяла до 31 березня 2005 року;

3) чи поширюється на зазначені підприємства дія положень пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю».

Крім того, автори клопотання просять роз'яснити, чи передбачають встановлені положеннями статті 4 Закону № 535 державні гарантії здійснення інвестицій, непоширення у подальшому дії законодавчих актів, які регулюють правовідносини в галузі податкового, митного, земельного законодавства, і чи можуть скасовувати або скорочувати визначені Законом № 535 пільги щодо підприємств по виробництву автомобілів, автобусів і комплектуючих до них.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 10 жовтня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

3. Вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Конституційний Суд України виходить з такого.

До повноважень Конституційного Суду України належить офіційне тлумачення Конституції України та законів України (пункт 2 частини першої статті 150 Конституції України).

Підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні,

офіційній інтерпретації положень Конституції України та законів України (частина перша статті 93 Закону України «Про Конституційний Суд України»). В конституційному поданні повинно зазначатися правове обгрунтування тверджень щодо необхідності в офіційному тлумаченні правового акта (його окремих положень) (пункт 4 частини другої статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України його юрисдикція поширюється лише на чинні нормативно-правові акти (пункт 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001).

Аналіз матеріалів конституційного подання свідчить про недотримання його авторами зазначених вимог.

Клопотання народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» фактично зводиться до необхідності роз'яснення пунктів 11.18, 11.19 цієї статті, а щодо тлумачення положень статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» — до необхідності тлумачення положень частини шостої зазначеної статті.

Проте Законом № 2505-IV пункти 11.18, 11.19 статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» та частина шоста статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» виключені, а отже, втратили чинність. Тому в цій частині конституційного подання є підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Що стосується клопотання народних депутатів України про офіційне тлумачення пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю», то на порушення вимог пункту 4 статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України» в конституційному поданні немає правового обгрунтування практичної необхідності в офіційному тлумаченні зазначеної норми Закону. За таких обставин Конституційний Суд України вважає за необхідне відмовити у відкритті конституційного провадження в цій частині згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 13, 39, 45, 50, 93 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 року № 168/97-ВР, статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» від 11 січня 1993 року № 4-93, пункту 1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про плату за землю» від 3 липня 1992 року № 2535-XII у зв'язку зі статтею 4 Закону України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні» від 19 вересня 1997 року № 535/97-ВР на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам Закону України «Про Конституційний Суд України»; непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», пункту 13 статті 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік», Постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіонерів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету»

м. Київ
23 жовтня 2007 року
№ 58-у/2007

Справа № 2-42/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни — доповідача,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 5 жовтня 2005 року № 2939-IV (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 4, ст. 52), пункту 13 статті 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» від 19 грудня 2006 року № 489-V (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 7—8, ст. 66), Постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіо-

нерів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету» від 3 січня 2002 року № 1 (Офіційний вісник України, 2002 р., № 1, ст. 26).

Заслухавши суддю-доповідача Мачужак Я.В. та розглянувши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 55 народних депутатів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі — Закон № 2939-IV), пункту 13 статті 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (далі — Закон № 489-V), Постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіонерів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету» (далі — Постанова).

Положеннями пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону № 2939-IV внесено зміни, зокрема, до статей 12, 13, 14, 15, 16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII (далі — Закон № 3551-XII). Ними розрахункова величина, що використовується для нарахування відповідним категоріям громадян пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, — мінімальна пенсія за віком замінена на прожитковий мінімум.

Положеннями статті 29 Закону № 489-V встановлено менші розміри разової грошової допомоги, ніж передбачено положеннями частини п'ятої статей 12, 13, 14, 15 Закону № 3551-XII, дію яких зупинено пунктом 13 статті 71 Закону № 489-V.

Постановою визначено розмір 19 гривень 91 копійка, який використовується для розрахунку пенсій, призначених відповідно до частини четвертої статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», додаткової пенсії, надбавок, підвищень.

2. Як стверджується у поданні, додаткових гарантій соціального захисту потребують громадяни, які згідно зі статтею 17 Конституції України перебувають на службі у військових формуваннях та правоохоронних органах держави, а також члени їх сімей. Народні депутати України вважають, що за відсутності воєнного або надзвичайного стану, всупереч положенням статей 22, 24, 64 Конституції України, прийнято закони України та підзаконні акти, якими зменшено розмір пільг та соціальних гарантій.

На думку авторів клопотання, внесенням змін положеннями пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону № 2939-IV звужено зміст і обсяг існуючих прав громадян у сфері соціального захисту, порушено принцип рівності всіх громадян перед законом, ветеранів війни поставлено у нерівні умови з тими громадянами, яким пенсія призначається та перераховується з врахуванням мінімальної пенсії за віком. Положеннями пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону № 2939-IV внесено зміни до статей 12, 13, 14, 15, 16 Закону № 3551-XII, чим розміри підвищення пенсії або щомісячного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, порівняно з попередньою редакцією цього Закону зменшено.

Народні депутати України вважають, що цими змінами до Закону № 3551-XII порушено конституційні засади рівності прав та принцип справедливості на належне пенсійне забезпечення всіх категорій громадян.

Зупинення пунктом 13 статті 71 Закону № 489-V виплати разової грошової допомоги у встановлених Законом № 3551-XII розмірах є порушенням гарантованого державою права на соціальний захист і не відповідає Конституції України.

У конституційному поданні також наголошується, що передбачені Постановою 19 гривень 91 копійка є «розміром мінімальної пенсії за віком» і тому суперечить Конституції України і Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», оскільки Постановою Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 19 грудня 2001 року № 1706 «з 01.01.2002 року мінімальна пенсія за віком дорівнює 42 грн.». Отже, сума 19 гривень 91 копійка не може бути мінімальною пенсією за віком і застосовуватися для обчислення пільг.

3. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 10 жовтня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у цій справі.

4. Вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Конституційний Суд України виходить з такого.

4.1. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні має бути зазначене правове обгрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або його окремих положень (пункт 4 частини другої статті 39).

Заміна Законом № 2939-IV мінімальної пенсії за віком на прожитковий мінімум як розрахункової величини, що використовується для підвищення пенсії або щомісячного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, обумовлена тим, що прожитковий мінімум є базовим державним соціальним стандартом (частина третя статті 46 Конституції України, стаття 6 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»). Ці питання відповідно до пункту 6 частини першої статті 92 Конституції України визначаються виключно законами України. Тому встановлення розмірів збільшення пенсій чи іншої соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, застосування прожиткового мінімуму чи розміру мінімальної пенсії за віком для нарахування соціальних виплат є предметом законів України (законності) і не належить до компетенції Конституційного Суду України.

Як вбачається зі змісту конституційного подання, його автори лише на підставі порівняння редакцій Закону № 3551-XII до та після внесення до нього змін Законом № 2939-IV та посилання на положення статей 22, 24, 64 Конституції України роблять висновок про звуження змісту і обсягу існуючих прав громадян у сфері соціального захисту, порушення принципу рівності всіх громадян перед законом, встановлення для ветеранів війни нерівних умов порівняно з тими громадянами, яким пенсія призначається та перераховується з врахуванням мінімальної пенсії за віком. Однак це не є правовим обгрунтуванням невідповідності Конституції України положень пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону № 2939-IV. Інших аргументів невідповідності Конституції України положень цього нормативно-правового акта не наведено.

Отже, конституційне подання в цій частині не відповідає вимогам, передбаченим пунктом 4 частини другої статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України».

4.2. У конституційному поданні також не зазначено та не аргументовано, яким саме статтям Конституції України не відповідає Постанова.

Невідповідність Конституції України Постанови автори клопотання мотивують тим, що розмір 19 гривень 91 копійка є «мінімальною пенсією за віком». При цьому неконституційність Постанови вони пов'язують з невідповідністю цього підзаконного акта Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», іншій Постанові Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 19 грудня 2001 року № 1706, що також є питанням законності і не належить до повноважень

Конституційного Суду України (стаття 14 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

4.3. За таких обставин Конституційний Суд України дійшов висновку, що слід відмовити у відкритті конституційного провадження у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону № 2939-IV, Постанови на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

4.4. Щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 13 статті 71 Закону № 489-V Конституційний Суд України 9 липня 2007 року прийняв Рішення № 6-рп/2007 (справа про соціальні гарантії громадян), яким, зокрема, положення статті 29, пункту 13 статті 71 Закону № 489-V визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними). Отже, і в цій частині немає підстав для відкриття конституційного провадження.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 13, 14, 39, 45, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 6 розділу I Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 5 жовтня 2005 року № 2939-IV, пункту 13 статті 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» від 19 грудня 2006 року № 489-V та Постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіонерів, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного бюджету» від 3 січня 2002 року № 1 на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадянина Гирі Ігоря Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України«

м. Київ
30 жовтня 2007 року
№ 59-у/2007

Справа № 2-44/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни — доповідача,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадянина Гирі Ігоря Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України« від 7 лютого 2002 року № 3018-III (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 27—28, ст. 180) з наступними змінами.

Заслухавши суддю-доповідача Маркуш М.А. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Суб'єкт права на конституційне звернення — громадянин Гиря Ігор Леонідович — надіслав до Конституційного Суду України сім конституційних звернень, у яких порушує питання про надання офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України». Зокрема, він просить дати відповіді по суті на такі запитання:

— щодо офіційного тлумачення частини першої статті 10 Закону України «Про судоустрій України«:

«1) чи є законним судочинство, проведене недержавною мовою України, а саме: російською, без законного обґрунтування такого випадку в самому акті судочинства;

2) чи є обов'язковим для виконання акт судочинства (судове рішення), викладений недержавною мовою України, а саме: російською мовою;

3) чи є підставою перегляду або скасування акта судочинства (судового рішення) порушення судом України частини першої статті 10 Закону України «Про судоустрій України« від 7 лютого 2002 року«;

— щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України:

«1) чи є факт не оголошення особам, які беруть участь у цивільній справі, судового рішення порушенням конституційного принципу гласності судового процесу і винятковою обставиною, якщо особи, які беруть участь у справі, не повідомлялися про дату розгляду справи;

2) чи є остаточним не оголошене особам, які беруть участь у цивільній справі, судове рішення, якщо особи, які беруть участь у справі, не повідомлялися про дату розгляду справи;

3) чи підлягає оскарженню не оголошене особам, які беруть участь у цивільній справі, судове рішення, якщо особи, які беруть участь у справі, не повідомлялися про дату розгляду справи«;

— щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124 Конституції України, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення та частини першої статті 11 Закону України «Про судоустрій України»:

«— чи є чинним судове рішення, яке не оприлюднювалося іменем України;

— чи може особа бути визнана винною судовим рішенням у скоєнні адміністративного правопорушення через два місяці з дня вчинення правопорушення»;

— щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 1, частини другої статті 6, частини першої статті 11 Закону України «Про судоустрій України»:

«— чи вважається правосуддя у найвищому судовому органі у системі судів загальної юрисдикції здійсненим, якщо Верховний Суд України не ухвалив процесуального рішення у справі;

— чи є розгляд справи в Україні повним, а судове рішення місцевого суду загальної юрисдикції у справі остаточно законним, якщо суд касаційної інстанції не ухвалив остаточного рішення у справі;

— чи може розгляд справи у Верховному Суді України закінчуватися повідомленням судді про його думку щодо обґрунтованості оскаржуваного судового рішення,

без ухвалення остаточного судового рішення іменем України у порядку, визначеному процесуальним законом«;

— щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 13, частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини третьої статті 6 Закону України «Про судоустрій України«:

«— чи є відмова суду касаційної інстанції у відкритті касаційного провадження порушенням права особи на касаційне оскарження судових рішень, якщо особа подала касаційну скаргу в порядку, встановленому Цивільним процесуальним кодексом України;

— чи має бути відкрито касаційне провадження у справі за касаційною скаргою, оформленою та поданою в порядку, встановленому Цивільним процесуальним кодексом України;

— за якими критеріями визначається обґрунтованість касаційної скарги;

— чи можна суду касаційної інстанції відмовляти особі, яка подала касаційну скаргу, у розгляді справи у суді;

— чи може особа, яка має право касаційного оскарження судових рішень, вимагати витребування справи судом касаційної інстанції для перевірки законності судових рішень у справі, які не перевірялися судом касаційної інстанції з ухваленням судового рішення за результатами розгляду скарги«;

— щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України«:

«— як вирішується питання про відкриття касаційного провадження: іменем України чи особисто суддею від імені Верховного Суду України;

— чи може суддя суду касаційної інстанції ухвалювати судове рішення одноособово іменем України;

— чи вважається ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження, ухвалена іменем України, закінченням розгляду справи, якщо розгляду справи по суті касаційної скарги не було«;

— щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

«— чи може рішення голови вищестоящого суду, першого заступника та заступників по поданій їм скарзі на постанову судді у справі про адміністративне правопорушення бути не судовим: ухвалюватися не іменем України, без додержання процесуальної форми і не посвідчуватися гербовою печаткою суду».

Необхідність в офіційному тлумаченні зазначених положень Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про судоустрій України« автор конституційних звернень мотивує різним їх розумінням судами України, що спричинило, на його думку, проблеми у практичній реалізації цих норм. Гиря І.Л. стверджує, що неоднозначне застосування судами загальної юрисдикції спірних положень Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про судоустрій України« призвело до порушення як його, так і його малолітнього сина конституційних прав та законних інтересів.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 10 жовтня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадянина Гирі Ігоря Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої

статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України« від 7 лютого 2002 року № 3018-III на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України« — невідповідність конституційних звернень вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України«, та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційних зверненнях.

3. Вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Конституційний Суд України виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України« підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94); у конституційному зверненні повинно зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42).

3.1. Конституційний Суд України керується правовою позицією, викладеною в Ухвалі Конституційного Суду України від 16 листопада 2006 року № 13-у/2006, згідно з якою неоднозначність застосування норми правового акта — це коли одна й та сама норма правового акта застосовується по-різному за однакових обставин.

Аналіз конституційних звернень і доданих до них матеріалів свідчить про те, що суб'єкт права на конституційне звернення не дотримав вимог пункту 4 частини другої статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України« — не навів обгрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень частини п'ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України«, а також неоднозначності їх застосування судами.

Автор конституційних звернень викладає власне розуміння змісту перелічених положень Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про судоустрій України«, наголошуючи, що вони є неконституційними.

3.2. Конституційний Суд України також зазначає, що наведені Гирею І.Л. твердження про неоднозначність застосування спірних положень фактично зводяться до його незгоди з конкретними рішеннями судів загальної юрисдикції.

Аналіз матеріалів, долучених до конституційних звернень, підтверджує, що в суб'єкта права на конституційне звернення були всі можливості для оскарження рішень судів загальної юрисдикції.

Незгода з рішеннями судів загальної юрисдикції не є підставою для конституційного звернення.

Розгляд справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних правовідносин, належить до компетенції судів загальної юрисдикції (частина перша статті 15 Цивільного процесуального кодексу України).

Конституційний Суд України не наділений правом перевірки законності, обґрунтованості рішень судів загальної юрисдикції та правильності застосування ними норм законодавства (стаття 14 Закону України «Про Конституційний Суд України«).

3.3. Крім наведеного, автор конституційних звернень не згоден з процедурою винесення та оскарження рішень судів загальної юрисдикції, закріпленою в чинному законодавстві. Однак зміна цієї процедури віднесена до компетенції органу законодавчої влади. Прийняття законів, якими вносяться зміни до чинних законів, є прерогативою Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України) — єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75 Конституції України).

Конституційний Суд України вважає, що визначення процедури оскарження рішень судів загальної юрисдикції не належить до повноважень Конституційного Суду України, а є предметом законодавчого врегулювання (пункт 14 частини першої статті 92 Конституції України).

4. Додаткові питання, порушені Гирею І.Л. в конституційних зверненнях, стосуються процедури винесення рішень судами загальної юрисдикції, його права на апеляційне і касаційне оскарження судових рішень та процедури реалізації цього права. Зі змісту конституційних звернень вбачається, що йдеться, по суті, про надання консультацій щодо застосування норм права, а це не належить до повноважень Конституційного Суду України (стаття 150 Конституції України, стаття 13 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Таким чином, конституційні звернення не відповідають вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України«, тому підстав для відкриття конституційного провадження у справі немає.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 13, 14, 42, пунктами 2, 3 статті 45, статтями 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадянина Гирі Ігоря Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень частини п’ятої статті 124, пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини першої статті 293 Кодексу України про адміністративні правопорушення, частини першої статті 13, частин першої, четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України, частини другої статті 1, частин другої, третьої статті 6, частини першої статті 10, частини першої статті 11, частини третьої статті 13 Закону України «Про судоустрій України« від 7 лютого 2002 року № 3018-III на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційних звернень вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційних зверненнях.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзаців другого, шостого пункту 1 Постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України»

м. Київ
31 жовтня 2007 року
№ 60-у/2007

Справа № 2-45/2007

Конституційний Суд України
у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича — доповідача,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзаців другого, шостого пункту 1 Постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» від 4 серпня 2006 року № 88-V (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 37, ст. 323).

Заслухавши суддю-доповідача Джуня В.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 70 народних депутатів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), абзаци другий, шостий пункту 1 Постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» від 4 серпня 2006 року № 88-V (далі — Постанова).

Народні депутати України вважають, що Постанова в частині призначення Азарова М.Я. на посаду Першого віце-прем'єр-міністра України, Міністра фінансів України (абзац другий пункту 1) та Рибака В.В. на посаду Віце-прем'єр-міністра України,

Міністра будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України (абзац шостий пункту 1) прийнята у порушення положень Конституції України.

Автори клопотання зазначають, що кожна з названих осіб обіймає дві посади, тобто поряд з однією діяльністю на постійній основі виконує іншу роботу також на постійній основі, що суперечить частині першій статті 120 Конституції України, згідно з якою члени Кабінету Міністрів України не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою (крім викладацької, наукової та творчої).

У конституційному поданні наголошено, що таким чином порушуються положення пункту 12 частини першої статті 85, частини першої статті 113, частини першої статті 114 Конституції України, зі змісту яких випливає, що посади Першого віце-прем'єр-міністра, віце-прем'єр-міністра та міністра є окремими посадами, кожну з яких повинна обіймати окрема особа.

Зазначено також, що призначення однієї особи на дві посади в Кабінеті Міністрів України призводить до того, що одна особа здійснює владні повноваження двох посадових осіб Кабінету Міністрів України, що має ознаки узурпації державної влади і суперечить статті 5 Конституції України.

Оскільки для кожної посади в Кабінеті Міністрів України встановлено конкретні повноваження, означені чітким переліком функцій та завдань, суміщаючи їх, посадова особа Кабінету Міністрів України, на думку народних депутатів України, виходить за межі повноважень, визначених для однієї посади, в яких згідно зі статтями 6, 19 Конституції України зобов'язана діяти.

Суб'єкт права на конституційне подання вважає, що призначення однієї особи на дві посади в Кабінеті Міністрів України порушує закріплений статтями 24, 38 Конституції України принцип рівності прав громадян, ставить таку особу у привілейоване становище щодо інших членів Кабінету Міністрів України.

На підтвердження своєї позиції народні депутати України посилаються на частину шосту статті 9 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», за якою на кожну посаду пропонується одна кандидатура, та на частину другу статті 6 цього ж Закону, відповідно до якої чисельність членів Кабінету Міністрів України встановлюється Верховною Радою України виходячи з його посадового складу.

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 22 жовтня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у справі на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

3. Вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України, Конституційний Суд України виходить зі змісту повноважень Конституційного Суду України, визначених у статтях 147, 150, 151, 152 Конституції України, статтях 13, 14, 15 Закону України «Про Конституційний Суд України», та керується практикою конституційного судочинства.

4. Під час підготовки матеріалів справи до розгляду Конституційним Судом України набрали чинності постанови Верховної Ради України «Про призначення Рибака В.В. на посаду Віце-прем'єр-міністра України» від 21 березня 2007 року № 791-V (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 17, ст. 260) та «Про звільнення Рибака В.В. з посади Віце-прем'єр-міністра України, Міністра будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України» від 21 березня 2007 року № 790-V (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 17, ст. 259).

Ці постанови не містять приписів щодо скасування абзацу шостого пункту 1 Постанови. Однак відповідно до правової позиції Конституційного Суду України з прийняттям нового акта, якщо інше не передбачено самим цим актом, автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше (Рішення Конституційного Суду України від 3 жовтня 1997 року № 4-зп).

За змістом статей 150, 152 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить вирішення питань щодо конституційності лише чинних актів, визначених у пункті 1 частини першої статті 150. Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001, юрисдикція Конституційного Суду України поширюється на чинні нормативно-правові акти. У зв'язку з цим розгляд питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу шостого пункту 1 Постанови непідвідомчий Конституційному Суду України. Отже, є підстави для відмови у відкритті конституційного провадження в цій частині конституційного подання згідно з пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

5. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні має зазначатися правове обгрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або окремих його положень (пункт 4 частини другої статті 39), предметом розгляду Конституційного Суду України може бути конституційне подання, в якому викладаються аргументи і стверджується про неконституційність законів, інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (частина перша статті 71).

Народні депутати України не навели достатньо обгрунтованих аргументів стосовно того, що призначення однієї особи на посади Першого віце-прем'єр-міністра (віце-прем'єр-міністра) та міністра є порушенням норм Конституції України. Основним мотивом їхнього конституційного подання є твердження про невідповідність абзаців другого, шостого пункту 1 Постанови приписам частини другої статті 6, частини шостої статті 9 Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Проте згідно зі статтею 14 Закону України «Про Конституційний Суд України» до повноважень Конституційного Суду України не належать питання щодо законності актів органів державної влади, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції.

Крім того, Постанова належить до категорії ненормативних правових актів. Як зазначив Конституційний Суд України у Рішенні від 23 червня 1997 року № 2-зп, «за своєю природою ненормативні правові акти, на відміну від нормативних, встановлюють не загальні правила поведінки, а конкретні приписи, звернені до окремого індивіда чи юридичної особи, застосовуються одноразово й після реалізації вичерпують свою дію». Оскільки Постанова вичерпала свою дію, вона не може розглядатись на відповідність Конституції України, тобто це питання непідвідомче Конституційному Суду України (Ухвала Конституційного Суду України від 1 жовтня 2002 року № 50-у/2002). На підставі наведеного та відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд України вважає, що підстав для відкриття конституційного провадження у справі в частині відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другого пункту 1 Постанови немає.

Виходячи з викладеного та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 13, 14, 15, 38, 39, 45, 50, 71 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзаців другого, шостого пункту 1 Постанови Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» від 4 серпня 2006 року № 88-V на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України «Про звільнення Гайдука О.В. з посади Голови Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про призначення Звєрєва В.П. Головою Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про затвердження Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України» та розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про звільнення Апасова С.І. з посади члена Національної комісії з питань регулювання зв'язку України», «Про призначення Костриби Н.П. членом Національної комісії з питань регулювання зв'язку України«

м. Київ
31 жовтня 2007 року
№ 61-у/2007

Справа № 2-46/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича — доповідача,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України «Про звільнення Гайдука О.В. з посади Голови Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 21 березня 2007 року № 482, «Про призначення Звєрєва В.П. Головою Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 21 березня 2007 року

№ 483, «Про затвердження Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України» від 25 липня 2007 року № 971 та розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про звільнення Апасова С.І. з посади члена Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 12 травня 2007 року № 294, «Про призначення Костриби Н.П. членом Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 23 травня 2007 року № 331 (далі — акти Кабінету Міністрів України).

Заслухавши суддю-доповідача Джуня В.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Президент України звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) актів Кабінету Міністрів України. Неконституційність актів Кабінету Міністрів України суб'єкт права на конституційне подання обгрунтовує їх невідповідністю приписам частини другої статті 6, частини другої статті 8, статті 17, частини другої статті 19, статті 42, пунктів 1, 17 частини першої статті 106 Конституції України та вимогам законів України «Про природні монополії», «Про телекомунікації».

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 22 жовтня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у справі на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

3. Вирішуючи питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України, Конституційний Суд України виходить зі змісту повноважень Конституційного Суду України, визначених у статтях 147, 150, 151, 152 Конституції України, статтях 13, 14, 15 Закону України «Про Конституційний Суд України», та керується практикою конституційного судочинства.

4. Відповідно до пункту 4 частини другої статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні повинне зазначатися правове обгрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або окремих його положень. Згідно з частиною першою статті 71 цього Закону предметом розгляду Конституційного Суду України може бути конституційне подання, в якому викладаються аргументи і стверджується про неконституційність законів, інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

За змістом статті 15 вказаного Закону обов'язковою умовою для відкриття конституційного провадження у справі щодо неконституційності правового акта є надання суб'єктом права на конституційне подання аргументів, які б свідчили про невідповідність положень цього акта нормам Конституції України або про порушення встановленої Конституцією України процедури його розгляду, ухвалення або набрання ним чинності чи перевищення конституційних повноважень при його прийнятті.

Автором клопотання не дотримано вимоги пункту 4 частини другої статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України», не наведено правової аргументації невідповідності актів Кабінету Міністрів України приписам частини другої статті 6, частини другої статті 8, статті 17, частини другої статті 19, статті 42, пунктів 1, 17 частини першої статті 106 Конституції України. Зазначене є підставою для відмови у відкритті провадження в Конституційному Суді України у справі щодо вказаної частини

конституційного подання згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» у зв'язку з невідповідністю конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим Законом.

5. Президент України стверджує про невідповідність актів Кабінету Міністрів України законам України «Про природні монополії», «Про телекомунікації», проте до повноважень Конституційного Суду України не належить вирішення таких питань (статті 147, 150 Конституції України, статті 13, 14 Закону України «Про Конституційний Суд України»). Отже, у цій частині конституційного подання порушені питання не підвідомчі Конституційному Суду України, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Виходячи з викладеного та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 13, 14, 15, 39, 45, 50, 71 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанов Кабінету Міністрів України «Про звільнення Гайдука О.В. з посади Голови Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 21 березня 2007 року № 482, «Про призначення Звєрєва В.П. Головою Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 21 березня 2007 року № 483, «Про затвердження Положення про Національну комісію з питань регулювання зв'язку України» від 25 липня 2007 року № 971 та розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про звільнення Апасова С.І. з посади члена Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 12 травня 2007 року № 294, «Про призначення Костриби Н.П. членом Національної комісії з питань регулювання зв'язку України» від 23 травня 2007 року № 331 на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102³ Закону України «Про вибори народних депутатів України»

м. Київ
16 жовтня 2007 року
№ 39-уп/2007

Справа № 1-41/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича — доповідача,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

за участю представника суб'єкта права на конституційне подання Ставнійчук Марини Іванівни; залучених до участі у розгляді справи: постійного представника Верховної Ради України у Конституційному Суді України Селіванова Анатолія Олександровича, представника Верховної Ради України Мірошниченка Юрія Романовича, представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Малинникової Людмили Федорівни, Яценка Володимира Михайловича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102³ Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 року № 1665-IV (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 27—28, ст. 366; 2005 р., № 38—39, ст. 449; 2007 р., № 28, ст. 383).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 39, 40 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне подання Президента України.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 82 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність спірних питань щодо відповідності Конституції

України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102^3 Закону України «Про вибори народних депутатів України».

Заслухавши суддю-доповідача Дідківського А.О., пояснення Ставнійчук М.І., Селіванова А.О., Мірошниченка Ю.Р., Малинникової Л.Ф., Яценка В.М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Президент України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням про визнання такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102^3 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (далі — Закон) у частині виключення зі списку виборців звичайної виборчої дільниці відповідною дільничною виборчою комісією осіб, які за відомостями, що подаються органами державної прикордонної служби за три дні до дня виборів до окружних виборчих комісій, фактично перетнули державний кордон України і на момент подання відомостей відсутні дані про їх повернення на територію України.

У конституційному поданні стверджується, що механізм виключення громадян України зі списків виборців на звичайних виборчих дільницях, запроваджений Законом, використовується згідно з чинним правовим регулюванням лише на позачергових виборах народних депутатів України. Разом з тим Законом при проведенні чергових парламентських виборів такий механізм не передбачений.

Не передбачена Законом і можливість внесення дільничною виборчою комісією змін і уточнень до списку виборців в день виборів.

У клопотанні також наголошується, що жоден з інших законодавчих актів про вибори в Україні, які є чинними на сьогодні, не передбачає підстав та механізму обов'язкового виключення зі списків виборців на звичайних виборчих дільницях зазначеної категорії громадян України.

Отже, як вважає суб'єкт права на конституційне подання, зазначеними положеннями Закону запроваджено додаткову підставу виключення виборців зі списку виборців на звичайній виборчій дільниці при проведенні позачергових виборів народних депутатів України. Це позбавляє громадян України можливості взяти участь у голосуванні і є безпосереднім обмеженням конституційного права громадян України обирати органи державної влади. Тому вказані положення Закону не відповідають статтям 22, 33, 38, 64, 69, 70, 71 Конституції України.

2. Конституційний Суд України Ухвалою від 11 вересня 2007 року № 32-уп/2007 визнав невідкладним конституційне провадження у справі за конституційним поданням Президента України та постановив провести розгляд цієї справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України у формі усного слухання.

3. У процесі розгляду справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України представник суб'єкта права на конституційне подання підтримав конституційне подання Президента України.

Позиція представників Верховної Ради України зводилася до того, що Закон є конституційним, а конституційне провадження у справі слід припинити.

Представники Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини стверджували, що оспорюванні положення не відповідають Конституції України.

4. Під час розгляду цієї справи Конституційним Судом України з 1 жовтня 2007 року набрав чинності Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V, пунктом 3 розділу VII «Прикінцеві положення» якого передбачено,

що закони України, зокрема Закон України «Про вибори народних депутатів України», стосовно складання та уточнення списків виборців діють у частині, що не суперечить цьому Закону. Таким чином, після набрання чинності Законом України «Про Державний реєстр виборців» підстав для спору між суб'єктом конституційного подання і Верховною Радою України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102^3 Закону немає.

За таких обставин конституційне провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) зазначених положень Закону підлягає припиненню.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, пунктом 3 статті 45, статтею 51 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин дев'ятої, десятої, вісімнадцятої статті 102^3 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 року № 1665-IV на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45, частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України»

м. Київ
16 жовтня 2007 року
№ 40-уп/2007

Справа № 1-42/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича — доповідача,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45, частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 року № 1665-IV з наступними змінами (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 27—28, ст. 366; 2005 р., № 38—39, ст. 449; 2007 р., № 28, ст. 383).

Заслухавши суддю-доповідача Домбровського І.П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 54 народних депутати України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45,

частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України».

На думку авторів конституційного подання, зазначені норми цього Закону, які встановлюють граничні строки звернення громадян до дільничної, окружної виборчих комісій, місцевого суду зі скаргами про неправильності в списку виборців і заборону при проведенні позачергових виборів виготовляти та використовувати відкріпні посвідчення, обмежують виборче право громадян та свободу їх пересування, а тому не відповідають статтям 1, 3, 33, 38, частині другій статті 64, статті 70 Конституції України.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 12 вересня 2007 року відкрила конституційне провадження у цій справі.

Конституційний Суд України Ухвалою від 13 вересня 2007 року № 34-уп/2007 постановив провести розгляд справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України у формі усного слухання.

3. Під час розгляду справи Конституційним Судом України 1 жовтня 2007 року набрав чинності Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V, згідно з яким після набрання ним чинності закони України, зокрема Закон України «Про вибори народних депутатів України», стосовно складання та уточнення списків виборців діють у частині, що не суперечить Закону України «Про Державний реєстр виборців» (пункт 3 розділу VII «Прикінцеві положення»). Після набрання чинності цим Законом підстав для спору між суб'єктом права на конституційне подання і Верховною Радою України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45, частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України» немає. За таких обставин конституційне провадження у справі підлягає припиненню.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтею 13, пунктом 3 статті 45, пунктом 1 статті 82 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої, сьомої статті 43, частин другої, третьої статті 44, частини сьомої статті 45, частини сьомої статті 46, частини десятої статті 47, частини сьомої статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 року № 1665—IV з наступними змінами на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Кабінет Міністрів України»

м. Київ
16 жовтня 2007 року
№ 41-уп/2007

Справа № 1-31/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича — доповідача,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні питання про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 21 грудня 2006 року № 514-V (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 11, ст. 94).

Заслухавши суддю-доповідача Джуня В.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Президент України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 21 грудня 2006 року № 514-V (далі — Закон).

Президент України вважає, що Закон прийнято з порушенням встановленої статтею 94 Конституції України процедури ухвалення та набрання ним чинності (офіційне тлумачення цієї статті дано в Рішенні Конституційного Суду України від 7 липня 1998 року № 11-рп/98).

У конституційному поданні зазначається, що 19 січня 2007 року Президент України повернув прийнятий Верховною Радою України 12 січня цього ж року Закон зі своїми вмотивованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного роз-

гляду у зв'язку з тим, що текст Закону, який надійшов на підпис, відрізняється від попередньої редакції Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (реєстр. № 2325), підписаного за результатами голосування парламенту 21 грудня 2006 року Головою Верховної Ради України, та містить зміни, які не були передбачені пропозиціями Президента України від 11 січня 2007 року.

На думку автора клопотання, Закон після застосування щодо нього права вето не може бути підписаний Головою Верховної Ради України, а має бути повторно розглянутий і знову прийнятий Верховною Радою України. Президент України стверджує, що офіційне оприлюднення Закону, який повернуто із пропозиціями Президента України до Верховної Ради України для повторного розгляду, є порушенням положень статей 6, 8, частини другої статті 19, статті 94 Конституції України.

У конституційному поданні також наголошується, що встановлена Конституцією України процедура набрання чинності Законом була порушена тим, що Голова Верховної Ради України всупереч положенням частини четвертої статті 94 Основного Закону України не підписав його для опублікування.

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 2 березня 2007 року відмовила у відкритті конституційного провадження у цій справі.

Конституційний Суд України Ухвалою від 19 червня 2007 року № 29-у/2007 відкрив конституційне провадження у справі.

Конституційний Суд України ухвалив провести розгляд справи за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону у формі усного слухання (Ухвала Конституційного Суду України від 4 липня 2007 року № 28-уп/2007).

3. 15 жовтня 2007 року до Конституційного Суду України надійшла письмова заява Президента України про відкликання конституційного подання щодо конституційності Закону.

Відповідно до частини першої статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне подання може бути відкликане за письмовою заявою суб'єкта, який його направив до Конституційного Суду України, в будь-який час до дня розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Отже, є підстава для припинення конституційного провадження у справі.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 44, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 21 грудня 2006 року № 514-V на підставі статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» — у зв'язку з письмовою заявою Президента України про відкликання його подання.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону України «Про вибори Президента України» та за конституційним поданням 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону України «Про вибори Президента України»

м. Київ
25 жовтня 2007 року
№ 44-уп/2007

Справа № 1-8/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни — доповідача,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року № 1630-IV та за консти-

туційним поданням 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року № 1630-IV (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 14, ст. 81; 2004 р., № 20—21, ст. 291).

Заслухавши суддю-доповідача Мачужак Я.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. До Конституційного Суду України звернулися 49 народних депутатів України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року № 1630-IV (далі — Закон).

На думку суб'єкта права на конституційне подання, необхідність в офіційному тлумаченні зазначених норм Закону зумовлена невизначеністю порядку дій органів державної влади, суб'єктів виборчого процесу в разі скасування Верховним Судом України рішення Центральної виборчої комісії щодо встановлення результатів виборів Президента України. Зокрема, Законом не передбачено окремих положень щодо можливості визнання результатів виборів чи повторного голосування в межах єдиного загальнодержавного виборчого округу з виборів Президента України недійсними, а встановлено лише процедуру визнання недійсними результатів голосування на окремих дільницях. У положеннях Закону також не врегульовано питання, чи може Центральна виборча комісія констатувати наявність обставин, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 15 Закону, а саме — що жодного з кандидатів на пост Президента України не було обрано.

При цьому автори клопотання просять роз'яснити наведені положення Закону в аспекті таких питань:

— чи може відповідно до зазначених положень Закону Верховний Суд України визнати незаконною та скасувати постанову Центральної виборчої комісії щодо встановлення результатів виборів Президента України або повторного голосування з виборів Президента України;

— чи може Центральна виборча комісія повторно встановити результати виборів Президента України чи повторного голосування з виборів Президента України в разі скасування Верховним Судом України постанови Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента України чи повторного голосування з виборів Президента України;

— чи може Центральна виборча комісія відповідно до пункту 1 частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16 Закону звернутися до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України в разі скасування Верховним Судом України постанови Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента України чи повторного голосування з виборів Президента України.

До Конституційного Суду України також надійшло конституційне подання 45 народних депутатів України з клопотанням про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону.

Необхідність в офіційному тлумаченні наведених норм Конституції України та Закону, на думку народних депутатів України, викликана неможливістю легітимного обрання Українським народом Президента України, зокрема: Закон передбачає можливість визнання недійсними лише результатів голосування на виборчій дільниці, встановлює вичерпний перелік підстав для цього (стаття 80); лише Центральна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного голосування (стаття 84); Закон не надає права іншим органам приймати рішення замість виборчих комісій (стаття 98) і не передбачає можливості оскарження рішення Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента України (стаття 104).

При цьому автори клопотання просять роз'яснити положення Конституції України та Закону в аспекті таких питань:

— чи передбачено пунктом 20 частини першої статті 92 Конституції України можливість визначення результатів повторного голосування та виборів Президента України в іншому порядку, ніж встановлено законами, зокрема статтями 84, 85 Закону, чи на підставі рішення суду;

— чи допускає принцип рівності проведення виборів в Україні, зокрема виборів Президента України, закріплений у статтях 71, 103 Конституції України, можливість проведення різних етапів однієї і тієї ж виборчої кампанії на підставі різних законів, адже це ставить у нерівні умови не тільки тих кандидатів на пост Президента України, які були включені до бюлетеня для повторного голосування, а й усіх кандидатів, які брали участь у виборах;

— чи передбачено частиною восьмою статті 28, статтею 94 Закону можливість розгляду скарг після закінчення встановлених ними строків і чи має бути враховано виборчими комісіями судові рішення, якщо вони прийняті та направлені до виборчих комісій після перебігу граничних строків розгляду скарг, визначених зазначеними нормами Закону;

— чи допускають положення статей 80, 84, 85, 98, 104 Закону можливість скасовувати у судовому порядку протокол Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента України і рішення Центральної виборчої комісії, прийнятого на підставі цього протоколу, про обрання Президента України та повторне призначення повторного голосування на виборах Президента України, і до того ж не Центральною виборчою комісією, а судом.

2. Відповідно до статті 58 Закону України «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд України Ухвалою від 21 грудня 2004 року № 79-у/2004 об'єднав конституційні провадження у справах за вказаними конституційними поданнями.

3. З приводу порушених у конституційних поданнях питань Конституційним Судом України проаналізовано висловлені щодо них позиції Президента України, Голови Верховної Ради України, Голови Верховного Суду України, Голови Вищого адміністративного суду України, Голови Центральної виборчої комісії, Міністра юстиції України, Першого заступника Генерального прокурора України, фахівців Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, Львівського національного університету імені Івана Франка, Одеської національної юридичної академії, правничого факультету Національного університету «Острозька академія», юридичного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київського національного університету внутрішніх справ, Академії прокуратури України.

4. Конституційний Суд України, вирішуючи питання, порушені у конституційних поданнях, виходить з такого.

4.1. Як вбачається зі змісту конституційних подань, їх автори просять роз'яснити питання щодо наявності повноважень Верховного Суду України скасовувати рішення Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента

України або повторного голосування з виборів Президента України та призначення повторного голосування на виборах Президента України за рішенням цього суду та повноважень Верховної Ради України, Центральної виборчої комісії щодо призначення повторних виборів Президента України у разі скасування Верховним Судом України постанови Центральної виборчої комісії про встановлення результатів виборів Президента України або повторного голосування з виборів Президента України. Вони фактично просять надати консультацію щодо правильності застосування окремих положень Закону з питань встановлення Центральною виборчою комісією результатів повторного голосування на виборах Президента України, можливості їх оскарження у судовому порядку та законності постановлення судових рішень, встановлення юридичних фактів та їх оцінки, що не належать до повноважень Конституційного Суду України (стаття 150 Конституції України, статті 13, 14 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

4.2. Крім того, під час підготовки до розгляду справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України у правозастосовній практиці та чинному законодавстві України відбулися такі зміни.

Центральна виборча комісія відповідно до частини п'ятої статті 11, частини п'ятої статті 84, частин першої, другої статті 85, частини другої статті 98 Закону, керуючись статтями 12, 13, пунктами 1—4 статті 17 Закону України «Про Центральну виборчу комісію» ухвалила постанову «Про призначення повторного голосування з виборів Президента України 26 грудня 2004 року» від 4 грудня 2004 року № 1273, якою, зокрема, призначила повторне голосування з виборів Президента України на неділю, 26 грудня 2004 року.

Зважаючи на рішення Верховного Суду України від 3 грудня 2004 року, Верховна Рада України прийняла Закон України «Про особливості застосування Закону України «Про вибори Президента України при повторному голосуванні 26 грудня 2004 року» від 8 грудня 2004 року № 2221-IV, яким було врегульовано питання щодо дій дільничних, територіальних виборчих комісій, Центральної виборчої комісії у разі скасування Верховним Судом України результатів повторного голосування з виборів Президента України. Цим Законом було передбачено, що скарга на рішення Центральної виборчої комісії, у тому числі про встановлення результатів виборів Президента України, а також на дії чи бездіяльність Центральної виборчої комісії, може бути подана до Верховного Суду України у семиденний строк відповідно з дня прийняття нею оскаржуваного рішення, вчинення дій чи бездіяльності (частина друга статті 15).

Відповідно до абзацу другого пункту 3 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року втратив чинність Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 року із змінами, внесеними, зокрема, у главу 30-Б, де було визначено повноваження Верховного Суду України розглядати скарги на рішення, дії або бездіяльність Центральної виборчої комісії по виборах Президента України.

З набранням чинності Кодексом адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року розгляд та вирішення справ щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів, зокрема Президента України, віднесено до компетенції Вищого адміністративного суду України (пункт 1 частини четвертої статті 18, частина третя статті 172). Положенням пункту 11 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Кодексу адміністративного судочинства України передбачено, що після набрання чинності Кодексом адміністративного судочинства України розгляд справ щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

Отже, з набранням чинності Кодексом адміністративного судочинства України розгляд спорів у судовому порядку щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України визначається положеннями цього Кодексу, а не Закону.

Аналізуючи наведені зміни чинного законодавства України, Конституційний Суд України дійшов висновку, що ними по-іншому врегульовано питання, порушені у конституційних поданнях 49 та 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень Закону.

4.3. Офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України суб'єкт права на конституційне подання просить надати в контексті положень Закону, що у зв'язку з викладеним не може бути надане. Таким чином, правового обґрунтування в необхідності офіційного тлумачення вказаних положень Конституції України, як це передбачено пунктом 4 частини другої статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України», авторами клопотання не зазначено.

5. На підставі наведеного Конституційний Суд України дійшов висновку, що конституційне провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону та за конституційним поданням 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону підлягає припиненню на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційних подань вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційних поданнях.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 45, 51 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 15, частини третьої статті 16, частини вісімнадцятої статті 28, частин першої, третьої, п'ятої статті 84, частин сьомої, восьмої статті 85, частини першої статті 86, частини першої статті 104 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року № 1630-IV та за конституційним поданням 45 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 71, пункту 20 частини першої статті 92, частини першої статті 103 Конституції України, статей 28, 80, 84, 85, 94, 96, 98, 104 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 року № 1630-IV на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційних подань вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційних поданнях.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У Х В А Л А
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України

м. Київ
25 жовтня 2007 року
№ 45-уп/2007

Справа № 1-19/2007

Конституційний Суд України у складі суддів:

Стрижака Андрія Андрійовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Джуня В'ячеслава Васильовича,
Дідківського Анатолія Олександровича,
Домбровського Івана Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Мачужак Ярослави Василівни,
Стецюка Петра Богдановича,
Ткачука Павла Миколайовича — доповідача,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Ткачука П.М. та розглянувши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в :

1. Кабінет Міністрів України звернувся з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України і відповісти на такі питання:

«1) що розуміється в Конституції України під поняттям «видання» Президентом України акта;

2) як співвідносяться у часі в розумінні Конституції України видання акта Президента України, скріплення його підписами Прем'єр-міністра і міністра, відповідального за акт та його виконання, і набрання ним чинності;

3) чи означає норма, передбачена частиною четвертою статті 106 Конституції України, те, що Прем'єр-міністр і міністр, відповідальний за акт та його виконання, зобов'язані скріпити акт Президента України підписами;

4) чи відповідатимуть Конституції України видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, 23 частини першої статті 106 Конституції України, акти Пре-

зидента України без їх скріплення підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання».

2. 12 грудня 2006 року Друга колегія суддів Конституційного Суду України відкрила конституційне провадження у цій справі.

3. Вирішуючи питання щодо офіційного тлумачення зазначених положень Конституції України, Конституційний Суд України виходить з такого.

Відповідно до частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України, а ті з них, що видані ним в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, 23 частини першої цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

Згідно з частиною першою статті 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень Конституції України та законів України.

Під час розгляду справи Конституційним Судом України 2 лютого 2007 року набрав чинності Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 21 грудня 2006 року № 514-V (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 11, ст. 94) (далі — Закон).

Стаття 27 Закону регулює відносини Кабінету Міністрів України з Президентом України. Аналіз її змісту свідчить, що в окремих положеннях цієї статті містяться відповіді на порушені в конституційному поданні питання.

Ця стаття передбачає, зокрема, процедуру та строки скріплення актів Президента України підписами Прем'єр-міністра України та відповідального міністра, процедуру повернення актів Президента у випадку незгоди з відповідним актом, а також порядок оприлюднення актів Президента України, які підлягають скріпленню підписами зазначених осіб.

За таких обставин практична необхідність в офіційному тлумаченні порушених в конституційному поданні норм Конституції України відпала з набранням чинності Законом.

Відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні, є підставою для припинення конституційного провадження.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 45, 51 Закону України «Про Конституційний Суд України», § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частин третьої, четвертої статті 106 Конституції України на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

У К А З
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про нагородження А. Стрижака орденом князя Ярослава Мудрого

За значний особистий внесок у розбудову правової держави, зміцнення законності і правопорядку, багаторічну сумлінну працю та з нагоди 60-річчя від дня народження п о с т а н о в л я ю:

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня

СТРИЖАКА Андрія Андрійовича — Голову Конституційного Суду України.

Президент України **В. Ющенко**

м. Київ, 20 листопада 2007 року
№ 1124/2007

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ*

В. Кампо,

суддя Конституційного Суду України,
кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

Про зростання ролі конституції в демократичних, правових державах свідчить, зокрема, така тенденція, як розвиток їх конституційних систем, а саме прогресуюча конституціоналізація суспільних відносин, тобто розширення конституційних засад у різних сферах суспільно-політичного життя шляхом формування відповідними органами державної влади правових позицій, прецедентів тощо. Суть даної конституціоналізації полягає у зміцненні засад функціонування державного і суспільного життя як необхідній умові його розвитку. Завдяки конституціоналізації забезпечується потрібний (з урахуванням змін і перспектив розвитку інститутів влади, демократії та громадянського суспільства) рівень конституційного регулювання, гарантування, захисту та охорони суспільних відносин. У результаті, як свідчить досвід розвинутих держав, така конституціоналізація сприяє стабільності та наступності їх конституційно-правового розвитку.

Практика конституціоналізації суспільних відносин у різних державах має свої особливості та межі і може бути певним чином диференційована.

Залежно від політичного режиму держави ця конституціоналізація може бути демократичною, тобто відповідати принципам і нормам класичної демократії, в тому числі конституціоналізму (країни Західної Європи, США та інші), новодемократичною, тобто перехідною до демократичної (країни Балтії, Центральної та Східної Європи), чи авторитарною (країни СНД та інші).

Залежно від фактичних наслідків конституціоналізація може бути формальною (віртуальною) та реальною. Якщо конституціоналізація норм громадсько-політичного життя має формальний характер, то вона виконує символічну роль. Це характерно для країн з авторитарними режимами, де політика домінує над правом. Натомість реальна конституціоналізація відбувається в демократичних і частково у новодемократичних країнах. Вона сприяє суттєвому поліпшенню регулювання, гарантування, захисту та охорони суспільних відносин, зокрема, стосовно статусу громадян, інститутів держави і громадянського суспільства.

* Стаття підготовлена за матеріалами доповідей на третьому Українсько-німецькому правовому семінарі 22—23 січня 2007 року та IX Міжнародному Конгресі порівняльного конституційного та європейського права 29—30 червня 2007 року у м. Регенсбург.

Конституціоналізація суспільних відносин, залежно від органів державної влади, може здійснюватись як на рівні політичних суб'єктів — парламенту, президента, уряду (отримує закріплення у відповідних нормативних актах, що видаються ними), так і на рівні судових органів — через формування ними правових позицій, прецедентів. Це більше стосується конституційних судів з огляду на специфіку їх юрисдикції: формуючи свої правові позиції, вони, власне, й конституціоналізують певні відносини.

Тенденція конституціоналізації суспільних відносин стосується як публічного, так і приватного права[1]. У публічному праві вона обумовлена розширенням конституційного захисту прав і свобод громадян, насамперед громадянських та політичних, і не в останню чергу — компетенційними спорами конституційних органів влади.

Ця тенденція чітко простежується і в практиці Конституційного Суду України, значна частина рішень якого присвячена розмежуванню компетенції між органами влади: наприклад Рішення № 7-рп/2005 від 5 жовтня 2005 року (справа про управління нафтовою галуззю), Рішення № 9-рп/2004 від 7 квітня 2004 року (справа про Координаційний комітет) та інші. Що ж стосується конституційного захисту прав і свобод громадян, то роль Конституційного Суду України тут також є важливою — варто згадати хоча б деякі його рішення: № 5-зп від 30 жовтня 1997 року (справа К.Г. Устименка) щодо прав громадян на інформацію та на оскарження дій органів та посадових осіб із збирання інформації про громадян; № 13-рп/2000 від 16 листопада 2000 року (справа щодо права вільного вибору захисника) і знакове Рішення № 11-рп/1999 від 29 грудня 1999 року (справа про смертну кару), яким, на підтвердження реалізації права людини на життя, встановлення смертної кари як виду покарання визнано неконституційним[2].

У приватному праві конституціоналізація суспільних відносин відбувається особливим чином. Згідно з доктриною «горизонтального ефекту» дія конституційних положень про права людини у приватній сфері поширюється як на «вертикальні» відносини, тобто такі, де однією зі сторін є органи влади, так і на відносини між приватними особами. Тобто має місце «горизонтальна» дія цих положень. Отже, автономні інтереси приватних осіб потрапляють під вплив «горизонтального ефекту». Фактичний вплив конституційних прав на дії приватних осіб не є визначальним, але він може змінюватись залежно від змін у тлумаченні їх змісту. Проте той факт, що дія конституційних прав громадян у приватній сфері підпорядкована доктрині «діяльності державної влади»[3], вже не є предметом дискусій.

Федеральний Конституційний Суд Німеччини (далі — ФКС) у відомому рішенні у справі Luth 1958 року виробив своє розуміння непрямого «горизонтального ефекту»: конституційні положення не визначають, а лише впливають на розвиток приватного права, тому їх дія є, скоріше, опосередкованою, аніж прямою[4]. Цю доктрину активно сприйняли країни Балтії,

---

[1] Поділ на публічне й приватне право характерний тільки для романо-германської правової сім'ї. У країнах англосаксонського права такий поділ відсутній.

[2] Деякі з цих рішень Конституційного Суду останнім часом серйозно критикуються вченими і фахівцями. Напр., див.: *Головченко В.* Наслідки скасування смертної кари чи деморалізації суспільства? // Юридичний Вісник України. — 11—17 серпня 2007 року. — № 32. — С. 6.

[3] *Gardbaum Stephen.* The «Horizontal Effect» of Constitutional Rights // UCLA School of Law. Public Law & Legal Theory Research Paper Series. — Research Paper No. 03-14. — 96 p.

[4] *Taylor Greg* . The Horizontal Effect of Human Rights Provisions, the German Model and its Applicability to Common Law Jurisdictions // King's Law Journal. — Vol 13. — Issue 2 (Issue 2 2002).

Центральної та Східної Європи, а європейські вчені намагаються її застосувати до законодавства Європейського Союзу[1].

Відповідно до цієї доктрини основні права громадян є системою цінностей, яка розглядається як вихідне конституційне положення, що впливає на всі галузі права, має пріоритет у розвитку законодавства, державного врядування та правосуддя. Тому, наприклад, кожна цивільно-правова чи соціально-правова норма має бути сумісна з цією системою і трактуватися у відповідності до її духу.

Однак при цьому закономірно постає запитання: якщо такі публічно-правові норми підлягають застосуванню до суспільних відносин між приватними особами, то чи не означає це, що приватне право як таке втрачає свою первинність і автономію щодо публічного права й певним чином наповнюється конституційним правом та його принципами? Очевидно, що від впливу конституційного права на приватне захист інтересів приватних осіб не знижується, адже конституційне право захищає приватні інтереси у складі публічних. Приватні інтереси, властиві більшості членів суспільства, формують суспільні, які після їх узгодження з інтересами держави закріплюються в позитивному праві як публічні[2].

Слід зазначити, що реалізація концепції «горизонтального ефекту» в Україні можлива переважно на рівні судів загальної юрисдикції і майже неможлива на рівні Конституційного Суду. Пояснюється це відсутністю права українських громадян на конституційну скаргу та доктринальних розробок з цього питання.

Конституціоналізація суспільних відносин у країнах романо-германської правової сім'ї сприяє формуванню певних підгалузей конституційного права: конституційного цивільного права, конституційного адміністративного права, конституційного локального права[3] тощо.

Наука конституційного права цих країн приділяє належну увагу проблемам конституціоналізації суспільних відносин. Про це свідчать публікації вчених Франції, ФРН, Польщі, Росії та інших країн[4]. Очевидно, що праворозуміння феномену конституціоналізації в країнах з різними політичними режимами й конституційно-правовими традиціями певним чином відрізняється.

Рівень конституціоналізації суспільних відносин у державі прямо пропорційний рівню розвитку науки конституційного права, а останній напряму залежить від інтегрованості цієї науки в європейське (світове) конституційне право. Якщо ж в українській віртуальній науці переважає інтеграція, наприклад, у науковий простір конституційного права країн СНД, то це мало чим допомагає її розвитку, а можливо, навіть шкодить[5]. Адже віртуальна наука конституційного права в цих країнах спочатку повинна стати реальною і вже тоді — прикладом для наслідування. Очевидно, що науці в країнах СНД треба швидше стати на позиції реалістичної школи конституційного права та інтегруватись у світовий і європейський науковий простір. Цьому повинна сприяти й українська реалістична наука.

---

[1] Див.: *Авбель М.* Существует ли в законодательстве Европейского Союза «горизонтальный эффект»? // Сравнительное конституционное обозрение. — № 4 (53). — 2005. — С. 93—103.

[2] *Дорохин С.В.* Деление права на публичное и частное: конституционно-правовой аспект. — М.: Волтерс Клувер, 2006. — 136 с.

[3] Наприклад, див.: Roux A. Le droit constitutionnel local. — Paris: Ekonomica. — 1995. — 111 p.

[4] Наприклад, див.: *Бондарь Н.С.* Конституционализация социально-экономического развития российской государственности (в контексте решений Конституционного Суда РФ). — М.: Викор-Медиа, 2006. — С. 101—144.

[5] Значна частина української науки конституційного права фактично ще перебуває під впливом російської колоніальної (а не культурної, як пишуть деякі політики-юристи) традиції, що суттєво знижує творчий потенціал вітчизняної науки.

В Україні проблеми конституціоналізації суспільних відносин можна умовно поділити за періодами: до і після Помаранчевої революції 2004 року. Остання започаткувала етап реальної конституціоналізації суспільних відносин[1], пов'язаний з переходом держави від авторитарного до новодемократичного політичного режиму, від традиційного до класичного конституціоналізму[2]. Раніше ж конституціоналізація була формальною і фактично символічною.

На сучасному етапі конституціоналізації суспільних відносин держава має вирішити складні завдання щодо модернізації та реформування складових її конституційно-правового життя. Одним з таких завдань є зміцнення конституційних засад зовнішніх відносин України, де роль конституційного механізму влади особливо важлива, зокрема, з огляду на євроінтеграційні процеси в державі, яка проголосила за мету вступ до Європейського Союзу. В цих умовах конституціоналізація зовнішніх відносин переслідує кілька цілей:

1) зробити конституційно-правові відносини органів державної влади у сфері зовнішніх відносин прозорішими та відкритішими, а отже, й прогнозованішими;

2) надати зовнішнім відносинам України більш надійне конституційно-правове забезпечення, незалежно від партійного складу уряду та парламентської більшості у Верховній Раді України;

3) перетворити зовнішні відносини України та Європейського Союзу на їх внутрішні відносини шляхом вступу України до ЄС.

Проблеми конституціоналізації зовнішніх відносин у контексті євроінтеграції України стають дедалі важливішими на державному і громадському рівнях. Взагалі конституціоналізацію зовнішніх відносин у державі можна умовно поділити за двома напрямами: інтеграція у загальносвітове співтовариство (це насамперед було пов'язано з проголошенням Україною незалежності) та інтеграція України до ЄС, що наразі є актуальнішим. Саме з формуванням у 2004 році новодемократичного устрою розпочався новий етап конституціоналізації зовнішніх відносин — євроінтеграційний.

Стаття 18 Конституції України закріплює положення про зовнішньополітичну діяльність України, які більше зорієнтовані на інтеграцію в загальносвітові інституції. Готуючись до вступу в ЄС, Україна повинна створити відповідні конституційні передумови, як свого часу це було зроблено в Румунії, де до Конституції включено окремий розділ, присвячений євроінтеграції. У цьому розділі, зокрема, йдеться про пріоритет положень нормативно-правових актів Євросоюзу перед актами національного законодавства після приєднання (параграф 2 статті 148), а також про те, що органи державної влади Румунії гарантують виконання будь-яких зобов'язань, які випливають з акта про приєднання (параграф 4 статті 148)[3].

Інший приклад — Польща, Конституція якої ще до вступу в ЄС, у 2004 році, містила положення про те, що на підставі договору Польща може передати міжнародній організації або її органу повноваження органів державної

---

[1] Здійснення конституалізації суспільного і політико-правового життя держави визнає і Конституційний Суд України — див.: Конституційний Суд на службі Конституції і суспільства // Голос України. — 29 листопада 2007 року. — № 220—221. — С. 4.

[2] Про класифікацію видів сучасного конституціоналізму: традиційного, харизматичного і класичного, напр., див.: *Мандич Л.* Виміри українського конституціоналізму // Юридична газета. — № 27. — 5 липня 2007 р. — С. 18.; *Оніщук М.В., Волянська Г.М.* До суспільної стабільності — через нову Конституцію України // Голос України. — 6 березня 2007; *Ковтунець В.* У державах класичної демократії править закон // Правовий тиждень. — 2007. — № 9. — 27 лютого. — С. 9.

[3] Див.: The Constitution of Romania. Law № 47 of 18 May 1992 on the Organisation and Operation of the Constitutional Court. Standing Rules on the Organisation and Functioning of the Constitutional Court. — Bucuresti, 2005. — P. 79—80.

влади щодо деяких питань (стаття 90) та що у разі зазначення цього в ратифікованому Польщею договорі, яким засновано міжнародну організацію, створюване нею право застосовується безпосередньо і має пріоритет у випадку колізії з національним законом (стаття 91)[1]. Це певним чином пояснює, чому відносини між ЄС та новими країнами-членами (Балтія, Центральна та Східна Європа) будувались до їх вступу на основі асоційованого членства як із країнами-партнерами, що взяли на себе зобов'язання повністю керуватись правилами ЄС[2].

З огляду на підготовку в Україні конституційної реформи, на думку фахівців, конституційне закріплення європейського вектора розвитку України є четвертим принципом цієї реформи, яку пропонує Президент України і яка має дати новий імпульс процесу євроінтеграції[3]. Ідею конституціоналізації європейського вектора розвитку України підтримують відомі політики і вчені. Для України як незалежної центрально-європейської держави це буде кроком до «конституційних традицій державного та суспільного життя, спільних для країн Об'єднаної Європи»[4].

Проблема конституціоналізації суспільних відносин у контексті євроінтеграції України — це насамперед проблема функціонування органів державної влади, а також участі народу в реалізації євроінтеграційного процесу. Проте, на думку професора П. Мартиненка, проблема конституціоналізації зовнішніх відносин — це не тільки проблема визначення інститутів влади в конституційному механізмі здійснення зовнішньої політики, а й проблема впливу «зовнішнього фактора» на розвиток вітчизняного конституціоналізму. В результаті цього зовнішня політика стає особливою сферою дії Основного Закону держави[5].

В Україні до інститутів влади, від яких у першу чергу залежить конституціоналізація зовнішніх відносин у контексті європейської інтеграції, належать Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України[6] та органи судової влади.

Окремо слід сказати про євроінтеграційну роль українського народу, адже він є єдиним джерелом влади в державі. За результатами соціологічних опитувань близько 65 % українських громадян підтримують ідею вступу України до ЄС, сподіваючись на підтримку країн Балтії, Центральної та Східної Європи, які є членами ЄС і з якими українців об'єднують спільні історичні (наприклад Литовські статути) та суспільно-політичні цінності

---

[1] *Лукашук И.И.* Конституции государств и международное право. — М.: Спарк, 1998. — С. 59.

[2] *Сірук М.* Про «національну особливість» українського шляху в ЄС // День. — № 83. — 24 травня 2007 року. — С. 3.

[3] Див.: *Пукшин І.* Конституція України: рішення буде всенародним // Дзеркало тижня. — № 25 (654). — 30 червня 2007 р. — С. 3.

[4] *Мартиненко П.Ф.* Насиченість державного права України міжнародним правовим порядком: конституційний аспект // Конституція і конституціоналізм: вибіркові проблеми. Зб. наук. праць / Відп. ред. проф. П.Ф. Мартиненко і доц. В.М. Кампо. — К.: Купріянова. — 2007. — С. 256.

[5] Там само. — С. 253.

[6] Роль цих органів у конституціоналізації зовнішніх відносин розкривається, зокрема, у виданих ними нормативних актах. Напр., див.: *Кучма Л.* Зовнішньополітичні завдання України: Виступ Президента України перед представниками дипломатичного корпусу // Урядовий кур'єр. — 2004. — 10 лютого. — С. 3; Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 роки» // Урядовий кур'єр. — 04.06.2002. — № 100; Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 3. — ст. 12; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2005 р. № 117-р «Про затвердження заходів щодо виконання у 2005 році Плану дій Україна — ЄС».

(демократія, права людини тощо). Очевидно, що всеукраїнський референдум щодо вступу України до ЄС мав би успіх і його проведення остаточно вирішило б питання про геополітичний вектор розвитку держави. Можливо, євроінтеграція — це та національна ідея, яку так довго шукають українські політики.

Той факт, що більшість громадян України підтримують ідею європейської інтеграції та ідентифікують себе з європейцями, свідчить про те, що побоювання деяких європейських політиків стосовно виникнення цивілізаційних чи культурних суперечностей між народами країн ЄС та України є даремними. До речі, видатний історик та державний діяч часів Української Народної Республіки (1917—1920 років) М. Грушевський вважав українців західноєвропейцями, хоча й дещо орієнталізованими.

Важливим кроком у євроінтеграційному курсі України стала Заява Верховної Ради України про започаткування переговорів між Україною та ЄС щодо укладення нового базового договору[1] з метою всебічного і поступового наближення України до ЄС в політико-безпековій, торговельно-економічній, гуманітарній, правовій сферах. Верховна Рада закликає ЄС, щоб новий договір повною мірою враховував прогрес, досягнутий у форматі відносин Україна — ЄС, та визначав такі перспективи європейського поступу України, як запровадження етапності інтеграції України до ЄС у відповідних сферах відносин, наповнення цього договору нормами прямої дії, визначення чітких строків його виконання тощо.

На сьогодні вже відбулися чотири раунди переговорів щодо нової посиленої угоди Україна — ЄС. За цей час сторони встигли узгодити більшу частину документа, а також досягти кілька принципових домовленостей. Зокрема, 5 червня 2007 року профільний комітет Європарламенту рекомендував європейським депутатам підтримати пропозицію щодо надання Україні чітких перспектив членства в ЄС. 12 червня цього року Україна та Трійка ЄС погодили новий план дій у сфері юстиції, свободи та безпеки, а 18 червня у Люксембурзі підписано угоду про спрощення візового режиму та реадмісію між Євросоюзом та Україною[2]. Європарламент ухвалив відповідну резолюцію щодо можливості членства України в ЄС. Тепер, на думку зарубіжних фахівців, українська євроінтеграція залежатиме від здійснення реформ у державі[3].

Що ж стосується органів судової влади, то вони підтримують процес конституціоналізації зовнішніх відносин України в контексті її інтеграції до ЄС шляхом ухвалення відповідних судових рішень. Особлива роль у цьому процесі належить Конституційному Суду України, який своїми правовими позиціями скріплює ці відносини та надає їм стабільності й наступності.

У сфері зовнішніх відносин Конституційний Суд України наділений рядом повноважень. Зокрема, частина перша статті 151 Конституції та пункт 2 статті 13 Закону «Про Конституційний Суд України» передбачають повноваження Конституційного Суду України давати висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання зго-

[1] Постанова Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України «Про започаткування переговорів між Україною та ЄС щодо укладення нового базового договору» від 22 лютого 2007 року № 684-V.

[2] Євробюлетень. — 2007. — № 6. — С. 6.

[3] Див.: *Барроу Т.* Единственное, что может повлиять на перспективы украинской евроинтеграции, — продолжение реформ // Киевскій телеграфъ. — 13—19 июля. — 2007. — С. 10—11.

ди на їх обов'язковість. Тобто Суд здійснює попередній і наступний конституційний контроль щодо міжнародних договорів.

Зазначені питання Конституційний Суд розглядає за конституційними поданнями Президента або Кабінету Міністрів України. Крім того, пункт 1 частини першої статті 150 Конституції та пункт 1 статті 13, стаття 89 Закону «Про Конституційний Суд України» передбачають розгляд Судом питань щодо конституційності правових актів Верховної Ради України, Президента України або Кабінету Міністрів України про набрання міжнародними договорами чинності для України[1]. Конституційний Суд України розглянув конституційність ряду міжнародних договорів, у тому числі і з питань євроінтеграції[2].

У зв'язку з цим цікавим є досвід ФРН. Німецький вчений В. Хассемер зазначає, що дія так званого первинного права ЄС, тобто його законодавчого права, підлягає безпосередньому і первинному контролю з боку ФКС, який перевіряє конституційність відповідного національного закону про надання згоди на обов'язковість акта первинного права ЄС. Таким чином, ФКС перевіряє на відповідність Основному Закону зміни, доповнення і розширення договорів ЄС. Якщо йдеться про контроль так званого вторинного права ЄС, тобто його виконавчого права, то тут домінує Європейський Суд. Адже тільки останній може забезпечити єдину інтерпретацію та застосування права на всій території ЄС. Якщо ж надане Європейським Судом тлумачення вторинного права ЄС «втручається» у захищені Основним Законом ФРН основні права, не відображені на рівні законодавства ЄС, то контроль ФКС теоретично продовжує існувати[3]. На наш погляд, досвід ФКС стосовно контролю актів ЄС становить певний інтерес для українського законодавця і Конституційного Суду України.

На думку професора П. Мартиненка, Конституційний Суд України не наділений повноваженнями щодо офіційного тлумачення міжнародних договорів. Проте, як вважає фахівець Н. Сергієнко, формулюючи свої правові позиції, Суд досить часто вдається до казуального, імплементаційного тлумачення норм міжнародних договорів[4]. Такої ж думки дотримується відомий український вчений П. Євграфов, який зазначає, що Конституційний Суд України може давати імплементаційне тлумачення міжнародних договорів. «Це — особливий вид тлумачення, — вважає він, — який лише започатковується в нашій доктрині. Тобто КСУ дає тлумачення таким чином, аби воно не розходилося ні з Конституцією, ні з міжнародно-правовими стандартами, яким повинні відповідати не тільки результати такого тлумачення, а й законодавчі акти, що реалізують норми Конвенції. Конституційний Суд може давати і самостійне тлумачення Конвенції, не пориваючи її цілісності. І після такого тлумачення Конвенція залишатиметься самостій-

[1] Детальніше про повноваження Конституційного Суду України у сфері зовнішніх відносин, див. наприклад: *Мартиненко П.Ф.* Зазнач. праця. — С. 276—277.

[2] Див.: Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) № 3-в від 11.07.2001; Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) № 9-рп від 12.07.2000.

[3] *Хассемер В.* Відносини Федерального конституційного суду з європейськими судами // Вісник Конституційного Суду України. — 2005. — № 6. — С. 11—19.

[4] *Сергієнко Н.М.* Взаємодія міжнародного та національного права в практиці Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. — 2004. — № 6. — С. 124.

ним, автономним міжнародно-правовим актом, що входить до міжнародно-правової системи»[1]. На нашу думку, офіційне тлумачення Судом міжнародних договорів, зокрема з питань євроінтеграції України, може мати неабияке значення для захисту прав і свобод людини і громадянина та інших спільних цінностей ЄС в Україні.

Сьогодні Конституційний Суд України конституціоналізує зовнішні відносини України з ЄС переважно шляхом відсилки, тобто згадування у своїх рішеннях та ухвалах актів щодо європейської інтеграції, точніше їх норм, які враховуються при встановленні конституційно-правового змісту положень, що застосовуються Судом у конкретній справі, при формуванні ним правових позицій.

Фактично до 2005 року в практиці Конституційного Суду України серед міжнародних актів переважали посилання на міжнародні договори світового співтовариства. І це цілком відповідало статті 18 Конституції України, яка орієнтує зовнішню політику держави саме на цей курс.

Так, у Рішенні № 15-рп/2001 від 14 листопада 2001 року (справа щодо прописки) Конституційний Суд України констатував, що право на свободу пересування і вибору місця проживання в межах держави, яке гарантує Конституція України, закріплене також і Загальною декларацією прав людини 1948 року (частина перша статті 13), Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1966 року (стаття 12) та іншими міжнародно-правовими актами. Виходячи з цього права Суд визнав неконституційним застосування дозвільного порядку вибору особою місця проживання.

Положення Загальної декларації прав людини 1948 року та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року застосовувалися Конституційним Судом України і в інших справах, що стосувалися прав людини, разом з деякими спеціальними міжнародно-правовими актами[2].

---

[1] *Чимний Р.* Павло Євграфов: істину не можна встановити шляхом голосування // Закон і бізнес. — 2002. — № 22. — 13 липня. — С. 4.

[2] Див., напр., Рішення Конституційного Суду України № 3-рп/2003 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора); Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання); Рішення Конституційного Суду України № 5-рп/2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти); Рішення Конституційного Суду України № 14-рп/2004 у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу другого частини першої статті 39 Закону України «Про вищу освіту» (справа про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу); Рішення Конституційного Суду України № 6-рп/2005 у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом); Рішення Конституційного Суду України № 1-рп/2005 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин першої, другої статті 2 Закону України «Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування» (справа про надання допомоги по тимчасовій непрацездатності).

Тільки в окремих випадках Суд посилається на договори, укладені в рамках європейського співробітництва. Наприклад, у деяких своїх рішеннях Конституційний Суд України констатував тотожність положень Конституції України та ратифікованих актів з прав людини, зокрема Конвеції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року. У Рішенні № 2-рп/2005 від 24 березня 2005 року (справа про податкову заставу) Суд зазначив, що положення Конституції України щодо власності кореспондуються зі статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, згідно з якою кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права, що жодним чином не обмежує право держави вводити в дію такі закони, які є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.

Таким чином, Конституційний Суд України обґрунтував позицію стосовно того, що встановлення податкової застави як способу забезпечення податкових зобов'язань було здійснено законодавцем у межах Конституції України. У цьому випадку неконституційними були визнані положення Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» щодо конкретних підстав застосування податкової застави та активів платника податків, на які вона поширювалась.

У Рішенні № 2-рп/2007 від 12 червня 2007 року (справа про утворення політичних партій) Конституційний Суд України зазначив, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, гарантуючи громадянам свободу об'єднання, містить перелік випадків, у яких національним законодавством можуть вводитися обмеження (стаття 11). Практично всі вони передбачені Конституцією України (статті 23, 36), у тому числі й допустимість встановлення відповідним законом обмежень з метою захисту прав і свобод інших осіб, якщо такі обмеження необхідні в демократичному суспільстві. Крім того, у статті 16 цієї Конвенції зазначено, що її загальні правила не перешкоджають державам-учасницям запроваджувати обмеження щодо політичної діяльності іноземців. У цьому ж рішенні Суд посилається на спеціальний міжнародно-правовий акт — «Сиракузькі принципи, що стосуються обмежень і відхилень від положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» (1984 р.), прийняті підкомісією з попередження дискримінації і захисту меншин Економічної і Соціальної Ради ООН, якими рекомендовано застосовувати у питаннях тлумачення допустимих обмежень прав і свобод громадян принцип пропорційності з метою запобігання введенню законами не виправданих доцільністю обмежень.

Виходячи з цього, а також спираючись на відповідну практику Європейського суду з прав людини, Конституційний Суд України дійшов висновку, що, унормувавши процедуру утворення політичних партій і встановлення механізмів контролю за їх діяльністю, Закон не скасував і не звузив змісту, обсягу і сутності права громадян на свободу об'єднання у політичні партії, не створив перешкод, які унеможливили б реалізацію права на свободу об'єднання будь-ким із повнолітніх громадян України, не позбавлених права голосу, незалежно від соціального статусу, релігійних переконань тощо.

В іншому рішенні[1] Конституційний Суд України звернув увагу на застосування у нормі Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» обмеження щодо положень міжнародного акта: «законодавцем у частині восьмій статті 5 Закону обмежено право кредиторів комунальних підприємств на справедливий судовий розгляд, гарантоване статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Пунктом 1 статті 6 цієї Конвенції врегульовано, зокрема, що кожен має право на справедливий і відкритий розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру». Проте це не суперечить загальноприйнятому тлумаченню зазначеної статті Конвенції: у низці рішень Європейського суду з прав людини, юрисдикцію якого в усіх питаннях стосовно тлумачення і застосування Конвенції визнано Україною, закріплено, що право на справедливий судовий розгляд може бути обмежене державою, якщо це обмеження не завдає шкоди самій суті права.

Слід згадати і Рішення № 6-рп/2007 від 9 липня 2007 року у справі про соціальні гарантії громадян, яке викликало значний резонанс громадської думки[2] і де міститься посилання на Європейську соціальну хартію (переглянуту) 1996 року, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та рішення Європейського суду з прав людини. Конституційний Суд, зокрема, звернув увагу на те, що згідно зі статтею 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року держава зобов'язана підтримувати функціонування системи соціального забезпечення, її задовільний рівень, докладати зусиль для її поступового посилення тощо. Це стало однією з підстав для висновку, що зупинення законом про державний бюджет України дії інших законів України щодо надання пільг, компенсацій і гарантій, внесення змін до інших законів України, встановлення іншого (додаткового) правового регулювання відносин, ніж передбачено законодавством, не відповідає статтям 1, 3, частині другій статті 6, частині другій статті 8, частині другій статті 19, статтям 21, 22, пункту 1 частини другої статті 92, частинам першій, другій, третій статті 95 Конституції України.

Крім того, у низці рішень Конституційний Суд України враховував вироблені європейським співтовариством засади статусу суддів та їх незалежності. Так, у Рішенні № 19-рп/2004 від 1 грудня 2004 року (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу), обґрунтовуючи позицію, за якою незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності суддів, Суд звернув увагу, що зазначений підхід щодо забезпечення незалежності суддів закріплено у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, Європейській хартії про закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 року, Рекомендації № (94) 12 Комітету

[1] Рішення Конституційного Суду України № 5-рп/2007 від 20 червня 2007 року у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Кіровоградобленерго» про офіційне тлумачення положень частини восьмої статті 5 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності).

[2] Див.: Заява Уряду України з приводу рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року // Урядовий кур'єр. — 2007. — 20 липня. — С. 5; Держбюджет — обличчям до людей! КС заборонив уряду обмежувати права громадян // Закон і бізнес. — № 28. — 11—20 липня 2007. — С. 8; *Скороход О.* «Соціальне» рішення КСУ: виконати не можна скасувати // Юридична газета. — 2007. — № 29—30. — 26 липня 2007. — С. 6.

Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року та інших. Цей підхід також підтверджується практикою Європейського суду з прав людини.

У Рішенні № 4-рп/2007 від 18 червня 2007 року (справа про гарантії незалежності суддів) Конституційний Суд України зазначив, що, залишивши незмінним зміст права на пенсію та щомісячне довічне грошове утримання суддів, Закон «Про Державний бюджет України на 2007 рік» звузив обсяг цього права, встановивши граничну межу для таких виплат суддям, і водночас знизив досягнутий рівень гарантій незалежності працюючих суддів[1]. Доводячи необґрунтованість і неконституційність такого звуження обсягу права, Суд зазначив, що положення Європейської хартії про закон «Про статус суддів» передбачає, що судді, які досягли встановленого законом віку для виходу на пенсію з посади судді та які виконували професійні обов'язки судді протягом визначеного строку, повинні отримувати виплати після виходу на пенсію, рівень яких має бути якомога ближчим до рівня їх останньої заробітної плати на посаді судді (пункт 6.4).

Конституційний Суд України, обґрунтовуючи свої правові позиції, посилається також і на практику Європейського суду з прав людини. Відповідні посилання містяться в рішеннях № 13-рп/2001 від 10 жовтня 2001 року (справа про заощадження громадян), № 8-рп/2003 від 10 квітня 2003 року (справа про поширення відомостей), № 5-рп/2007 від 20 червня 2007 року (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності), № 2-рп/2007 від 12 червня 2007 року (справа про утворення політичних партій).

У цілому застосування Конституційним Судом України положень міжнародних актів, у тому числі й актів європейської спільноти, позитивно позначається на конституціоналізації зовнішніх відносин України, а саме:

1) сприяє обґрунтованості правових позицій Суду при вирішенні справ за відповідними конституційними поданнями;

2) свідчить про орієнтованість Конституційного Суду України не лише на внутрішнє право й доктрину, а й на міжнародне, а також про сприйняття ним правового досвіду світової спільноти, що має особливе значення в контексті євроінтеграції України; підтверджує статус нашої держави як рівноправного члена світової та європейської спільноти;

3) засвідчує виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань, у тому числі й перед ЄС.

Проте аналіз практики Конституційного Суду України дозволяє дійти висновку і про недостатнє акцентування його уваги на положеннях європейських актів, зокрема з прав людини. З огляду на євроінтеграційний курс зовнішньої політики України (який, до речі, було започатковано ще з набуттям чинності Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами 1998 року) європейські договори мали б застосовуватися Судом частіше.

Крім того, очевидною є нерозвинутість практики Конституційного Суду України щодо перевірки конституційності міжнародних договорів, що зумовлено обмеженим колом суб'єктів права на конституційне подання з цих питань та не досить активним використанням цими суб'єктами свого пра-

[1] Цей факт став предметом різкої заяви судді Верховного Суду України у відставці. Див.: Звернення суддів Верховного Суду України у відставці до Першого віце-прем'єр-міністра, Міністра фінансів України Азарова М.Я. // Юридичний вісник України. — № 32. — 11—17 серпня 2007. — С.3.

ва. Проте без перевірки на відповідність Конституції України міжнародних договорів, особливо тих, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, ймовірним є створення суперечливого договірного права.

Надаючи згоду на обов'язковість міжнародного договору, Верховна Рада не завжди може об'єктивно оцінити ризики й небезпеки розбіжностей між його положеннями і положеннями Конституції. Згадаймо хоча б Європейську хартію місцевого самоврядування, ратифіковану Україною в липні 1997 року без жодних застережень. Як зазначають науковці, між цією Хартією та Конституцією України є певні невідповідності як текстового, так і концептуального характеру. Це призводить до незастосування та недотримання положень Хартії і, як наслідок, до недостатнього розвитку місцевого самоврядування та постійної критики за це України з боку ЄС. Тому слушною є думка про необхідність внесення відповідних змін та доповнень до Конституції[1]. Також вважаємо за доцільне закріпити на законодавчому рівні обов'язкове звернення, наприклад, Президента, до Конституційного Суду України щодо перевірки конституційності положень усіх міжнародних договорів перед їх ратифікацією парламентом.

Практика Конституційного Суду України з питань конституціоналізації зовнішніх відносин України в контексті її євроінтеграції має принципове значення для формування нових відносин між сучасною Україною та ЄС. Ця практика ще не досягла потрібного рівня реалізації Судом своїх повноважень у сфері міжнародних договорів, але вона орієнтує судові та інші державні органи на відповідні кроки в цьому напрямі.

[1] Див., напр., *Гірняк М.В.* Європейська хартія місцевого самоврядування в Україні: питання реалізації та контролю. — Львів: Каменяр. — 2004. — С. 21.

АНАЛІЗ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ КОНСТИТУЦІЇ

О. Скрипнюк,

доктор юридичних наук, професор,
академік АПрН України

Аналіз процесів демократизації, осмислення специфіки розвитку правової та соціальної державності передбачає дослідження становлення конституціоналізму в Україні (як «практики конституційного будівництва, реалізації конституції, її охорони та існуючого конституційного ладу»)[1], висвітлення ролі та значення Конституції України. Адже сьогодні Конституція сприймається не як один з юридичних фактів правової історії України, що відбувся понад десять років тому, а як джерело живого права. Вона виконує ряд важливих функцій, без яких принципово неможливий демократичний розвиток української державності. Очевидно, що усвідомлення значущості Конституції безпосередньо пов'язане з визначенням її функцій та їх характеристикою. Тому аналіз системи функцій Конституції в цілому та її окремих функцій є актуальним завданням сучасної правової науки, насамперед конституційного права.

Загалом тема щодо функцій Конституції є надзвичайно широкою, оскільки стосується не лише дослідження самої Конституції та її ролі в житті суспільства й держави, а й досить складної проблематики функціонування права в соціальному середовищі, реалізації державою своїх основних завдань в умовах верховенства права та законності тощо. З огляду на це звернемося лише до однієї з груп функцій, властивих будь-якій конституції, а саме до регулятивних. Розглянемо, зокрема, їх специфіку та способи забезпечення в сучасній конституційній практиці України.

Подібне уточнення має певні теоретичні та практичні підстави. Проблема забезпечення регулятивної функції Конституції багато в чому пов'язана з колом досить складних питань щодо визначення реального впливу Конституції на розвиток правовідносин у суспільстві, з'ясування її місця в системі нормативно-правових актів, а також того, наскільки Конституція як формально-юридичний акт відповідає відносинам, що вже сформувалися та які тільки формуються в суспільстві. Адже не секрет, що фактично з дня прийняття Конституції України в 1996 році багато провідних вітчизняних юристів, уникаючи впливу загальної «конституційної ейфорії», наголошували на тому, що прийняття цього документа є лише одним з перших кроків, тоді як справжня проблема полягає в забезпеченні виконання норм, принципів і положень, встановлених нею, тобто у створенні умов для реалізації основних функцій Конституції, насамперед регулятивної. З огляду на це слід зробити декілька уточнень загальнотеоретичного та методологічного характеру: по-перше, щодо місця регулятивної функції в загальній системі функцій Конституції, по-друге, щодо змісту цієї функції.

[1] *Словська І.Є.* Поняття конституціоналізму // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. — К., 2002. — Вип. 18. — С. 151.

Традиційно регулятивну функцію відносять до загальної групи юридичних функцій Конституції, коли вона тлумачиться в контексті реалізації установчої та правоохоронної функцій. Ці три функції становлять своєрідний трикутник, що є основою розбудови системи юридичних функцій Конституції. У межах регулятивної функції, відповідно до характеру завдань, що нею забезпечуються, виділяють два складових елементи: динамічний та статичний, або динамічну і статичну регулятивні функції. Не ставлячи під сумнів правомірність та ефективність такого способу визначення регулятивної функції Конституції, хотілося б звернути увагу на один важливий момент.

Справа в тому, що серед усіх юридичних функцій регулятивна функція є саме тим елементом, який дозволяє забезпечувати всі інші функції. Недаремно регулятивну функцію досить часто описують як «головну», або ж «визначальну»[1]. Певною мірою можна погодитись з думкою тих авторів, які вважають, що установча функція полягає виключно в тому, що закріплює найважливіші політичні та соціально-економічні інститути держави і суспільства. Разом з тим, подібне тлумачення установчої функції є дещо звуженим, оскільки виходячи з нього ми фактично визначаємо установчу функцію як разовий юридичний акт, який, зафіксувавши певний тип суспільних відносин, вважається таким, що виконав своє завдання.

Поширена думка, що Конституція, закріпивши положення про демократичну, правову, соціальну державу, встановивши її основні інститути (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Вища рада юстиції, прокуратура тощо), зафіксувавши певні принципи (верховенство Конституції, пряма дія конституційних норм, законність тощо), тим самим остаточно реалізувала свою установчу функцію. Але таке розуміння установчої функції є неповним, оскільки її мета — не лише встановлення певних інститутів та принципів, а й підтримання такого стану, за якого вони діють у встановленому Конституцією порядку.

Певною мірою цей аспект реалізації установчої функції можна окреслити як гарантування стабільності приписів, котрі фіксуються в установчих конституційних нормах. Якщо так, то виникає запитання, в який спосіб установча функція може реалізовуватись після того, як вже зафіксувала та визначила певні інститути та конституційні принципи? Відповідь однозначна — через регулятивну функцію. Тобто будь-яка конституція містить специфічні норми та механізми, що дозволяють регулювати функціонування тих чи інших інститутів і в разі їх деформації ліквідовувати відповідні вади інституційно-правової структури. Іншими словами, якщо певний орган державної влади діятиме за межами встановлених Конституцією повноважень і тим самим порушуватиме встановлені нею принципи організації державної влади, то включаються конституційні механізми регулювання, які дозволяють привести конституційно встановлену структуру державної влади у належний стан. Можна сказати, що установча функція реалізується через застосування регулятивних механізмів, властивих регулятивній функції.

Це саме стосується й правоохоронної функції. Вона, як і установча, має на меті не просто зафіксувати певні правоохоронні механізми, а й забезпечити виконання та реалізацію норм права. У цьому аспекті реалізація правоохоронної функції здійснюється за допомогою регулятивних механізмів і через регулятивну функцію.

[1] Теория государства и права / Под ред. В.К. Бабаева. — М., 2002. — С. 258.

Подібне специфічне становище регулятивної функції в системі юридичних функцій Конституції пояснюється, на нашу думку, тим, що ця функція несе безпосереднє навантаження загальнорегулятивних властивостей права як такого. Тобто незалежно від того, як і в який спосіб визначатимемо феномен права, ми завжди вкладатимемо у це визначення певний регулятивний момент. Іншими словами, за правом завжди зберігатимуться властивості регулювання суспільних відносин, або, як зазначає О. Скакун, це «функція впорядкування суспільних відносин, визначення лінії поведінки суб'єктів шляхом закріплення їх прав та обов'язків»[1].

Розбудовуючи систему функцій права та Конституції, слід усвідомлювати, що вони мають певну загальну, універсальну мету — забезпечити регулювання розвитку суспільних відносин відповідно до визначених у праві та в Конституції соціальних цінностей.

Інший момент, на який слід звернути увагу в процесі аналізу регулятивної функції Конституції, пов'язаний з висвітленням її внутрішньої структури, точніше, тих конкретних завдань, які становлять зміст цієї функції. У принципі, під регулятивною функцією Конституції мається на увазі в першу чергу регулятивний правовий вплив на соціальні відносини. Ми не розрізняємо статичну та динамічну регулятивні функції, оскільки обидві покликані сприяти реалізації однієї мети. Причому ті соціальні відносини, про які зараз йдеться, стосуються як окремих громадян та їх організацій, так і органів державної влади. Тобто об'єктами реалізації регулятивної функції є і держава, і громадяни (їх організації). Однак виникають запитання: чи можна розглядати регулятивну функцію Конституції виключно в аспекті реалізованого Конституцією правового впливу на суспільні відносини; чи правомірно тлумачити регулятивну функцію Конституції лише з погляду її безпосереднього нормативного впливу на конкретні суспільні відносини? Судячи з усього, подібна інтерпретація регулятивної функції Конституції є надто вузькою. Тобто, розглядаючи зміст цієї функції, крім правового впливу на суспільні відносини, слід враховувати принаймні ще два важливих моменти.

По-перше, це процес відтворення певного типу соціальних відносин. Тобто регулятивна функція Конституції виявляється не лише в тому, що встановлює норми стосовно тих чи інших органів, інститутів або відносин[2], а й у тому, що завдяки її реалізації відбувається відтворення всієї системи, що дозволяє їй зберігати не лише внутрішню стабільність, а й ті визначальні риси, що характеризують її як демократичну або недемократичну систему, як правову або поліцейську державу тощо.

По-друге, реалізація регулятивної функції Конституції полягає й у запровадженні в життя суспільства певних нормативних начал (принципів). Тут маємо погодитися, що, здійснюючи регулятивний вплив на суспільні відносини, Конституція (з огляду на специфіку регулятивної функції) тим самим створює для суспільства певні нормативні орієнтири та структурує систему цінностей, які визначають суспільне життя. Зрозуміло, що всі ці цінності отримують свій правовий вираз. Таким чином, характеризуючи зміст регулятивної функції і наголошуючи на значущості аспектів, пов'язаних із регулятивним правовим впливом на суспільні відносини, слід пам'ятати, що ця функція включає ще й інші аспекти, які дістають вияв у процесі її реалізації.

---

[1] *Скакун О.Ф.* Теория государства и права. — Х., 2000. — С. 245.

[2] Якби це було саме так, тоді Конституція практично нічим не відрізнялась би від звичайного закону.

Висвітлення змісту регулятивної функції Конституції передбачає характеристику основних шляхів її реалізації. На думку автора, найбільш важливими елементами реалізації регулятивної функції є такі: а) фіксація правових норм, які визначають статус основних суб'єктів правовідносин, насамперед конституційно-правовий статус людини і громадянина; б) визначення структури, функцій та компетенції органів державної влади та їх посадових осіб; в) визначення конкретних правових зв'язків між суб'єктами конституційних правовідносин; г) встановлення норм, які регулюють конституційну відповідальність; д) встановлення загального типу правового регулювання щодо конкретних правовідносин. Практично кожен зі щойно перелічених елементів дістав свій вияв у чинній Конституції України і більш-менш успішно реалізується в ході суспільно-правового розвитку нашої країни.

Зокрема, в Конституції України не лише визначено, а й врегульовано статус усіх основних учасників правовідносин. Характерною властивістю чинної Конституції, яка й визначила її гуманістичний і демократичний характер, стало те, що в ній вперше було зміщено акценти — центральним елементом правовідносин стала не держава чи органи державної влади будь-якого рівня, а людина. У статті 3 Конституції України зафіксовано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Конституція України досить грунтовно врегульовує і конституційно-правовий статус людини, який включає такі основні елементи, як інститут громадянства, інститут правосуб'єктності, інститут прав, свобод та обов'язків людини і громадянина[1]. Йдеться про «загальні, основоположні начала, за допомогою яких у Конституції встановлюються основні права, свободи і обов'язки людини і громадянина, а також гарантії їх здійснення»[2].

Важливими шляхами реалізації регулятивної функції Конституції України є й визначення структури, функцій та повноважень окремих органів державної влади, а також врегулювання конкретних правових зв'язків, що виникають між суб'єктами конституційно-правових відносин. Стосовно першого достатньо навіть формального посилання на структуру Конституції України, в яку входять цілі розділи, присвячені Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, органам виконавчої влади, прокуратурі, судовим органам, Конституційному Суду України. Причому в окремих статтях Конституції закріплюється їхня структура та повноваження, можливості та механізми їх взаємного впливу і взаємодії.

Вважаємо за потрібне сказати декілька слів про такий елемент регулятивної функції Конституції, як встановлення та регулювання відносин конституційної відповідальності. Це питання стало предметом пильної уваги вітчизняних дослідників у середині 90-х років минулого століття. Тут доречно згадати таких вчених, як Ю. Тодика, В. Погорілко, В. Федоренко, О. Майданник, О. Мельник, Л. Наливайко, Ю. Барабаш, Т. Заворотченко. Однак у цій царині ще й досі залишається чимала кількість невирішених питань.

Цілком справедливою та актуальною є теза В. Погорілка та В. Федоренка, які зазначають, що регулювання відносин конституційно-правової відпові-

[1] *Мадіссон В.* Право і влада: людина в правовому полі // Право України. — 1999. — № 11. — С. 15. (С. 11—16).

[2] Конституційне право України / За ред. В.Ф. Погорілка. — К., 2002. — С. 189—190.

дальності здебільшого розглядається лише в негативному аспекті, тоді як позитивна (проспективна) конституційно-правова відповідальність залишається за межами уваги науковців[1]. При цьому не можна погодитися з тим, що відносини конституційно-правової відповідальності не можуть розглядатися в контексті реалізації функції конституційного регулювання, оскільки, мовляв, у даному випадку відсутні суб'єкти, стосовно яких і реалізується регулятивна функція.

З огляду на це варто нагадати, що у випадку настання конституційно-правової відповідальності ми маємо справу не лише з певним суб'єктом, котрий може нести юридичну відповідальність на основі норм чинного конституційного законодавства, а й з іншим суб'єктом, точніше, з інстанцією, перед якою цей суб'єкт несе відповідальність. Згідно з чинною Конституцією України до «кола суб'єктів, перед якими настає конституційно-правова відповідальність» (адже, як зазначає О. Майданник, застосування терміна «інстанція конституційно-правової відповідальності» є досить спірним[2]), належать народ України в цілому, окремий громадянин, органи державної влади та місцевого самоврядування.

Разом з тим важливим питанням є з'ясування меж та можливостей регулятивної функції Конституції. Це питання можна поставити й таким чином: чи є наявність демократичної Конституції достатньою для того, щоб результатом конституційного регулювання стало формування відповідної демократичної соціальної системи, в якій домінують верховенство права, законність, пріоритет прав людини тощо? На перший погляд, це питання може нагадувати дискусію щодо співвідношення фактичної та юридичної конституцій (про що свого часу писали Л. Юзьков та Є. Тихонова[3]). Насправді воно зачіпає дещо інше коло проблем. Дійсно, у цьому випадку йдеться не стільки про те, яким чином закріплені в Конституції норми відповідають або ж не відповідають реальним суспільним відносинам, скільки про те, яким чином закріплені на рівні Конституції норми через її регулятивний вплив імплементуються в реальну практику суспільних відносин. Тобто сформульована проблема є значно ближчою до теми реальності Конституції.

З погляду дослідження регулятивної функції Конституції, розв'язання, чи, принаймні, розгляд цієї проблеми має неабияке значення, оскільки залежно від цього ми отримуємо можливість побудувати той чи інший механізм забезпечення та реалізації регулятивної функції.

Загальновідомо, що успішна реалізація регулятивної функції Конституції можлива лише у випадку, коли можна констатувати забезпечення певного статусу самої Конституції. У зв'язку з цим слід наголосити на гарантуванні двох важливих вимог: верховенство Конституції та пряма дія її норм. До речі, обидві набули закріплення в чинній Конституції України: «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії» (стаття 8). Таким чином перша проблема, з якою ми об'єктивно стикаємося в ході визначення меж та умов забезпечення регулятивної функції Конституції, — це проблема гарантування відповідного правого статусу самої Конституції. Навряд чи можна вести мову про регулятивну функцію Конституції в умовах, коли во-

[1] *Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л.* Конституційно-правова відповідальність // Правова держава: — К., 2002. — Вип. 13. — С. 117.

[2] *Майданник О.О.* Конституційно-правова відповідальність. — К., 2000. — С. 21.

[3] *Тихонова Є., Юзьков Л.* Конституція юридична і фактична // Право України. — 1992. — № 1. — С. 9—10.

на сама не має відповідного правового статусу для того, щоб цю функцію реалізовувати.

Нині питання забезпечення реалізації Конституції та гарантування її статусу як акта вищої юридичної сили вже стали предметом наукових досліджень сучасних вітчизняних та зарубіжних авторів, насамперед російських.

Не вдаючись до детального висвітлення цієї складної проблеми, зазначимо лише, що вона має три основні аспекти: по-перше, забезпечення стабільності Конституції завдяки як їй самій, так і спеціальним процедурам внесення змін до неї, а також діяльності спеціально уповноважених органів; по-друге, гарантування відповідності норм поточного законодавства, що включає закони та всі інші нормативно-правові акти, які видаються органами державної влади і місцевого самоврядування, Конституції; по-третє, гарантування права звернення до суду на підставі Конституції (тобто якщо процес конституційного регулювання порушується певним суб'єктом чи підзаконними нормами, уповноважені або ж зацікавлені особи можуть звернутися до суду, посилаючись лише на Конституцію).

Щодо важливості останнього свідчать слова В. Селіванова: «Неправильно зводити безпосередню дію Конституції тільки до впливу на поточні закони та інші нормативно-правові акти, які повинні відповідати Основному Законові України. Пряма дія Конституції України означає також, що кожний, чиї права порушено, навіть якщо вони не забезпечені конкретизуючими Конституцію правилами у поточному законодавстві, може звернутися відповідно до статті 55 для захисту свого порушеного права»[1]. Разом з тим, зважаючи на досить велику кількість досліджень, присвячених цим проблемам, варто звернутися до іншого аспекту реалізації регулятивної функції Конституції. Йдеться про те, чи достатньо забезпечити відповідний правовий «статус Конституції», щоб функція конституційного регулювання реалізовувалася у повному обсязі і щоб суспільні відносини цілком відповідали моделі, закріпленій у Конституції?

Відповідь на це запитання зачіпає іншу проблему, пов'язану із забезпеченням реалізації регулятивної функції, про яку йшлося вище. Навіть зважаючи на свій специфічний юридичний статус, якого не має жоден інший закон, Конституція все одно залишається правовим актом. А отже, можливості конституційного регулювання так само обмежені, як і у випадку будь-якого іншого правового регулювання. Тобто, встановлюючи певні позитивні правила і норми, пов'язані з діяльністю окремих суб'єктів, право, а отже, і Конституція, ніколи не можуть створити таку систему позитивних норм, яка врегульовувала б усі без винятку суспільні відносини.

Звісно, гіпотетично можна уявити таку конституцію, яка містила б усі норми для всіх суспільних інститутів. Однак вона не матиме нічого спільного ні з свободою, ні з демократією, оскільки подібна нормативна регламентація якомога більшої сукупності суспільних відносин є ознакою деспотичного правління, коли конституція перетворюється на авторитарно-карний акт загального примусу.

Тому можливості та межі конституційного регулювання часто залежать від самого середовища, на яке й спрямовується нормативний вплив Конституції. У цьому контексті слід наголосити, що лише повага до неї та права взагалі створює сприятливі умови для успішної реалізації регулятивної функції. Важливими чинниками забезпечення успішності та ефективності конституційного регулювання є трансформаційні процеси всередині самого суспіль-

[1] *Селіванов В.М.* Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. — К., 2002. — С. 110.

ства, спрямовані на підвищення рівня загальної правової культури, що має стати нормою не лише для громадян (яких, до речі, можна змусити дотримуватись конституційних приписів за допомогою суто юридичних санкцій та заходів), а й для органів державної влади та окремих посадових осіб.

Таким чином, процес забезпечення реалізації регулятивної функції Конституції є досить складним об'єктом дослідження, оскільки ми повинні брати до уваги не лише саму Конституцію та шляхи забезпечення її дотримання, а й загальний стан суспільства, в якому реалізується ця функція. Аналізуючи останню, слід зазначити, що статичний і динамічний аспекти в ній надзвичайно тісно пов'язані, тому треба постійно тримати в полі уваги не лише способи закріплення тих чи інших правових інститутів, а й те, яким чином Конституція впливає на суспільні відносини, спрямовуючи їх розвиток з огляду на певні правові цінності — свободу, справедливість, гуманізм, верховенство закону тощо[1].

Підсумовуючи загальні висновки аналізу регулятивної функції Конституції, можемо сформулювати такі положення:

1. У системі функцій Конституції регулятивна функція відіграє одну з основних ролей, оскільки вона не лише врегульовує суспільні відносини, а й опосередковано слугує засобом забезпечення установчої та правоохоронної функцій. Саме в регулятивній функції Конституції дістають свій найповніший вияв загальнорегулятивні властивості права як такого. Водночас рівень забезпечення цієї функції дозволяє оцінити ступінь реальності Конституції, того, наскільки вона впливає на правове середовище та на інші сфери суспільного життя. Таким чином, крім суто практичного значення у забезпеченні розвитку суспільних відносин, регулятивна функція набуває й методологічного значення критерію оцінки якості конституційно-правового життя суспільства.

2. Дослідження регулятивної функції Конституції та її забезпечення в Україні включають не лише висвітлення її співвідношення з іншими функціями Конституції, а й аналіз шляхів її реалізації, якими є: фіксація правових норм, що визначають статус основних суб'єктів правовідносин; визначення структури, функцій та компетенції органів державної влади та їх посадових осіб; визначення конкретних правових зв'язків між суб'єктами конституційних правовідносин; встановлення норм, які регулюють конституційну відповідальність; встановлення загального типу правового регулювання щодо конкретних правовідносин. Це необхідно з огляду на те, що саме через подібну конкретизацію процесу реалізації регулятивної функції ми отримуємо можливість як висвітлити її безпосередній зміст, так і продемонструвати способи, завдяки яким Конституція здійснює регулятивний вплив на суспільні відносини.

3. Важливою складовою ефективного правового забезпечення реалізації регулятивної функції Конституції є гарантування відповідного статусу Конституції як Основного Закону, тобто такого специфічного правового акта, що має найвищу юридичну силу в загальній системі нормативно-правових актів і чиї норми є нормами прямої дії. Лише в цьому випадку Конституція може стати надійним, і головне — реальним, регулятором як конкретних суспільних відносин, так і загальних процесів суспільного (правого, політичного, економічного, соціального) розвитку, спрямованих на втілення конституційних цінностей і принципів.

[1] Якби все обмежувалося лише цим, тоді регулятивна функція могла б бути витлумачена просто як своєрідне розширення установчої функції Конституції.

З ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ МОДЕЛІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ (1945—1980 роки)

О. Мироненко,

доктор філософських наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Беззаперечна перемога союзних військ, при вирішальній ролі СРСР, над німецьким нацизмом і японським мілітаризмом у 1945 році сприяла небаченому зростанню авторитету Радянського Союзу, привабливості ідей соціалізму й комунізму в усьому світі. Особливо впливовими вони були у Східній Європі, тобто в державах, безпосередньо звільнених Радянською Армією, що зумовило, з одного боку, зміцнення позицій національних прокомуністичних сил, а з іншого, — радянізацію розвитку таких держав.

З січня 1946 по серпень 1949 року у восьми східноєвропейських державах ухвалюються нові конституції, які пізніше назвуть «конституціями етапу будівництва основ соціалізму»[1]. Усі вони майже скопіювали радянську систему політичного, адміністративного та ідеологічного конституційного контролю, яка вже пройшла апробацію протягом трьох десятиліть. Такі ж процеси у перші повоєнні роки тривали у трьох азіатських країнах (Північний В'єтнам, Північна Корея, Китай) та Монголії, яка вступила на шлях соціалістичного розвитку раніше. Наприкінці наступного десятиліття соціалістичну модель конституційної юстиції успадкувала латиноамериканська Куба.

Таким чином, за правилами, встановленими конституціями соціалістичного типу, у розглядуваний період жила третина населення земної кулі, яка виробляла 40 відсотків світової промислової продукції. Ось чому соціалістичній моделі конституційного контролю як глобальному політико-правовому явищу належить важливе місце в історії світової конституційної юстиції, а накопичений 15 державами своєрідний досвід охорони конституції є загальнолюдським політико-правовим надбанням.

Переплітаючись в ідеологічній спрямованості, механізми захисту конституції мали свої особливості у кожній з держав нового типу. Спробуємо їх проаналізувати.

Першою з повоєнних соціалістичних моделей конституційної юстиції стала югославська система. Еволюціонувала вона досить своєрідно починаючи з березня 1941 року, тобто з часів повалення диктаторського фашистського режиму. Під час німецької окупації головним захисником фактич-

[1] Конституции социалистических государств. — Сборник в 2 т. — Т. I. — М., 1987. — С. 9; Югославия. Федеративная Народная Республика. Конституция. — М., 1947.

них конституцій у звільнених районах країни стало Антифашистське віче народного визволення Югославії (АВНВЮ), де провідну роль відігравала Комуністична партія Югославії (КПЮ) на чолі з маршалом Й.Б. Тіто. У 1943 році АВНВЮ реформувалось у верховний представницький, законодавчий і виконавчий орган Югославії. У період між його сесіями контрольні функції АВНВЮ покладались на Президію АВНВЮ та на уряд — Національний комітет визволення Югославії, який у 1945 році очолив І. Рибар.

Саме на сесіях АВНВЮ (листопад 1943 року, серпень 1945 року) почала формуватися перша юридична конституція нової Югославії, яка отримала назву Демократична Федеративна Югославія (закони про Установчу скупщину, про списки виборців, про вибори тощо), а з листопада 1945 року — Федеративна Народна Республіка Югославія (ФНРЮ), що означало остаточну ліквідацію монархії. Ще до цього головний суб'єкт конституційної охорони вже іменувався як Тимчасова народна скупщина. Установча скупщина 31 січня 1946 року ухвалила новий об'єкт конституційного захисту — Конституцію ФНРЮ[1], яка проголошувала, що влада віднині виходить від народу і належить народу (стаття 6), який здійснює її через народні комітети та скупщини (стаття 16).

Найвищий федеральний орган парламентського конституційного контролю — Народна скупщина — складався з двох палат — Союзного віча та Віча народів. У період між сесіями Народної скупщини контрольні функції покладались на її Президію, включаючи виключне право останньої на офіційне тлумачення федеральних законів і право розпуску парламенту у випадку розбіжностей палат при ухваленні того чи іншого законопроекту (статті 73—76). Уряд ФНРЮ, сформований Народною скупщиною, здійснював адміністративний контроль у галузях суспільного життя, але й сам був відповідальним і підконтрольним Народній скупщині (статті 77—78).

«Мінісистеми» конституційної юстиції у 6 народних республіках — Сербії, Хорватії, Словенії, Боснії і Герцеговині, Македонії та Чорногорії, в Автономному краї Воєводина та Автономній області Косово і Метохія (край і область входили до складу Сербії) — вибудовувались за аналогією з федеральною. Лише назви суб'єктів конституційного контролю у краї та області були дещо іншими: у Воєводині її власна Народна скупщина формувала Головний виконавчий комітет, а у Косові та Метохії діяли Обласний народний комітет та Обласний виконавчий комітет. У містах, селах, районах, округах контрольні функції покладались на місцеві народні комітети, які повсюдно обирались замість народно-визвольних комітетів.

Наприкінці 40-х — початку 50-х років до Конституції 1946 року конституційними законами періодично вносились зміни, найкардинальнішими з яких були зміни згідно з Конституційним законом про основи громадського і політичного устрою ФНРЮ і союзних органів влади, який у літературі не без підстав часто іменується Конституцією Югославії 1953 року[2].

Серед найвищих суб'єктів конституційного контролю з'явився президент ФНРЮ (ним було відразу обрано Й.Б. Тіто, який водночас залишався головою Союзу комуністів Югославії (СКЮ), як стала називатись реформована у 1952 році КПЮ), котрий зосередив у своїх руках майже всі конституційні

---

[1] Див.: Югославия, Федеративная Народная Республика. Законы и постановления. — М., 1956.

[2] Конституция Социалистической Федеративной Республики Югославии. Принята 7 апреля 1963 года // Конституции зарубежных социалистических государств Европы. — М., 1973. — С. 534—657; Социалистическая Федеративная Республика Югославия. Конституция. 1963. — М., 1966.

контрольні повноваження, які раніше належали ліквідованій на той час Президії Народної скупщини (статті 70—73). Якщо взяти до уваги, що президент став ще й головою Федеративної адміністративної ради як виконавчого органу Скупщини, то стане зрозумілим величезний обсяг управлінських і контрольних, та ще й законодавчих функцій (стаття 79), що уособлювались главою держави.

Народна скупщина як орган парламентського конституційного контролю тепер іменувалась Союзною народною скупщиною і складалася з двох палат — Союзного віча (обиралось за нормою 1 депутат від 60 тисяч виборців) та Віча виробників (обиралось від промисловиків, ремісників і селян за нормою 1 депутат від 70 тисяч населення). Що ж стосується Віча народів, то воно перетворювалось на організовану частину Союзного віча (обиралось по 10 депутатів від віча республік, 6 — від віча Воєводини, 4 — від віча Косово) і отримувало повноваження у випадках, встановлених законом, збиратись і ухвалювати деякі рішення. Загалом же чимало колишніх контрольних повноважень парламенту передавалось президенту, Федеративній адміністративній раді і республікам — членам федерації. Усі представницькі органи останніх теж перетворювались на двопалатні структури, які складались з Віча виробників та Республіканського (крайового, обласного) віча.

Вирішення питання щодо відповідності законів Конституції, як і в інших країнах соціалістичного табору, було віднесено виключно до компетенції Союзної і республіканських скупщин. Що ж стосується підзаконних актів, то суди у разі виявлення розходження приписів з Конституцією мали право їх не застосовувати, але не скасовувати. Спираючись на таку судову практику, Союзна і республіканські скупщини інколи анулювали закони та інші акти, конституційність яких ставилася під сумнів, але робилося це дуже рідко.

На підставі статей 6 і 36 Конституційного закону 1953 року Союзна народна скупщина рівно через 10 років ухвалила нову Конституцію вже як Конституцію Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (СФРЮ)[1]. Своєю оригінальністю вона збагачувала як світову практику конституційної юстиції, так і світовий конституціоналізм взагалі.

Конституція на самому початку формулювала досить розлогі основні принципи, на яких вона базувалась. У цьому аспекті відзначимо, що тут відразу закріплювався принцип «судового контролю за дотриманням конституційності і законності» і уконституційовувався верховний суб'єкт ідеологічної і політичної охорони Конституції — СКЮ як «організована і керівна сила робітничого класу і трудового народу».

Акцентуючи на тому, що «захист конституційності покладається на конституційні суди» (стаття 74), Конституція містила спеціальну главу під назвою «Конституційність і законність» (статті 145—159). Тут уже формулювався припис, що «турбота про конституційність і законність» є обов'язком не тільки судів, а й інших державних органів, органів громадського самоврядування і кожного, хто виконує публічні функції (стаття 146). Іншими словами, Конституція 1963 року прямо відносила до числа суб'єктів конституційного контролю не лише конституційні, інші суди, а й розширювала їх коло. Окрім того, підкреслювалось, що конституційні суди є «носіями захисту» як конституційності, так і законності «відповідно до Конституції».

У Конституції 1963 року пріоритет надавався охороні конституційних прав і конституцій не федерації, а її членів, тобто союзних республік, авто-

[1] 3 грудня 1968 року у складі Сербії були утворені вже не край і область, а Соціалістичний автономний край Воєводина і Соціалістичний автономний край Косово.

номних країв, общин, районів, інших самоврядних одиниць, які іменувались «громадсько-політичними співдружностями» (статті 71—107). Але при цьому наголошувалось, що і республіканські конституції, і республіканські закони, і акти державних органів, і статути громадсько-політичних співдружностей не можуть суперечити Конституції 1963 року і федеральним законам (стаття 148), а акти, що ухвалюються у республіці, повинні «відповідати республіканській конституції» (стаття 147). Якщо такі суперечності встановлювались конституційними судами, то діяли відповідно чи то союзна, чи то республіканська конституції, чи то федеральний закон. До рішення Конституційного суду Союзне виконавче віче могло призупинити виконання припису акта республіканського виконавчого віча, останнє — акта общинної або районної скупщини, а общинна чи районна скупщина — акта громадсько-політичної співдружності або іншої самоврядної організації (стаття 151).

Надзвичайною своєрідністю відзначався і парламентський конституційний контроль, здійснюваний Союзною скупщиною. Як «вищий орган влади і орган громадського самоврядування у рамках прав і обов'язків федерації» (стаття 163) Скупщина, наділена виключними правами ухвалення рішень про зміни до Конституції, обрання президента (а з 1967 року — і віце-президента) СФРЮ, Союзного виконавчого віча, суддів Конституційного і верховних судів, здійснення «політичного контролю за роботою політико-виконавчих і управлінських органів федерації» (стаття 164), вела таку діяльність не як однопалатний чи двопалатний, а як п'яти-, а згодом — і шестипалатний орган. Йдеться про те, що, поряд із Союзним віче (до складу якого до грудня 1968 року входило і Віче народів), Союзна скупщина включала рівноправні з ним Господарське (замість колишнього Виробничого), Освітньо-культурне, Соціально-охоронноздоровче віча по 120 депутатів кожне, яких обирали на 5 років «трудові співдружності», та Громадсько-політичне віче, 120 депутатів якого обиралися народом. За кожним з чотирьох останніх віч Конституція визначала певне коло питань для законодавчого врегулювання, які те чи інше віче вирішували разом із Союзним за активної участі інших. У грудні 1968 року утворилася шоста палата Союзної скупщини шляхом повернення колишніх повноважень Вічу народів, що обиралось у складі 140 депутатів (по 20 від республік і по 10 — від країв). Отже, парламентський конституційний контроль у СФРЮ був «багатоповерховим» з тенденцією до вирішення основних питань Союзним вічем і Вічем народів, тобто до класичної двопалатної структури Союзної скупщини[1].

Традиційно президентські політичні конституційні контрольні повноваження були вельми широкими, а починаючи з 1971 року вони об'єднувались із такими самими повноваженнями відновленої Президії СФРЮ, очолюваної Й.Б. Тіто, якого стаття 220 Конституції затвердила довічним президентом[2].

Соціалістична Федеративна Республіка Югославія з 1963 року була єдиною з європейських соціалістичних країн, у якій діяли класичні конституційні суди. До повноважень федерального Конституційного суду (перший голова Б. Йованович) належало вирішення: питань про відповідність союзних законів Конституції — республіканських — союзному закону, актів інших державних органів — і Конституції, і союзним законам; спорів між федерацією і республікою, між окремими республіками, спорів про компетенцію

[1] Значну роль у політичному конституційному контролі відігравала Законодавчо-правова комісія Союзної скупщини, а також її Секретаріат законодавчих пропозицій, які здійснювали ретельний попередній нагляд за конституційністю законопроектів.

[2] Й.Б. Тіто обіймав цю посаду 27 років, тобто до смерті у 1980 році.

між судами тощо (стаття 241). Активна позиція Конституційного суду Югославії визначалась тим, що до його обов'язків було віднесено узагальнення питань і внесення пропозицій Скупщині щодо вдосконалення роботи по забезпеченню конституційності і законності в СФРЮ, щодо «конституційності» республіканських конституцій тощо.

Суб'єктами звернення до Конституційного суду були Союзна, республіканська скупщини, Союзне виконавче, республіканське виконавче віча, Верховний суд СФРЮ, верховні суди республік, прокурор СФРЮ, республіканський конституційний суд, скупщина громадсько-політичної співдружності. Інші державні органи, організації і громадяни могли звертатися до Конституційного суду СФРЮ у випадках, визначених законом. Справи за власною ініціативою міг порушувати і сам Конституційний суд, який спочатку складався з голови і 10 суддів, а з 1971 року — з голови і 13 суддів (по 2 від кожної республіки і по 1 — від кожного краю). Вони обирались Союзною скупщиною за пропозицією президента СФРЮ на вісім років і могли бути переобраними на ще один термін (статті 243, 249). Засідання вважались повноважними за наявності 6 (згодом — 9) суддів, а рішення ухвалювались простою більшістю присутніх.

Якщо Конституційний суд встановлював, що союзний закон не відповідає Конституції СФРЮ, Скупщина зобов'язана була протягом 6 місяців привести цей закон у відповідність з Конституцією. Якщо цього зроблено не було, закон втрачав чинність. Такі самі правила встановлювались для республіканських законів, визнаних такими, що не відповідають Конституції СФРЮ чи союзному закону[1]. Стосовно підзаконних актів усіх рівнів, то у разі визнання їх неконституційними вони скасовувались відразу. Конституційному суду надавалось право не визнавати закон чи окреме його положення неконституційним: він міг офіційно його витлумачити і надати йому обов'язковий для всіх «конституційний смисл» (стаття 250).

З 15 лютого 1964 року на підставі Конституції 1963 року в СФРЮ розпочали роботу ще 6 конституційних судів соціалістичного типу. Йдеться про конституційні суди всіх республік — членів федерації, повноваження і правовий статус яких встановлювався конституціями і законами цих республік. Федеральний Конституційний суд СФРЮ не був вищою судовою інстанцією над республіканськими конституційними судами і не міг оцінювати їх рішення. Кількість членів конституційних судів республік, обраних відповідними скупщинами на 8 років (з правом переобрання ще на один такий самий строк), коливалось від 4 (Чорногорія) до 10 (Сербія). Якихось особливих умов (як і для федерального Конституційного суду) для суддів не встановлювалось. Тому до їх складу міг бути обраним будь-хто. На практиці суддями ставали відомі політичні або громадські діячі, більшість з яких мала вищу юридичну освіту.

Досвід діяльності всіх семи конституційних судів Югославії протягом 1964—1974 років спростовував твердження ортодоксальних марксистів про неможливість і недоцільність судової конституційної юстиції в умовах єдності влади і верховенства законодавчого органу.

---

[1] Звернемо увагу: формально принцип верховенства парламенту не порушувався, оскільки Конституційний суд Югославії начебто не скасовував закони, а видавав тільки «перше декларативне рішення», тобто своєрідне попередження. Якщо ж на нього не реагували, то Суд після того, як спливав встановлений строк, ухвалював «друге декларативне рішення» про набуття чинності статтями 206, 207 та 384 Конституції, які й позбавляли антиконституційний акт сили. Таким чином, не Конституційний суд скасовував закони, а їх ліквідовувала сама Конституція, не «підриваючи» при цьому авторитет парламенту. Але ознаки «буржуазного поділу влади» в Югославії у літературі піддавались критиці.

Але багатонаціональність держави, періодична ворожнеча і розриви то з СРСР, то з КНР, то з Албанією, то з Болгарією, то з Італією, постійна боротьба з внутрішніми ворогами — правими опортуністами (група М. Джіласа та інші), численні студентські заворушення, напружені стосунки і конфлікти між союзними республіками, особливо між Хорватією і Сербією, між Косово і Сербією, підривали внутрішню стабільність у СФРЮ, призводили до численних кардинальних змін Конституції 1963 року, особливо у 1968, 1969 та 1973 роках (42 фундаментальні поправки).

Не стала кращою ситуація і після прийняття у 1974 році нової Конституції СФРЮ[1]. Парламентський конституційний контроль за її дотриманням, як і колись, здійснював двопалатний парламент — Скупщина СФРЮ, яка складалася тепер із Союзного віча та Віча республік і країв. Дещо перерозподілялась компетенція між іншими суб'єктами конституційного контролю — президентом, Президією СФРЮ і Союзним виконавчим віче[2]. Значно розширювались права республік і автономних країв, у тому числі в галузі конституційного контролю. Статті 204—216 Конституції 1974 року встановлювали обов'язковість захисту не лише законності, а й конституційності у сферах охорони прав і свобод людини, самоврядування, суспільної власності, самоврядних та інших прав організацій об'єднаної праці, інших самоврядних організацій і співдружностей та громадсько-політичних співдружностей. На громадян та названі органи покладалась «турбота про конституційність», «ініціатива захисту конституційності» тощо (стаття 205). Встановлювалось, що республіканські і крайові конституції «не можуть перебувати у суперечності з Конституцією СФРЮ», як і «всі закони та інші приписи та загальні акти державних і громадських органів» (стаття 206).

За новою Конституцією СФРЮ на території держави мали діяти вже не сім, а дев'ять конституційних судів. Додатково до конституційних судів Югославії, Сербії, Хорватії, Словенії, Боснії та Герцоговини, Македонії, Чорногорії створювались конституційні суди в автономних краях Воєводині та Косово, які, як і раніше, входили до складу Соціалістичної республіки Сербії. У статтях 375—396 викладались повноваження Конституційного суду СФРЮ, до яких додавалось вирішення питань про відповідність Конституції актів самоврядних органів, про колізії компетенції Конституційного суду Сербії та конституційних судів Воєводини і Косово, звичайних судів та інших державних органів. Закріпилось положення про публічний характер діяльності Конституційного суду СФРЮ, що, як і у три попередні роки, функціонував у складі голови та 13 суддів. Останні вже не могли обиратись на другий восьмирічний строк (стаття 381). Значно розширювалось коло суб'єктів звернення до Конституційного суду СФРЮ (стаття 387). Відповідно до статті 384 тепер будь-яка скупщина мала право вимагати від Конституційного суду СФРЮ продовжити 6-місячний строк для розгляду його пропозицій щодо конституційності того чи іншого акта ще на 6 місяців.

Від моменту прийняття Конституції 1974 року до смерті Й.Б. Тіто (травень 1980 року), тобто до кінця розглядуваного періоду, Конституційний суд СФРЮ лише раз «посягнув» на федеральний закон — визнав неконституційними окремі положення Митного закону. Таким чином, він не створював причин для конфліктів із Союзною скупщиною.

---

[1] Конституция Социалистической Федеративной Республики Югославии. — М., 1975.

[2] З моменту створення СФРЮ Союзне виконавче віче брало участь у конституційному контролі під проводом П. Стамболіча (1963—1967 роки), М. Шпіляка (1967—1969 роки), М. Рібічіча (1969—1971 роки), Д. Бієдіча (1971—1977 роки) та В. Джурановіча (1977—1982 роки).

Незважаючи на це, авторитет судової югославської конституційної юстиції у цей період був досить високим у Європі. Саме Конституційний суд СФРЮ у 1972 році був ініціатором-засновником створення Конференції європейських конституційних судів, яка плідно діє і на початку третього тисячоліття. У ті ж роки повноправними членами Конференції, окрім СФРЮ, стали конституційні суди Німеччини, Італії, Австрії, Португалії, Туреччини, Польщі, Федеральний суд Швейцарії, Конституційна рада Франції та Арбітражний суд Бельгії.

Другою у повоєнній Європі була соціалістична система конституційної юстиції Албанії — найближчого сусіда Югославії на Балканах. Протягом 1942—1946 років національно-визвольні сили Албанії за допомогою Радянської Армії звільнили країну від італійських фашистів, повалили майже абсолютистський режим короля А. Зогу, який після 1939 року не з'являвся у країні (це було йому категорично заборонено), і тим самим остаточно скасували Конституцію 1928 року та, природно, пов'язану з нею систему конституційної юстиції диктаторського типу. Контроль за дотриманням фактичних революційних конституцій у визволених районах у 1942—1944 роках взяли на себе Національно-визвольний фронт, створена ним Генеральна національна визвольна рада, її Президія, місцеві національно-визвольні ради. Усі вони діяли на підставі Статуту Національно-визвольного фронту та Положення про національно-визвольні ради, які й стали першими у повоєнній Албанії об'єктами конституційного захисту. Щодо його суб'єктів, то значні зміни стались у травні 1944 року. Найвищим органом конституційного контролю було проголошено Антифашистський конгрес національного визволення, який створив у травні 1944 року тимчасовий законодавчий орган — Антифашистську раду національного визволення, а та, у свою чергу, — тимчасовий виконавчий орган — Антифашистський комітет національного визволення (з жовтня 1944 року — Тимчасовий демократичний уряд Албанії) на чолі з лідером албанських комуністів Е. Ходжею.

Зародком юридичної конституції Албанії соціалістичного типу стали кілька законів про організацію влади, про вибори, про національно-визвольні ради, Декларація про права громадян тощо, ухвалені Конгресом у травні, жовтні 1944 року та вересні 1945 року. Нова система соціалістичної конституційної юстиції закріплювалась у названих законах, а згодом — і у прийнятій Установчими зборами першій Конституції Народної Республіки Албанія (НРА) від 14 березня 1946 року[1]. Змінились найменування суб'єктів конституційного контролю: Конгрес (Установчі збори) отримав назву Народних зборів, Антифашистська рада — Президії Народних зборів, Тимчасовий уряд — Ради міністрів. Усі закони та інші нормативні акти, які суперечили Конституції 1946 року і «духу народної демократії», були проголошені нечинними. Уряд продовжував очолювати Е. Ходжа, який з 1948 року став ще й генеральним секретарем ЦК Албанської партії праці (АПП), яка дуже швидко перебрала на себе всі функції найвищого конституційного контролю.

НРА незабаром стала однією з перших у Східній Європі країн, ставших на шлях соціалістичного розвитку після закінчення другої світової війни, яка зафіксувала в Основному законі керівну роль АПП «серед усіх організацій трудящих, як громадських, так і державних». Це було зроблено у статті 21 її другої Конституції соціалістичного типу, ухваленій на першій сесії

[1] Див.: Албания. Конституция. 1946. — М., 1952.

другого скликання народних зборів[1]. Основний закон також приписував, що всі органи державної влади повинні діяти на основі Конституції 1950 року (стаття 6).

Політичний конституційний контроль парламентського характеру згідно з цим положенням здійснювали однопалатні обрані на 4 роки Народні збори, які втілювали в життя «всі верховні права, за винятком тих, які за Конституцією належали Президії Народних зборів чи Уряду» (стаття 42). Такий припис свідчив, що певною мірою Президія і Уряд виокремлювались з «єдиновладдя» і могли діяти автономно, а то й незалежно від «вищого органу державної влади». Президія Народних зборів обиралась останнім: у складі голови, трьох його заступників, секретаря та 10 членів (стаття 58). У порядку здійснення конституційного контролю тільки вона «вирішувала, чи відповідають закони Конституції, за умови, що потім це рішення буде затверджене Народними зборами», та володіла виключним правом офіційного тлумачення законів та їх оприлюднення (стаття 58). До компетенції Президії Народних зборів включались також призначення і звільнення міністрів за пропозицією голови Ради міністрів між сесіями Народних зборів.

Роль Ради міністрів, яка формувалась Народними зборами у складі голови, його заступників, 10 міністрів та голови Планової комісії, у процедурі конституційного контролю полягала у наданому їй праві скасовувати накази та інструкції міністрів, якщо вони суперечать Конституції, а також «протизаконні і неправильні дії» виконавчих комітетів Народних рад. Водночас Конституція встановлювала кримінальну відповідальність міністрів за порушення Конституції при виконанні службових обов'язків (стаття 67).

На місцях конституційні контрольні функції у межах наданих їм повноважень здійснювали обрані на 3 роки народні ради сел, локалітетів, міст, районів і областей та створені ними відповідні виконавчі комітети. Народні ради отримували право скасовувати будь-який акт чи дію своїх виконавчих комітетів, що суперечили Конституції, а виконавчі комітети вищестоящих народних рад — призупиняти рішення нижчестоящих народних рад та їх виконавчих комітетів і пропонувати їм усунути суперечності (стаття 92).

Верховний суд Албанії, обраний Народними зборами на 4 роки, військові трибунали і обласні суди, сформовані тими ж Народними зборами на 3 роки, народні суди, обрані громадянами на 3 роки, участі у конституційному контролі не брали. Цю роль за певних обставин міг виконувати Генеральний прокурор Албанії, призначений Народними зборами, та підпорядковані йому прокурори.

Зміни до Конституції 1950 року вносились чи не щорічно. Але суті моделі албанської повоєнної конституційної юстиції вони не торкалися, уточнюючи іноді лише повноваження і склад суб'єктів конституційного контролю. Поступово збільшувалось число депутатів Народних зборів, яке на початку 70-х років досягло 264 осіб. Замість одного заступника голови парламенту обиралися двоє (стаття 46). Часто змінювався склад Ради міністрів. У розглядуваному аспекті відзначимо, що у 1966 році було ліквідовано міністерство юстиції, а його функції передані Верховному суду. З 1967 року з'явились народні ради та виконкоми нових адміністративно-територіальних одиниць — об'єднань сіл та міських районів. У 1968 році ліквідовано обласні суди та трибунали, а правосуддя здійснювалось Верховним та народними судами, що, як і раніше, прямої участі у конституційному контролі не брали. У міністрів було

[1] Конституция Народной Республики Албании. 4 июля 1950 г. // Конституции европейских стран народной демократки. — М., 1954. — С. 105—127.

відібране право на скасування «протизаконних чи неправильних дій» виконкомів народних рад, яке залишилось тільки за Радою міністрів.

Серед державних осіб у період дії Конституції 1950 року найбільшу роль у її охороні відігравали генеральний (з 1954 року —перший) секретар ЦК АПП Е. Ходжа, який до цього був ще й головою уряду, та незмінний з останньої дати голова Ради міністрів НРА М. Шеху. Для них взірцем державного діяча до 1945 року був Й.Б. Тіто, згодом — Й. Сталін. Незадоволені розвінчанням його репресивної діяльності, перші албанські керівники у 1961 році розірвали будь-які відносини з СРСР, а у 1968 році НРА ще й вийшла з Варшавського договору. У період дії Конституції 1950 року чимало з її колишніх демократичних приписів було скасовано. Зокрема, у 1967 році внесено доповнення, за яким держава не визнавала жодної релігії. Усі мечеті, церкви, інші релігійні заклади ліквідовувались. Перший секретар ЦК АПП став головнокомандуючим Збройними силами, головою Ради оборони, тобто все більше концентрував у своїх руках найвищі конституційні контрольні повноваження.

У листопаді 1971 року верховний суб'єкт фактичного політичного конституційного контролю — АПП — на VI з'їзді прийняла рішення про необхідність розробки і ухвалення нової Конституції НРА. Це було зроблено рівно через 5 років після всенародного обговорення проекту. Конституція 1976 року[1] іменувала НРА вже Народною Соціалістичною Республікою Албанії (НСРА), яка брала рішучий курс «на досягнення повної побудови соціалізму і комунізму» (стаття 4). Конституційна юстиція НСРА збагачувалась вимогою точного, однакового і обов'язкового дотримання Конституції з боку всіх державних органів, господарських і громадських організацій та посадових осіб (стаття 12). Система суб'єктів конституційної охорони, їх конституційні контрольні повноваження фактично не змінювались.

Досить своєрідно еволюціонувала нова система польської конституційної юстиції. Розпочала вона свою ходу наприкінці 1943 року зі створення Крайової ради народової, яка обрала президентом Б. Берута, а у липні 1944 року створила уряд — Польський комітет національного визволення (з грудня 1944 року — Тимчасовий уряд на чолі з Е. Осубкою-Моравскі). Комітет у перший же день змінив об'єкт конституційної охорони: скасував Конституцію 1935 року і відновив чинність Конституції 1921 року. Але остання перебувала у такій якості недовго. Мала Конституція (Конституційний закон від 19 лютого 1947 року[2]) вибудувала вже через 7 місяців нову систему суб'єктів конституційної охорони: Законодавчий сейм — президент республіки — Державна рада — уряд — Верховна контрольна палата[3]. Конституційний закон від 20 березня 1950 року проголосив про створення на місцях народних рад. Але й після цього низка положень Конституції 1921 року[4], зокрема щодо контрольних повноважень президента, уряду, депутатів, міністрів, ще певний час зберігала силу. Саме на підставі цих приписів у1947 році президентом Польщі було обрано Б. Берута, а прем'єр-міністром призначено Ю. Ціранкевича.

---

[1] Конституция Народной Социалистической Республики Албании. Принята Народным собранием НСРА 28 декабря 1976 г. // Конституции социалистических государств. Том первый. — М., 1987. — С. 97—118.

[2] Польская Народная Республика. Законы и постановления. — М., 1953.

[3] Створена на її основі модель конституційної юстиції вже аналізувалась. Сенат на підставі рішення референдуму 1946 року було скасовано.

[4] Конституция Польской Народной Республики. 22 июля 1952 г. // Конституции европейских стран народной демократии — М., 1954. — С. 129—152; Польская Народная Республика. Конституция. 1952. — М., 1953.

Повністю вказані приписи втратили чинність у зв'язку з ухваленням Конституції Польської Народної Республіки (ПНР) 1952 року[1], яка чи не найменше з усіх сусідів Польщі приділяла уваги своїй охороні. Лише у єдиній статті згадувалось про обов'язок її дотримання, та й то тільки з боку громадян (стаття 76). Навіть змінити Конституцію можна було двома третинами голосів половини депутатів Сейму (стаття 91).

Звичайно, Конституція, як і в інших соціалістичних країнах, охоронялась Сеймом, обраним на 4 роки, який «видавав закони і здійснював контроль над діяльністю інших органів державної влади і управління» (стаття 15), його постійними і тимчасовими спеціальними комісіями. Певні конституційні контрольні повноваження покладались на створювану Сеймом на період свого функціонування Державну раду у складі голови, чотирьох його заступників, секретаря та дев'яти членів (стаття 24). Тільки Державна рада могла офіційно тлумачити закони. Вона ж видавала декрети, які мали силу законів, з наступним затвердженням Сеймом (стаття 26). Припис статті 27 Конституції про те, що «Державна рада здійснює верховний нагляд над народними радами», можна віднести і до складової моделі польської конституційної юстиції. Функції попереднього парламентського конституційного контролю покладались на Комісію законодавчої діяльності Сейму, яка за дорученням Державної ради давала висновки щодо конституційності не тільки законопроектів, а й актів самої Державної ради[2].

Певна роль у цій справі належала Раді міністрів, відповідальній і підзвітній Сейму, а у період між його сесіями — Державній раді. На уряд Конституція покладала обов'язок «забезпечення виконання законів» (стаття 32) та право скасування розпоряджень і наказів міністрів (стаття 33). Оригінальною формою забезпечення конституційності актів уряду стала традиція, запроваджена з 1971 року, відповідно до якої Рада міністрів подавала на розгляд Сейму законопроекти разом з проектами всіх виконавчих приписів до нього. На місцях охорона Конституції перебувала в руках народних рад гмін, міст, районів великих міст, повітів та воєводств, обраних на 3 роки, і сформованих ними президій. В ієрархії народних рад вища з них могла скасовувати акти нижчої, якщо вони «суперечать закону або не відповідають основній лінії політики держави» (стаття 44). Про роль Польської об'єднаної робітничої партії (ПОРП) у політичній охороні Конституції не згадувалось.

Верховний суд, що обирався Державною радою на 5 років, воєводські, повітові, спеціальні суди зобов'язувались «стояти на сторожі державного ладу Польської Народної Республіки, охороняти завоювання польських трудящих, забезпечувати народну законність, суспільну власність і права громадян, карати злочинців» (стаття 48), але про їх участь у конституційному контролі не йшлося. «На сторожі народної законності» стояв ще й Генеральний прокурор ПНР та підпорядковані йому прокурори (статті 54—56). Стаття 3 Закону про прокуратуру ПНР особливу увагу звертала на посилення з її боку контролю за дотриманням законності профспілками, самоврядними кооперативами і громадськими організаціями у межах виконання ними функцій державного управління.

[1] Конституция Польской Народной Республики. 22 июля 1952 г. // Конституции европейских стран народной демократии. — М., 1954. — С. 129—152; Польская Народная Республика. Конституция. 1952. — М., 1953.

[2] Очолювали цей суб'єкт конституційного контролю у розглядуваний період Б. Берут (1952 р.), А. Завадський (1952—1964 рр.), Е. Охаб (1964—1968 рр.), М. Спихальський (1968—1970 рр.), Ю. Ціранкевич (1970—1972 рр.) та Г. Яблонський (1972—1985 рр.).

Система «м'якої» політичної та адміністративної конституційної юстиції, окреслена у загальних рисах Конституцією ПНР 1952 року, діяла протягом 24 років. Змін до неї вносилося небагато. У розглядуваному аспекті найсуттєвіше значення, мабуть, має доповнення у 1957 році Конституції главою 3а (статті 28а — 29d) «Верховна контрольна палата», яка мала (хоч і непряме) відношення до моделі конституційного контролю. Палата підпорядковувалась Сейму і сама діяла «під наглядом» Державної ради. До її компетенції відносився контроль господарчої, фінансової та організаційно-адміністративної діяльності вищих і місцевих органів державного управління «з погляду законності, економічності, доцільності і сумлінності» (стаття 28а), а також контроль громадських організацій і закладів «у межах завдань, покладених на них державою». З інших змін виокремимо лише ті, які стосувались суб'єктів конституційного контролю: було встановлено чисельність депутатів Сейму у 460 осіб (1960 рік), з 9 до 11 збільшено кількість членів Державної ради (1961 рік), строк повноважень народних рад та їх президій продовжено з 3 до 4 років (1963 рік), а згідно із змінами до Конституції у 1972, 1973 та 1975 роках на місцях з'явились нові суб'єкти, переважно адміністративного конституційного контролю, — воєводи, президенти і начальники міст, начальники повітів і гмін, тобто одноособові адміністратори, які фактично мали тільки вертикальну підпорядкованість з верхівкою у Раді міністрів.

На відміну від багатьох інших соціалістичних країн, керівна роль партії (у даному разі — ПОРП) у системі конституційного контролю до 1976 року в Конституції не фіксувалась. Але фактично вона існувала і у «жорсткій формі» — за доби керівництва партією «вірного сталініста» Б. Берута (до його смерті у 1956 році), який водночас обіймав посади президента і голови Державної ради (1947—1952), голови Ради міністрів (1952—1954) та голови Крайової ради народової; і у «м'якій формі» — за часів секретарювання у ЦК ПОРП «націоналіста» В. Гомулки (усунутий з посади у грудні 1970 року), Е. Герека (звільнений у вересні 1980 року) та С. Кані (переобраний у жовтні 1981 року). Не меншу роль, ніж голови і перші секретарі ЦК ПОРП, відігравали у соціалістичному конституційному контролі ПНР голова Ради міністрів (1947—1952, 1954—1970) і голова Державної ради (1970—1972) Ю. Ціранкевич, голова Ради міністрів генерал П. Ярошевич (1970—1980), Е. Бабюх (лютий—серпень 1980) та Ю. Піньковський (1980—1981). Треба відзначити величезний вплив на процеси, що аналізуються, католицької ідеології, провідниками якої у Польщі були кардинал С. Вишинський та архієпископ Краківський К. Войтила (з 1978 року — папа римський Іоанн Павло II).

Конституція 1952 року залишалась здебільшого стабільною, незважаючи на легкість внесення змін до неї, на вкрай напружену внутрішню ситуацію у Польщі, що збуджувалась діяльністю залишків Лондонського уряду у вигнанні, боротьбою навколо польських кордонів, радикальними переселеннями, націоналістичними групами опору WIN і NSZ, арештами опозиції, радянізацією польського війська (маршал К. Рокосовський), репресіями проти духовенства тощо. У таких умовах приписи конституцій 1947 і 1952 років інколи відверто ігнорувались: страйки і протести проти занадто високої вартості життя, виступи трудящих у Познані (1956), Варшаві (1970), Гданську та Сілезії (1980) тощо придушувались силою.

Не послабила внутрішньої напруги у Польщі і конституційна реформа 1976 року. Нова редакція Конституції[1] визнавала ПНР соціалістичною державою, але, як і попередні Основні закони, дуже мало уваги приділяла

[1] Конституция Польской Народной Республики. — М., 1977. Ця редакція доповнилась ще й 15 новими статтями.

проблемі конституційної юстиції взагалі і судовому конституційному контролю зокрема. Певним винятком у цьому аспекті стала стаття 30 Конституції у редакції 1976 року, яка покладала обов'язок турбуватися про «відповідність права Конституції» на Державну раду, склад якої збільшувався з 11 до 17 членів (стаття 28). Але до кінця розглядуваного періоду у Польщі та інших країнах точились гострі дискусії навколо наведеної конституційної формули та механізму забезпечення втілення її у життя. В узагальненому вигляді вони зводились до думок, що контроль за відповідністю ухвалюваних Сеймом правових норм з боку Державної ради повинен здійснюватись виходячи з принципів, що Конституція ПНР є відображенням волі і вищої влади польського народу, що ця Конституція має вищу юридичну силу. Але на практиці аж до початку 80-х років вищий політичний конституційний контроль у ПНР здійснювався, як і раніше, ЦК ПОРП, провідна роль якої була вже уконституційована у 1976 році (стаття 3) Сеймом, а повноваження Державної ради у забезпеченні «відповідності права Конституції» дуже нагадували конституційні контрольні функції Президії Верховної Ради СРСР.

Водночас у Польщі у другій половині 70-х років, а особливо у період активізації діяльності «першої Солідарності» на чолі з Л. Валенсою, все частіше і гучніше лунали вимоги створення спеціального судового органу конституційного нагляду. Результатом цього стала зміна до Конституції 1952 року, внесена під час панування воєнного стану 26 березня 1982 року, про створення Конституційного трибуналу.

(Далі буде)

ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Л.П. ЮЗЬКОВА

У К А З
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про відзначення 70-річчя від дня народження Л.П. Юзькова

З метою вшанування пам'яті видатного українського вченого-правознавця, першого Голови Конституційного Суду України Юзькова Леоніда Петровича та з нагоди відзначення у 2008 році 70-річчя від дня його народження п о с т а н о в л я ю:

1. Кабінету Міністрів України:

1) утворити за участю Академії правових наук України Організаційний комітет з підготовки та проведення заходів з відзначення 70-річчя від дня народження Л.П. Юзькова і затвердити його персональний склад;

2) забезпечити розроблення Організаційним комітетом і затвердити план заходів з підготовки та відзначення 70-річчя від дня народження Л.П. Юзькова, передбачивши, зокрема:

видання зібрання вибраних праць Л.П. Юзькова;

проведення науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів, присвячених діяльності Л.П. Юзькова;

випуск в обіг поштової марки і конверта, присвячених 70-річчю від дня народження Л.П.Юзькова, та здійснення спеціального погашення поштової марки.

2. Кабінету Міністрів України разом із Київською міською державною адміністрацією вирішити в установленому порядку питання щодо встановлення на будинку по вулиці Панаса Мирного у місті Києві, де в 1992—1995 роках мешкав Л.П. Юзьков, меморіальної дошки.

3. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити широке висвітлення заходів, пов'язаних із відзначенням 70-річчя від дня народження Л.П. Юзькова, організувати тематичні радіо- та телепередачі, присвячені його життю та діяльності.

Президент України **В. Ющенко**

м. Київ, 27 червня 2007 року
№ 572/2007

28 січня 2008 року видатному українському вченому-правознавцю Л.П. Юзькову виповнилося б 70 років

ТАЛАНОВИТИЙ ВЧЕНИЙ, ЮРИСТ, ПЕДАГОГ

А. Стрижак,
Голова Конституційного Суду України,
заслужений юрист України

На фото: Леонід Юзьков.

Леоніду Петровичу Юзькову доля доручила високу місію — бути фундатором нової Конституції незалежної України, застосувати свій талант вченого-юриста у практичній роботі над створенням основ її державного і суспільного ладу, визначенням пріоритету прав і свобод людини і громадянина. Відомо, що видатний вчений-конституціоналіст написав свій варіант проекту Конституції України, яку потім визнали однією з найкращих і найдемократичніших у Європі.

Нині ім'я Леоніда Юзькова є взірцем служіння конституційним засадам держави, демократичного устрою та захисту прав і свобод людини. Користуючись високою довірою керівництва держави, він очолив групу з підготовки проекту Конституції України. Вибір невипадково впав на нього — авторитетний вчений-конституціоналіст, він був наділений блискучими організаторськими здібностями, умів згуртувати навколо себе колектив однодумців і повести його до поставленої мети.

Юзьков знав, що місія, покладена на нього, буде нелегкою, — про це свідчив досвід його роботи із написання проекту Декларації про державний суверенітет України, яку прийняли у 1990 році, коли перші паростки свободи і демократії тільки починали міцнішати, а зима тоталітаризму вперто не хотіла відступати. Красномовний факт: скільки списів було зламано навколо того, як поіменувати республіку в цьому воістину історичному документі — «Українською РСР» чи «Україною». Шальки терезів на користь «України» схилив під час голосування один вирішальний голос — Леоніда Петровича Юзькова.

У подальшому, очоливши робочі групи з підготовки Концепції нової Конституції України, а потім — двох офіційних проектів Конституції України, Закону України «Про Конституційний Суд України», Леонід Петрович не шкодував ані сил, ані здоров'я, ані часу для розбудови України як правової держави, для якої він став хрещеним батьком і яку прагнув бачити шанованою всім цивілізованим світом.

Сьогодні ми з гордістю вимовляємо ім'я професора Леоніда Юзькова як теоретика нової школи конституційного права України, людини, котра зро-

била вагомий внесок у розробку концептуальних підходів до побудови в Україні демократичного, громадянського суспільства, в якому панували б соціальна злагода, справедливість і порядок. А це напряму залежало від того, яким буде Основний Закон. Трактуючи формулу «верховенство Конституції», Леонід Петрович виділяв два найважливіших моменти: перший — «...над Конституцією не стоять (не повинні стояти) не тільки державні (правові) акти, а й будь-які інші соціальні акти: політичні, корпоративні, акти самоврядування тощо. Усі вони мають відповідати букві і духу Конституції і бути конституційними»; і другий момент — це правові закони, які мають визначатися «високою, якщо можна так сказати, народною легітимністю, тобто відображенням справжньої волі народу», «визнанням і утвердженням загальнолюдських цінностей і, насамперед, підпорядкуванням держави, її влади служінню суспільству, а не навпаки, як це у нас досить часто бувало, та й не викоренено ще й зараз» та «врахуванням загальновизнаних і вивірених практикою міжнародних стандартів демократичного конституціоналізму (певна річ, на своєму історичному і національному ґрунті)».

Сповідуючи гуманістичні, демократичні принципи, займаючи тверду позицію стосовно того, що не людина для держави, а держава для людини, Л. Юзьков наполегливо відстоював цей морально-правовий імператив. У статті, що називалася «Проект Конституції України (в редакції від 26 жовтня 1993 року) після обговорення на сесії Верховної Ради України у вересні—жовтні 1993 року», він, зокрема, зазначав: «Але все ж виникає одне запитання: чи варто було переносити із першої статті до другої положення про те, що «конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю».., а положення, що «Україна є демократичною правовою соціальною державою» — із другої статті до першої? За такої модифікації проекту певним чином зміщуються акценти. На перше місце ставиться держава, а не людина».

Конституція України, як відомо, починається словами: «Верховна Рада України від імені Українського народу — громадян України всіх національностей...» Саме «Українського народу», а не «народу України», як спочатку пропонувалося і проти чого рішуче виступив Юзьков. Він таки добився свого. «У запропонованому варіанті проекту конституції, — писав він, — є також багато інших нових положень. Так, замість поняття «народ України» введено поняття «український народ, який складають громадяни України усіх національностей». Така політико-правова категорія видавалася йому більш точною.

Леонід Петрович Юзьков справедливо стверджував, що суспільство гідне називатися громадянським, правовим, цивілізованим тоді, коли керується Конституцією не на словах, а на ділі. Між декларуванням конституційних постулатів та їх практичним здійсненням не повинно бути розходжень. Інакше кажучи, Основний Закон слід виконувати неухильно. Якщо ж «конституційний лад (фактична, реальна Конституція) і юридична Конституція не збігаються, існують самі по собі, то конституційна система держави є фіктивною, нереальною. За таких умов юридична Конституція і реальний конституційний лад надмірно політизуються. Виникає атмосфера, в якій слова політиків разюче розходяться з практикою...» Змушений констатувати, що сьогоднішні політичні реалії вельми часто підтверджують, що архітектор української Конституції був мудрою і далекоглядною людиною.

З енциклопедії можемо довідатися, що Л.П. Юзьков — автор понад 200 наукових праць. Переконаний, що ця цифра була б ще вагомішою, якби Леонід Петрович продовжував залишатися тільки вченим-теоретиком, якби не віддавав так багато сил та енергії організаторській роботі. Коло його інтересів надзвичайно широке: неперевершений спеціаліст у галузі не тільки конституційного, а й виборчого, муніципального права, визнаний авторитет з питань державного будівництва. Вражає один лише перелік його звань і посад — доктор юридичних наук, академік Академії правових наук України, член Венеціанської Комісії Ради Європи «За демократію через право», Голова Наглядової Ради Української Правничої Фундації, член Конституційної комісії, керівник, як уже згадувалося, робочих груп з підготовки проектів «Декларації про державний суверенітет України», Концепції нової Конституції України, двох офіційних проектів Конституції України, Закону України «Про Конституційний Суд України» та багатьох інших. Нарешті, у 1992 році Л.П. Юзькова було обрано Головою Конституційного Суду України. На жаль, попрацювати на цьому високому посту Леонідові Петровичу не довелося. Політичні пристрасті того часу у Верховній Раді не дали можливості сформувати склад Конституційного Суду України. «Я — полководець без війська...», — невесело пожартував Леонід Петрович в одному зі своїх інтерв'ю.

Леонід Юзьков увійшов в історію української юриспруденції не тільки як видатний вчений-конституціоналіст, визначний державний і громадський діяч, а й як талановитий педагог, котрий виховав не одне покоління вітчизняних правників на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Крім того, очолював кафедру правових наук у Вищій партійній школі. Багато хто з його учнів стали кандидатами, докторами наук, визнаними фахівцями у своїй галузі. Переконаний, що коли-небудь з'явиться книга, присвячена Юзькову-вчителю, Юзькову-наставнику.

За власним досвідом знаю, що непересічні, масштабні, визначні особистості, як правило, є демократичнішими, простішими у спілкуванні зі звичайними людьми. Ті, хто близько знав Леоніда Петровича, розповідають, що саме таким він і був — привітним, чуйним, завжди готовим відгукнутися на чужий біль, прийти на допомогу. Виходець з простої селянської сім'ї (народився в селі Новоселиця Полонського району на Хмельниччині), Леонід Петрович був інтелігентом у самому високому розумінні цього слова, і, безумовно, палким патріотом України. Мабуть, ця любов до Вітчизни й заряджала його тією невичерпною енергією, яку він буквально випромінював.

На дев'ятому поверсі нашого Суду розташовано портретну галерею тих, хто в різні роки обіймав високу посаду Голови Конституційного Суду України. Відкриває цю галерею портрет Леоніда Петровича Юзькова — людини, яка залишила яскравий слід у новітній історії України.

ВИЗНАЧНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІСТ-РЕФОРМАТОР

М. Корнієнко,
суддя Конституційного Суду України у відставці

З Леонідом Петровичем Юзьковим мені випало шістнадцять років працювати у Київській вищій партійній школі на кафедрі державного будівництва і права, яку він тоді очолював, а у 90-ті, до обрання Л. Юзькова Головою Конституційного Суду України, — у складі групи наукових консультантів Секретаріату Верховної Ради України.

Що можна сказати про цього видатного вченого?

Передусім необхідно поділити творчий шлях Л. Юзькова на два періоди: радянський і пострадянський. Останній розпочався у 1990 році, коли він очолював робочу групу з підготовки Концепції, а згодом і тексту проекту нової Конституції України.

Найбільш вагомими публікаціями радянського періоду є дві монографії Леоніда Петровича: «Наука управління та місцеві ради» (1970) і «Государственное управление в политической системе развитого социализма» (1983). Ці фундаментальні праці — результати кандидатської та докторської дисертацій Л. Юзькова. Вони характеризують його як гідного представника вітчизняної школи науки державного управління, фундатором якої є член-кореспондент НАН України Віктор Васильович Цвєтков — науковий керівник Л. Юзькова.

Як за своєю назвою, так і за змістом згадані та інші численні публікації Леоніда Юзькова підпорядковані вимогам навчального процесу у Київській вищій партійній школі, де готували політичну еліту. Якщо абстрагуватися від ідеологічної заангажованості, якою страждала будь-яка публікація того періоду, можна відчути вагомий науковий потенціал, закладений в його працях, що не втратили свого значення і сьогодні. Передусім це стосується самого поняття державної влади та державного управління як процесу її реалізації, його основних функцій та організаційного механізму, ролі держави і державного управління за будь-якої політичної та економічної системи суспільства.

У новітній період Л. Юзьков активно працював над створенням вітчизняної школи науки конституційного права. Передчасна смерть не дозволила йому опублікувати фундаментальні монографії, проте Концепція та текст проекту Конституції України в редакції від 26 жовтня 1993 року по праву можна вважати його науковою спадщиною. У цих документах закладено високий потенціал, який, на мій погляд, до кінця не вичерпано, а отже, вони можуть бути використані і у процесі конституційної реформи, при підготовці, скажімо, нової редакції Конституції, про необхідність прийняття якої так багато говорилося під час минулої виборчої кампанії.

Багато уваги Леонід Петрович Юзьков приділяв питанням співвідношення принципу верховенства права і Конституції, Конституції та інших законів. Він неодноразово наголошував, що Конституція, прийнята демократичним шляхом, є правовою, і тому всі інші закони та дії влади мають бути конституційними. Отже, будь-яке посилання на принцип верховенства права з метою виправдати недодержання букви Конституції чи закону не є правовим.

Чимало зусиль доклав Л. Юзьков і до підготовки тексту чинної Конституції України, зокрема, працював над пошуком найбільш оптимального ва-

ріанта її прийняття. Найвища легітимність Конституції, вважав він, може бути досягнута лише одним способом — всенародним голосуванням (референдумом). Ставлячи питання саме так, Л. Юзьков ніколи не виключав з цього процесу Верховну Раду України, як того вимагали деякі політики. Вважав, що на всенародний референдум має виноситись лише попередньо схвалений депутатами текст Конституції. Згодом ці ідеї Л. Юзькова отримали втілення і в рішеннях Конституційного Суду України.

Останнім часом часто цитують положення мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2005 від 5 жовтня 2005 року (справа про здійснення влади народом), зокрема, одне речення: «... народ має право прийняти нову Конституцію». Але чомусь забувають про інше положення, що міститься у резолютивній частині цього Рішення: «Народ має право... змінювати конституційний лад внесенням змін до Основного Закону України в порядку, встановленому його розділом XIII». Цей порядок, зазначається у Рішенні Конституційного Суду України від 27 березня 2000 року (справа про всенародний референдум за народною ініціативою), передбачає «збалансованість дій Президента України, народних депутатів України, Верховної Ради України при реалізації волі народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні». Не треба забувати також і про роль самого Конституційного Суду України в цьому процесі.

Говорячи про науковий спадок Л. Юзькова, не можна не згадати, що саме йому належить заслуга створення концепції Конституційного договору як інструменту вирішення політичних конфліктів у кризових ситуаціях, як своєрідного джерела права, у творенні якого беруть участь одночасно всі гілки державної влади. І хоча чинна Конституція України унеможливлює (частина третя статті 5) застосування саме такого інструменту вирішення політичних конфліктів, проте Конституційний договір відіграв свого часу позитивну роль у становленні української державності.

Кілька слів хочеться сказати про Леоніда Петровича Юзькова як про блискучого популяризатора юридичної науки та викладача. Його лекції відрізнялися чіткістю, точністю, простотою сприйняття будь-якою аудиторією, логічністю. Найскладніші речі він міг пояснити просто й доступно, при цьому аргументовано, переконливо, підкріплюючи практичним досвідом, а іноді й з гумором. Тому думка його учнів була одностайною: з Леонідом Петровичем було цікаво спілкуватися, а час, відведений на лекцію чи семінарське заняття, минав швидко, при цьому увага аудиторії весь час була прикута до лектора.

Леонід Петрович був комунікабельною, неконфліктною особистістю, швидко сходився з людьми. Як керівник кафедри ніколи не застосовував адміністративних важелів впливу на колег, а діяв виключно силою свого авторитету вченого та доброзичливої людини.

Свого часу Л. Юзьков закінчив педагогічне училище і отримав кваліфікацію вчителя креслення і малювання. Маючи художнє сприйняття світу, він у всьому прагнув досконалості змісту і форми. Приємно було спостерігати, як поводив себе Леонід Петрович під час гарячих дискусій колег. Він тихенько сидів і щось креслив, малював або записував своїм оригінальним, художнім почерком. Потім, уважно вислухавши всіх, пропонував лаконічну, змістовну формулу того чи іншого конституційного положення, що, як правило, задовольняла всіх.

Ця манера Леоніда Петровича дуже імпонувала мені як його колезі. Якби передчасна смерть не вирвала його з наших рядів, ця непересічна особистість принесла б величезну користь на першому етапі становлення Конституційного Суду як єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні.

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, КОМЕНТАРІ

ПІДРУЧНИК, КОРИСНИЙ НЕ ЛИШЕ СТУДЕНТАМ

Нещодавно на полицях книжкових магазинів, серед юридичних видань, з'явився підручник «Організація судових та правоохоронних органів»[1], який вигідно вирізняється серед інших підручників з такою самою назвою, виданих протягом останнього часу. Тому його не можна охарактеризувати епітетом «черговий».

У чому ж його принципова відмінність? Замість викладення без лапок положень чинного законодавства, що зазвичай робиться у нових підручниках і що аж ніяк не відповідає меті сучасної юридичної вищої освіти, у ньому вміщено фундаментальні наукові знання, оволодіння якими дозволить зрозуміти зміст закону і правила його застосування при захисті прав і свобод, законних інтересів осіб на підставі принципу верховенства права.

На нашу думку, автори досягли дві мети: вдало поєднали структуру підручника, яка точно відповідає програмі навчальної дисципліни, з глибоким теоретичним висвітленням питань.

Аналізуючи на перших сторінках книги назву навчальної дисципліни, автори звертають увагу на відсутність єдиних підходів і усталеного розуміння змісту певних понять. Значний за обсягом і новий за змістом матеріал присвячено судовій владі. Причому його викладення, яке не збігається з традиційним викладенням цього питання ані в курсі загальної теорії права, ані в курсі конституційного права, повністю відповідає предмету навчальної дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів». Розкриття сутності судової влади, її ознак, принципів, форм реалізації логічно передує наступним розділам, де ці положення деталізуються: «Судова система», «Статус суддів», «Органи суддівського самоврядування», «Кваліфікаційні комісії суддів», «Вища рада юстиції», «Організаційне забезпечення єдності судів».

Характеризуючи систему принципів судової влади, автор розділу — професор І.Є. Марочкін — поділяє їх на три підсистеми: інституціональну (загальні принципи судової влади), функціональну (принципи здійснення судочинства) й організаційну (принципи організації системи судових органів, або судоустрійні принципи). Він справедливо підкреслює, що система принципів не залишається незмінною. Підкоряючись загальним закономірностям розвитку держави, ступеню її взаємодії з міжнародною спільнотою, деякі з принципів набувають нового змісту. З'являються й нові, про що детально йдеться у параграфах розділу.

Варто зазначити, що кожен з названих розділів підручника викликає неабиякий читацький інтерес. Зокрема у розділі, де йдеться про судову систему України, вперше наведена порівняльна класифікація судових систем і показано особливість української: моноцентризм системи судів загальної юрисдикції. Визначено основні поняття й інститути судової систе-

[1] Організація судових та правоохоронних органів: Підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І.Є. Марочкін, Н.В. Сібільова, В.П. Тихий та ін.; За ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сібільової. — Х.: Одіссей, 2007. — 528 с.

ми: ланка, рівень, гілка, судові інстанції, апеляція, касація, їх види, зміст принципів територіальності, спеціалізації, ступінчастості та ієрархічності побудови судової системи. При цьому гармонійно поєднано історичний і дидактичний методи.

Система судів загальної юрисдикції висвітлюється в аспекті її адекватності вимогам і принципам міжнародних актів, визнаних Україною. Автори підручника не уникають і критичних зауважень щодо окремих положень чинного судоустрійного законодавства, використовуючи для цього такий корисний, але чомусь майже забутий спосіб, як розгорнуті зноски, які несуть суттєве пізнавальне навантаження.

Вперше у підручнику з цієї навчальної дисципліни так повно розкрито призначення, порядок формування, структуру і повноваження Конституційного Суду України, статус судді цього Суду. Відчувається рука не стороннього спостерігача, а людини, яка піддала глибокому науковому осмисленню функціонування органу, у діяльності якого вона брала безпосередню участь (автор розділу — доктор юридичних наук, суддя Конституційного Суду України у відставці В.П. Тихий).

Глибокий теоретичний підхід притаманний й іншим розділам підручника, зокрема таким, як «Статус суддів», «Вища рада юстиції», «Організаційне забезпечення діяльності судів», «Органи прокуратури України», «Органи досудового розслідування», «Органи і установи юстиції», «Адвокатура».

Безумовно, не всі теми висвітлено рівноцінно. Зокрема, це стосується правоохоронної діяльності органів виконавчої влади з протидії злочинності, викриття і розслідування злочинів. Це певною мірою обумовлено обсягом підручника і тим, що зазначені питання будуть предметом детальнішого розгляду у навчальних курсах з адміністративного та кримінально-процесуального права.

Натомість питанням, що є базовими для інших курсів або унікальними і викладаються лише в межах дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів», автори підручника приділили основну увагу і за обсягом, і за змістом.

Серед достоїнств підручника зазначимо про такі:

— сучасний науковий підхід до висвітлення питань у поєднанні з легкістю їх засвоєння;

— викладення матеріалу крізь призму адекватності вітчизняного законодавства вимогам міжнародних актів, визнаних Україною;

— використання у достатньому обсязі нормативних і літературних джерел, що відрізняє підручник від монографії;

— добросовісне посилання на значну кількість нормативних джерел цієї дисципліни, які перелічені з урахуванням усіх змін, що відбулися до моменту підписання рукопису до друку (правило, яке, на жаль, ще не стало загальноприйнятим при виданні юридичної навчальної літератури).

Отже, рецензований підручник відзначається новим якісним ступенем підготовки подібних видань за період незалежної України і може бути використаний не тільки студентами вищих закладів освіти юридичного профілю III—IV рівнів акредитації, а й усіма, хто цікавиться питаннями організації судової влади в Україні та органів, що виконують правоохоронну функцію.

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

(жовтень—грудень 2007 року)

ЖОВТЕНЬ

30 жовтня	зустріч Голови Конституційного Суду України А. Стрижака з Надзвичайним і Повноважним Послом ФРН в Україні Р. Шеферсом

ЛИСТОПАД

13—15 листопада	в. о. першого заступника керівника Секретаріату Конституційного Суду України Є. Бурлай та заступник керівника Правового управління Секретаріату Конституційного Суду України Л. Бірюк брали участь у семінарі «Конституційний Суд і судова система», організованому Конституційним Судом Республіки Білорусь та Представництвом ООН в Республіці Білорусь (м. Мінськ, Республіка Білорусь)
26 листопада — 1 грудня	візит Голови Конституційного Суду України А. Стрижака до Ради Європи. У рамках візиту А. Стрижак провів зустрічі з Генеральним секретарем Ради Європи Т. Девісом, Генеральним секретарем Парламентської асамблеї Ради Європи М. Сорінасом, Головою Європейського суду з прав людини Ж.-П. Костою та Секретарем Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) Дж. Букіккіо, а також брав участь у семінарі національних кореспондентів Асоціації конституційних судів, яких об'єднує використання французької мови (м. Страсбург, Французька Республіка)

ГРУДЕНЬ

5—8 грудня	Голова Конституційного Суду України А. Стрижак брав участь у міжнародній конференції «Конституціоналізація політично-правового життя. Роль конституційних судів», присвяченій 15-й річниці створення Конституційного Суду Румунії (м. Бухарест, Румунія)

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРА!

ЮРИСТ, ПСИХОЛОГ, ФІЛОСОФ

Михайлу Васильовичу Костицькому — 60 років

Відомому вченому, судді Конституційного Суду України у відставці Михайлу Васильовичу Костицькому виповнилося 60 років. Як доктора юридичних наук, професора, дійсного члена (академіка) Академії правових наук України, члена-кореспондента Академії педагогічних наук України, заслуженого юриста України його добре знають і шанують в Україні та за її межами.

Познайомився я з Михайлом Костицьким у 1992 році, коли працював науковим консультантом Комісії Верховної Ради з питань правопорядку та боротьби зі злочинністю. Я тоді очолював Юридичну службу Адміністрації Президента України.

То був буремний час, коли ми тільки-но вирвалися з тенет радянської імперії і без достатнього політичного, державницького досвіду стали на шлях творення власної держави та права. Тоді з числа депутатів місцевих рад і парламентарів-демократів була створена Галицька асамблея, яка доручила голові Івано-Франківської обласної Ради Миколі Яковині та деканові юридичного факультету Львівського університету імені Івана Франка Михайлу Костицькому підготувати низку законопроектів про місцеве самоврядування та статус адміністративно-територіальних одиниць. Спільними зусиллями вони організували групу вчених і практиків, до складу якої увійшли народні депутати України Степан Волковецький та Ігор Коліушко, доцент Володимир Кампо і аспірант Петро Стецюк (нині судді Конституційного Суду України) та інші.

Молодий сорокап'ятирічний професор Михайло Костицький виділявся серед керівників групи класичним виглядом вченого та ще й специфічною манерою вести дискусію, пересипаючи мову науковими термінами та латиною. Пізніше з'ясувалося, що Михайло, як і я, звичайний селянський син, а такої манери мовлення навчився в московській аспірантурі, де читав лекції, брав участь у конференціях, передусім у Польщі, Німеччині та США.

Пізніше, у 1993 році, ми з Михайлом Костицьким увійшли до числа академіків-засновників Академії правових наук України. На перших загальних зборах Академії були обрані дійсними її членами, академіками.

З жовтня 1996 року мені пощастило працювати разом з Михайлом у першому складі Конституційного Суду України. Не можна не згадати про деякі особливості його роботи на посаді судді. Наприклад, при підготовці справ до слухання він призначав низку наукових експертиз, що навіть викликало

критику колег. Проте Михайло був непорушним: «Ми лише започатковуємо конституційне судочинство, досвіду не маємо, не повинні і помилок припускатися».

Ще одна особливість Михайла Костицького — він усіляко уникає керівних посад. Не раз його кандидатуру висували на посади і заступника Голови, і Голови Конституційного Суду, проте він завжди заявляв самовідвід, пояснював, що прагне займатися наукою, не хоче відмовлятися від викладацької роботи.

Життєвий шлях Михайла Костицького — непересічний: вчився у Львівському і Московському університетах, був ініціатором і організатором низки починань на викладацькій ниві та в науці. В одній людині гармонійно поєдналися юрист, психолог і філософ. Михайло Васильович є фундатором нової науки в Україні — юридичної психології, співзасновником ще однієї «нової-старої» для України науки — філософії права, співавтором наукових видань Національної академії внутрішніх справ України, Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Львівського державного університету внутрішніх справ, Тернопільської фінансової академії та інших вузів. Неабияких зусиль він доклав до створення юридичних факультетів та інститутів на Прикарпатті, Буковині, Львівщині.

Як науковий керівник Михайло Костицький підготував десятки магістрів, кандидатів і докторів наук з юриспруденції, філософії, права, юридичної психології, політології, серед яких ті, хто захистився за кордоном. Неодноразово він був експертом Вищої атестаційної комісії України. Сьогодні Михайло Костицький очолює єдину докторську спеціалізовану раду з філософії права і юридичної психології.

Перші в Україні підручники з політології, філософії права, юридичної психології, посібники з основ правознавства для вступників на юридичні спеціальності, підручники з правознавства для школярів вийшли з ініціативи та за участю Михайла Костицького. Ним опубліковано понад 170 наукових праць, зокрема більше двох десятків монографій, підручників, посібників і брошур.

За видатні заслуги перед Україною Михайло Костицький нагороджений орденом «За заслуги», Почесною Грамотою Верховної Ради України, нагородами Міністерства внутрішніх справ України, Державної служби виконання покарань та іншими.

Вітаючи видатного вченого, хотів би наголосити, що шістдесятирічний ювілей — не фініш у діяльності Михайла Костицького. Я і його колеги, товариші очікуємо від нього нових звершень у науці та викладацькій діяльності.

Академік Академії правових наук України,
суддя Конституційного Суду України
у відставці ***Іван Тимченко***

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ, ОПУБЛІКОВАНІ У «ВІСНИКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ» (1997—2007)

Висновки Конституційного Суду України

1-в/1999 25.03.1999	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 98 Конституції України) № 2/1999, ст. 5
2-в/1999 02.06.1999	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 46 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 46 Конституції України) № 3/1999, ст. 5
1-в/2000 27.06.2000	у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму за народною ініціативою» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 76, 80, 90, 106 Конституції України) № 3/2000, ст. 10
2-в/2000 11.07.2000	у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про зміни до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму 16.04.2000 року», поданого народними депутатами України, вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до Конституції України за ініціативою народних депутатів України) № 3/2000, ст. 17
3-в/2000 05.12.2000	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 80 Конституції України) № 6/2000, ст. 4
4-в/2000 21.12.2000	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про зміни до статті 98 Конституції України) № 6/2000, ст. 9

1-в/2001 14.03.2001	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (статей 84, 85, 89, 92, 93, 94, 106, 147, 150, 151 та пункту 6 розділу XV Конституції України)» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 84, 85 та інших Конституції України) № 2/2001, ст. 4
2-в/2001 04.07.2001	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 81 Конституції України) № 4/2001, ст. 31
3-в/2001 11.07.2001	у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) № 4/2001, ст. 35
1-в/2002 16.10.2002	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа щодо внесення змін до статей 81, 82, 85, 87, 89, 90, 94, 97, 98, 106, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 122 Конституції України та доповнення її статтею 89^1) № 5/2002, ст. 18
1-в/2003 30.10.2003	у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направленого Головою Верховної Ради України, вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 29, 59, 78 та інших Конституції України) № 5/2003, ст. 21
2-в/2003 05.11.2003	у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направленого Головою Верховної Ради України, вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 76, 78, 81 та інших Конституції України) № 5/2003, ст. 53
3-в/2003 10.12.2003	у справі про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», направленого Головою Верховної Ради України, вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 76, 78, 80, 81, 82 та інших Конституції України) № 6/2003, ст. 16
1-в/2004 16.03.2004	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про законопроект № 4105 з внесеними до нього поправками) № 1/2004, ст. 39

2-в/2004 12.10.2004	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про Законопроект № 4180 з внесеними до нього поправками) № 5/2004, ст. 5
1-в/2005 07.09.2005	у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 85, 118, 119, 133, 140, 141, 142, 143 Конституції України) № 5/2005, ст. 4

Рішення Конституційного Суду України

1-зп/1997 13.05.1997	про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243^{21}, 243^{22}, 243^{25} Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата) № 2/1997, ст. 5
2-зп/1997 23.06.1997	у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 2 пункту 3 розділу IV Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно правових актів органів Верховної Ради України (справа про акти органів Верховної Ради України) № 2/1997, ст. 19
3-зп/1997 11.07.1997	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України від 1 жовтня 1996 року «Про тлумачення статті 98 Конституції України» (справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України) № 2/1997, ст. 23
4-зп/1997 03.10.1997	у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) № 2/1997, ст. 27
5-зп/1997 30.10.1997	у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К.Г. Устименка) № 2/1997, ст. 31
6-зп/1997 25.11.1997	у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Галини Павлівни щодо офіційного тлумачення частини другої статті 55 Конституції України та статті 248^{2} Цивільного процесуального кодексу України (справа громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи) № 1/1998, ст. 3
7-зп/1997 23.12.1997	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Рахункову палату Верховної Ради України» (справа про Рахункову палату) № 1/1998, ст. 13

8-зп/1997 24.12.1997	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) розпоряджень Президента України про призначення перших заступників, заступників голів обласних, Київської міської державних адміністрацій, виданих протягом липня—грудня 1996 року, січня 1997 року (справа щодо призначення заступників голів місцевих державних адміністрацій) № 1/1998, ст. 29
9-зп/1997 25.12.1997	у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) № 1/1998, ст. 34
1-рп/1998 26.02.1998	у справі за конституційними поданнями народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про вибори народних депутатів України) № 2/1998, ст. 4
2-рп/1998 03.03.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону Республіки Крим «Про об'єднання громадян» (справа про об'єднання громадян в Автономній Республіці Крим) № 2/1998, ст. 19
3-рп/1998 25.03.1998	у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень частин одинадцятої та тринадцятої статті 42 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про тлумачення Закону України «Про вибори народних депутатів України») № 2/1998, ст. 24
4-рп/1998 25.03.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Нормативно-правового акта Верховної Ради Автономної Республіки Крим Закону Автономної Республіки Крим «Про обчислення часу» та Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про введення в дію Нормативно-правового акта Верховної Ради Автономної Республіки Крим Закону Автономної Республіки Крим «Про обчислення часу» № 2/1998, ст. 28
5-рп/1998 27.03.1998	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про закон України «Про порядок проведення виборів депутатів міської, районних у місті Києві рад та міського голови у місті Києві» (справа про вибори у містах Києві та Севастополі) № 2/1998, ст. 33
6-рп/1998 13.05.1998	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 3 та 5 Закону України «Про статус народних депутатів місцевих Рад народних депутатів» (справа щодо статусу депутатів рад) № 3/1998, ст. 5

7-рп/1998 02.06.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень нормативно-правового акта Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про республіканський бюджет Автономної Республіки Крим на 1998 рік» (справа про бюджет Автономної Республіки Крим на 1998 рік) № 3/1998, ст. 18
8-рп/1998 09.06.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) № 3/1998, ст. 26
9-рп/1998 01.07.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини четвертої статті 3, частини другої статті 5, частин другої та сьомої статті 7 і частини п'ятої статті 29 Закону України «Про приватизацію державного майна» (в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про приватизацію майна державних підприємств» від 19 лютого 1997 року) (справа щодо приватизації державного майна) № 4/1998, ст. 5
10-рп/1998 06.07.1998	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України від 24 квітня 1997 року № 371 «Про Національне бюро розслідувань України» (справа щодо утворення Національного бюро розслідувань України) № 4/1998, ст. 12
11-рп/1998 07.07.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) № 4/1998, ст. 16
12-рп/1998 09.07.1998	у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство») № 4/1998, ст. 23
13-рп/1998 01.10.1998	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 1 статті 14 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про підсудність спорів Вищому арбітражному суду України) № 4/1998, ст. 29
14-рп/1998 29.10.1998	у справі за конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України щодо офіційного тлумачення поняття «професійна спілка, що діє на підприємстві, в установі, організації», використаного в абзаці шостому частини першої статті 43^1 Кодексу законів про працю України (справа про профспілку, що діє на підприємстві) № 1/1999, ст. 5

15-рп/1998 25.11.1998	у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) № 1/1999, ст. 8
16-рп/1998 26.11.1998	у справі за конституційним зверненням Відкритого акціонерного товариства «Лубнифарм» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 6 Закону Української РСР «Про зовнішньоекономічну діяльність» і статті 154 Цивільного кодексу Української РСР (справа про порядок підписання зовнішньоекономічних договорів) № 1/1999, ст. 13
17-рп/1998 03.12.1998	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України» (справа про утворення фракцій у Верховній Раді України) № 1/1999, ст. 17
1-рп/1999 09.02.1999	у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) № 2/1999, ст. 22
2-рп/1999 02.03.1999	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасову заборону підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги та послуги громадського транспорту, що надаються громадянам України» (справа про комунальні послуги) № 2/1999, ст. 34
3-рп/1999 08.04.1999	у справі за конституційним поданням Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) № 2/1999, ст. 39
4-рп/1999 19.05.1999	у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України) № 3/1999, ст. 12
5-рп/1999 03.06.1999	у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї) № 3/1999, ст. 17

6-рп/1999 24.06.1999	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 19, 42 Закону України «Про державний бюджет України на 1999 рік» (справа про фінансування судів) № 4/1999, ст. 5
7-рп/1999 06.07.1999	у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України і виконавчого комітету Вінницької міської ради щодо офіційного тлумачення положень статей 38, 78 Конституції України, статей 1, 10, 12, частини другої статті 49 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови) № 4/1999, ст. 13
8-рп/1999 06.07.1999	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України і Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини сьомої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа щодо права на пільги) № 4/1999, ст. 19
9-рп/1999 27.10.1999	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) № 5/1999, ст. 7
10-рп/1999 14.12.1999	у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) № 1/2000, ст. 5
11-рп/1999 29.12.1999	у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190^1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) № 1/2000, ст. 16
1-рп/2000 09.02.2000	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 6, частини першої статті 11, частини четвертої статті 16, пунктів 3, 5, 6, 9, 10, 16 частини першої статті 26, частин третьої і четвертої, статті 41, частини шостої статті 42, статей 51, 52, 53, 54, частини четвертої статті 61, частини першої статті 62, частин першої, шостої, сьомої статті 63, частин четвертої, п'ятої, шостої статті 78, частин третьої, п'ятої, сьомої статті 79, абзацу третього пункту 2 розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про місцеве самоврядування) № 1/2000, ст. 22

2-рп/2000 10.02.2000	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 5, частини третьої статті 9 Закону України «Про ціни і ціноутворення» і розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ціни і ціноутворення» (справа про ціни і тарифи на житлово-комунальні та інші послуги) № 1/2000, ст. 30
3-рп/2000 27.03.2000	у справі за конституційними поданнями 103 і 108 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою» (справа про всеукраїнський референдум за народною ініціативою) № 2/2000, ст. 5
4-рп/2000 11.04.2000	у справі за конституційним поданням Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити народних депутатів України до прокуратури) № 2/2000, ст. 17
5-рп/2000 18.04.2000	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 5 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (справа про віковий ценз) № 2/2000, ст. 22
6-рп/2000 19.04.2000	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) № 2/2000, ст. 29
7-рп/2000 27.04.2000	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасове виконання обов'язків посадових осіб, яких призначає на посаду за згодою Верховної Ради України Президент України або Верховна Рада України за поданням Президента України» (справа про тимчасове виконання обов'язків посадових осіб) № 2/2000, ст. 38
8-рп/2000 10.05.2000	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про статус народного депутата України» в редакції Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус народного депутата України» від 25 вересня 1997 року (справа про статус народного депутата України) № 2/2000, ст. 45
9-рп/2000 12.07.2000	у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) № 3/2000, ст. 5

10-рп/2000 28.09.2000	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 2 статті 2 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» (справа про приватизацію державного житлового фонду) № 5/2000, ст. 5
11-рп/2000 18.10.2000	у справі за конституційними поданнями народних депутатів України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 8, 11, 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (справа про свободу утворення профспілок) № 5/2000, ст. 9
12-рп/2000 25.10.2000	у справі за конституційним зверненням громадянки Стешиної Рити Анатоліївни щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини другої статті 2 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (справа про зону відчуження) № 5/2000, ст. 18
13-рп/2000 16.11.2000	у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) № 5/2000, ст. 24
14-рп/2000 13.12.2000	у справі за конституційним зверненням товариства покупців членів трудового колективу перукарні № 163 «Черемшина» (м. Київ) щодо офіційного тлумачення окремих положень статті 7 Закону України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» (справа про визначення способу малої приватизації) № 6/2000, ст. 12
15-рп/2000 14.12.2000	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про чинність Закону України «Про Рахункову палату», офіційного тлумачення положень частини другої статті 150 Конституції України, а також частини другої статті 70 Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно порядку виконання рішень Конституційного Суду України (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України) № 6/2000, ст. 16
16-рп/2000 21.12.2000	у справі за конституційними зверненнями Центральної спілки споживчих товариств України та державного підприємства Міністерства оборони України «Управління військової торгівлі Прикарпатського військового округу» щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини третьої статті 1 Закону України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» (справа про патентування підприємницької діяльності) № 6/2000, ст. 22

1-рп/2001 27.02.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Регламенту Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Положення про Рахункову палату Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Положення про порядок управління майном, що належить Автономній Республіці Крим або передане в її управління, затверджених відповідними постановами Верховної Ради Автономної Республіки Крим, та постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про заходи щодо посилення кадрової роботи в Автономній Республіці Крим» (справа про правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим) № 1/2001, ст. 5
2-рп/2001 28.03.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 93 Конституції України (справа про позачерговий розгляд законопроектів) № 2/2001, ст. 16
3-рп/2001 05.04.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа про податки) № 2/2001, ст. 19
4-рп/2001 19.04.2001	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) № 2/2001, ст. 25
5-рп/2001 17.05.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 93 Конституції України, частини першої статті 35 Закону України «Про бюджетну систему України» (справа про зміни до закону про бюджет) № 2/2001, ст. 28
6-рп/2001 23.05.2001	у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого, п'ятого статті 248^3 Цивільного процесуального кодексу України та за конституційними зверненнями громадян Будинської Світлани Олександрівни і Ковриги Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положення абзацу четвертого статті 248^3 Цивільного процесуального кодексу України (справа щодо конституційності статті 248^3 ЦПК України) № 3/2001, ст. 3
7-рп/2001 30.05.2001	у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) № 3/2001, ст. 11

8-рп/2001 14.06.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про висновки Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України по перевірці фактів порушення прав українських акціонерів відкритого акціонерного товариства «Миколаївцемент» від 18 лютого 1999 року № 441-XIV (справа про доручення Генеральній Прокуратурі України) № 4/2001, ст. 8
9-рп/2001 19.06.2001	у справі за конституційним поданням 93 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу другого пункту 2 про визначення стажу наукової роботи «з дати присудження наукового ступеня або присвоєння вченого звання» та Постанови Кабінету Міністрів України «Про перелік посад наукових працівників державних наукових установ, організацій та посад науково-педагогічних працівників державних вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації, перебування на яких дає право на одержання пенсії та грошової допомоги при виході на пенсію відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 27 травня 1999 року (справа щодо стажу наукової роботи) № 4/2001, ст. 14
10-рп/2001 20.06.2001	у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 11 Закону України «Про зв'язок» та окремих положень статті 4 Закону України «Про підприємництво» (справа про виплату і доставку пенсій та грошової допомоги) № 4/2001, ст. 20
11-рп/2001 13.07.2001	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «район» та «район у місті», які застосовуються в пункті 29 частини першої статті 85, частині п'ятій статті 140 Конституції України, і поняття «організація управління районами в містах», яке вживається в частині п'ятій статті 140 Конституції України та в частині першій статті 11 Закону України «Про столицю України — місто-герой Київ», а також щодо офіційного тлумачення положень пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України, пункту 41 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно повноваження міських рад самостійно вирішувати питання утворення і ліквідації районів у місті (справа про адміністративно-територіальний устрій) № 4/2001, ст. 25
12-рп/2001 03.10.2001	у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 32 Закону України «Про Державний бюджет України на 2000 рік» та статті 25 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» (справа про відшкодування шкоди державою) № 5/2001, ст. 4

13-рп/2001 10.10.2001	у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 7, 8 Закону України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України», за конституційним зверненням Воробйова В.Ю., Лосєва С.В. та інших громадян щодо офіційного тлумачення положень статей 22, 41, 64 Конституції України (справа про заощадження громадян) № 5/2001, ст. 11
14-рп/2001 16.10.2001	у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини першої статті 131 Конституції України стосовно внесення Вищою радою юстиції подань про призначення суддів на посади (справа про призначення суддів) № 5/2001, ст. 23
15-рп/2001 14.11.2001	у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 1 пункту 4 Положення про паспортну службу органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (справа щодо прописки) № 5/2001, ст. 30
16-рп/2001 04.12.2001	у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 12 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (справа про поєднання посади в місцевій державній адміністрації з мандатом депутата місцевої ради) № 6/2001, ст. 4
17-рп/2001 06.12.2001	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 5, частини третьої статті 6, статті 32 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» (справа про угоди про розподіл продукції) № 6/2001, ст. 16
18-рп/2001 13.12.2001	у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзацу четвертого статті 2, частини другої статті 6, частин першої, другої статті 10 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (справа про молодіжні організації) № 6/2001, ст. 22
19-рп/2001 21.12.2001	у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 5, частини сьомої статті 6 Закону України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим» (справа щодо сумісності мандата депутата Верховної Ради АРК з іншими видами діяльності) № 6/2001, ст. 28
20-рп/2001 27.12.2001	у справі за конституційним поданням 139 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) указів Президії Верховної Ради України «Про тимчасове припинення діяльності Компартії України» і «Про заборону діяльності Компартії України» (справа про укази Президії Верховної Ради України щодо Компартії України, зареєстрованої 22 липня 1991 року) № 6/2001, ст. 39

1-рп/2002 29.01.2002	у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 5 Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» та частини першої статті 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» (справа про оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями) № 1/2002, ст. 5
2-рп/2002 30.01.2002	у справі за конституційним поданням 63 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про виборчу заставу) № 1/2002, ст. 14
3-рп/2002 12.02.2002	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» (справа про електроенергетику) № 1/2002, ст. 19
4-рп/2002 20.03.2002	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України, а також частини другої статті 15 та частини першої статті 16 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про запити і звернення народних депутатів України до органів дізнання і досудового слідства) № 2/2002, ст. 6
5-рп/2002 20.03.2002	у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 58, 60 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 8, 9 частини першої статті 58 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» і підпункту 1 пункту 1 Закону України «Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів» (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій) № 2/2002, ст. 10
6-рп/2002 26.03.2002	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 28 Закону України «Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів» (справа про охорону трудових прав депутатів місцевих рад) № 2/2002, ст. 18
7-рп/2002 27.03.2002	у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад) № 2/2002, ст. 23

8-рп/2002 07.05.2002	у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) № 2/2002, ст. 29
9-рп/2002 21.05.2002	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої і четвертої статті 1, абзацу другого пункту 8 частини першої статті 18, частини першої статті 25, пунктів 1, 2, 4 частини першої статті 30, частини першої статті 31, частини першої статті 32, пункту 2 частини другої статті 33, пункту 2 частини другої та частини третьої статті 37, статей 38 і 48 Закону України «Про Вищу раду юстиції» (справа про Закон України «Про Вищу раду юстиції») № 3/2002, ст. 4
10-рп/2002 29.05.2002	у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) № 3/2002, ст. 19
11-рп/2002 13.06.2002	у справі за конституційним поданням Міністерства оборони України щодо офіційного тлумачення абзацу першого пункту 22.3 статті 22 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» (справа про фінансування житла для військовослужбовців) № 3/2002, ст. 25
12-рп/2002 18.06.2002	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 140 Конституції України (справа про об'єднання територіальних громад) № 3/2002, ст. 31
13-рп/2002 02.07.2002	у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Концерн Стирол» щодо офіційного тлумачення положення абзацу першого пункту 1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України (справа про оспорювання актів у господарському суді) № 4/2002, ст. 4
14-рп/2002 04.07.2002	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 1 частини першої статті 3 та пункту 6 статті 4 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа щодо сумісності посад народного депутата України і члена Кабінету Міністрів України) № 4/2002, ст. 8
15-рп/2002 09.07.2002	у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клаб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) № 4/2002, ст. 17

16-рп/2002 17.10.2002	у справі за конституційним поданням Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 120 Конституції України (справа про суміщення службової діяльності керівників органів виконавчої влади) № 5/2002, ст. 8
17-рп/2002 17.10.2002	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України) № 5/2002, ст. 11
18-рп/2002 21.11.2002	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень постанов Кабінету Міністрів України «Про встановлення плати за користування підручниками в загальноосвітніх школах», «Про внесення доповнення до Постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1996 р. № 1031» та пункту 5 Постанови Кабінету Міністрів України «Про визнання такою, що втратила чинність, Постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 1998 р. № 1128» (справа про безоплатне користування шкільними підручниками) № 6/2002, ст. 3
1-рп/2003 16.01.2003	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Конституції Автономної Республіки Крим та Закону України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» (справа про Конституцію Автономної Республіки Крим) № 1/2003, ст. 4
2-рп/2003 28.01.2003	у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України (справа про повноваження Президента України реорганізовувати центральні органи виконавчої влади) № 1/2003, ст. 20
3-рп/2003 30.01.2003	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) № 1/2003, ст. 24
4-рп/2003 27.02.2003	у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень статті 5 Закону України «Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист» (справа про ветеранів органів внутрішніх справ) № 1/2003, ст. 31
5-рп/2003 05.03.2003	у справі за конституційним поданням Національного банку України про офіційне тлумачення положень статті 86, частини другої статті 89 Конституції України, частини другої статті 15, частини першої статті 16 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про звернення народних депутатів України до Національного банку України) № 1/2003, ст. 35

6-рп/2003 11.03.2003	у справі за конституційним поданням 73 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) здійсненого Президентом України права вето стосовно прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» та пропозицій до нього (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України) № 2/2003, ст. 4
7-рп/2003 10.04.2003	у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 17, частини другої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про гарантії діяльності народного депутата України) № 2/2003, ст. 21
8-рп/2003 10.04.2003	у справі за конституційним зверненням громадянина Сердюка Валерія Анатолійовича про офіційне тлумачення положення частини першої статті 7 Цивільного кодексу Української РСР (справа про поширення відомостей) № 2/2003, ст. 27
9-рп/2003 17.04.2003	у справі за конституційним поданням Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини сьомої статті 3 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим» (справа про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим) № 2/2003, ст. 31
10-рп/2003 28.05.2003	у справі за конституційним поданням Антимонопольного комітету України про офіційне тлумачення поняття «організація розповсюдження поштових марок, маркованих конвертів і карток», яке вживається в абзаці другому частини третьої статті 15 Закону України «Про поштовий зв'язок» (справа про організацію розповсюдження поштових марок, маркованих конвертів і карток) № 3/2003, ст. 6
11-рп/2003 10.06.2003	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна) № 3/2003, ст. 11
12-рп/2003 26.06.2003	у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» та за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 80 Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності) № 3/2003, ст. 16

13-рп/2003 03.07.2003	у справі за конституційним зверненням громадянина Діяка Івана Васильовича та конституційним поданням 49 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини шостої статті 29 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про строки оскарження порушень під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування) № 3/2003, ст. 23
14-рп/2003 08.07.2003	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення статті 150 Кримінально-процесуального кодексу України стосовно тяжкості злочину (справа про врахування тяжкості злочину при застосуванні запобіжного заходу) № 3/2003, ст. 32
15-рп/2003 08.07.2003	у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про проведення атестації державних службовців» (справа про атестацію державних службовців) № 4/2003, ст. 4
16-рп/2003 14.10.2003	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 84, пункту 34 частини першої статті 85, частини першої статті 86, статті 91 Конституції України, частин другої, третьої, четвертої статті 15 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про направлення запиту до Президента України) № 5/2003, ст. 5
17-рп/2003 23.10.2003	у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини третьої статті 30 Закону України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (справа про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів) № 5/2003, ст. 11
18-рп/2003 30.10.2003	у справі за конституційним зверненням громадянина Гулеватого Олександра Івановича про офіційне тлумачення частини другої статті 164 Кримінального кодексу України 1960 року (справа про службових осіб підприємств, установ та організацій) № 5/2003, ст. 14
19-рп/2003 10.12.2003	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпічменту Президента України) № 6/2003, ст. 5
20-рп/2003 11.12.2003	у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 3 частини другої статті 18, статей 32, 33, 34, 35, 36, 37, підпункту 5 пункту 3 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій України» (справа про Касаційний суд України) № 6/2003, ст. 8

21-рп/2003 25.12.2003	у справі за конституційним поданням Президента України та конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої, третьої, четвертої статті 118, частини третьої статті 133, частин першої, другої, третьої статті 140, частини другої статті 141 Конституції України, статті 23, пункту 3 частини першої статті 30 Закону України «Про державну службу», статей 12, 79 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статей 10, 13, 16, пункту 2 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про столицю України — місто-герой Київ», статей 8, 10 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», статті 18 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві) № 6/2003, ст. 40
22-рп/2003 25.12.2003	у справі за конституційними поданнями 53 і 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України) № 6/2003, ст. 47
1-рп/2004 27.01.2004	у справі за конституційним зверненням Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Кіровоградській області про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 34 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (справа про відшкодування моральної шкоди Фондом соціального страхування) № 1/2004, ст. 5
2-рп/2004 05.02.2004	у справі за конституційним поданням Світязької сільської ради Шацького району Волинської області про офіційне тлумачення терміна «передача», який вживається у підпункті 5.1.17 пункту 5.1 статті 5 Закону України «Про податок на додану вартість» (справа про тлумачення терміна «передача земельних ділянок») № 1/2004, ст. 18
3-рп/2004 24.02.2004	у справі за конституційним зверненням спільного підприємства «Мукачівський плодоовочевий консервний завод» про офіційне тлумачення положення пункту 10 статті 3 Закону України «Про виконавче провадження» (справа про виконання рішень третейських судів) № 1/2004, ст. 22
4-рп/2004 02.03.2004	у справі за конституційним зверненням Ярового Сергія Івановича та інших громадян про офіційне тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статей 1, 10 цього Закону (справа про права співвласників на допоміжні приміщення багатоквартирних будинків) № 1/2004, ст. 27

5-рп/2004 04.03.2004	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти) № 1/2004, ст. 32
6-рп/2004 16.03.2004	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 9 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (справа про друковані періодичні видання) № 2/2004, ст. 4
7-рп/2004 17.03.2004	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) № 2/2004, ст. 8
8-рп/2004 31.03.2004	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про заходи щодо запровадження державної монополії у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів» (справа про запровадження державної монополії у сфері контролю за виробництвом окремих видів продукції) № 2/2004, ст. 13
9-рп/2004 07.04.2004	у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень підпункту «а» пункту 2 статті 5, статті 8, абзаців першого, другого пункту 2 статті 23 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», указів Президента України «Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» та «Про підвищення ефективності діяльності Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» (справа про Координаційний комітет) № 2/2004, ст. 17
10-рп/2004 15.04.2004	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 6, 9 Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» (справа про визначення мінімальної ціни на цукор) № 2/2004, ст. 22
11-рп/2004 19.05.2004	у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 90, пункту 8 частини першої статті 106 Конституції України (справа про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України) № 3/2004, ст. 5

12-рп/2004 20.05.2004	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини четвертої статті 12 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо сумісності посади сільського, селищного, міського голови з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим (справа щодо сумісності посади сільського, селищного, міського голови з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим) № 3/2004, ст. 11
13-рп/2004 22.06.2004	у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини другої статті 16 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого Постановою Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» (справа про Дисциплінарний статут прокуратури) № 3/2004, ст. 15
14-рп/2004 07.07.2004	у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу другого частини першої статті 39 Закону України «Про вищу освіту» (справа про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу) № 4/2004, ст. 4
15-рп/2004 02.11.2004	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 5/2004, ст. 38
16-рп/2004 11.11.2004	у справі за конституційним зверненням Центральної спілки споживчих товариств України про офіційне тлумачення положень пункту 1 статті 9, пункту 1 статті 10 Закону України «Про споживчу кооперацію», частини четвертої статті 37 Закону України «Про кооперацію» (справа про захист права власності організацій споживчої кооперації) № 5/2004, ст. 51
17-рп/2004 18.11.2004	у справі за конституційним поданням 58 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань моніторингу реалізації законодавства про вибори Президента України» (справа про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України) № 5/2004, ст. 62
18-рп/2004 01.12.2004	у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) № 6/2004, ст. 6
19-рп/2004 01.12.2004	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) № 6/2004, ст. 16

20-рп/2004 01.12.2004	у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 44, 47, 78, 80 Закону України «Про Державний бюджет України на 2004 рік» та конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої, третьої, четвертої статті 78 Закону України «Про Державний бюджет України на 2004 рік» (справа про зупинення дії або обмеження пільг, компенсацій і гарантій) № 6/2004, ст. 23
21-рп/2004 15.12.2004	у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини першої статті 73 Кодексу торговельного мореплавства України (справа про морський порт як державне підприємство) № 6/2004, ст. 36
22-рп/2004 24.12.2004	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про особливості застосування Закону України «Про вибори Президента України» при повторному голосуванні 26 грудня 2004 року» (справа про особливості застосування Закону України «Про вибори Президента України») № 6/2004, ст. 39
1-рп/2005 17.03.2005	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин першої, другої статті 2 Закону України «Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування» (справа про надання допомоги по тимчасовій непрацездатності) № 1/2005, ст. 3
2-рп/2005 24.03.2005	у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 1.17 статті 1, статті 8 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (справа про податкову заставу) № 2/2005, ст. 4
3-рп/2005 24.03.2005	у справі за конституційними поданнями Харківської обласної державної адміністрації та Харківської обласної ради про офіційне тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 56, пункту 2 частини першої, частини п'ятнадцятої статті 64 Закону України «Про вибори Президента України» (справа про вибори Президента України) № 2/2005, ст. 11
4-рп/2005 11.05.2005	у справі за конституційним зверненням закритого акціонерного товариства «Оболонь» та громадянина Винника Віктора Володимировича про офіційне тлумачення положень частини другої статті 28 Закону України «Про господарські товариства», пункту 1, абзацу першого пункту 5 статті 4 Закону України «Про власність» (справа про права акціонерів ЗАТ) № 2/2005, ст. 23

5-рп/2005 22.09.2005	у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) № 5/2005, ст. 14
6-рп/2005 05.10.2005	у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) № 5/2005, ст. 26
7-рп/2005 05.10.2005	у справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Указу Президента України «Про заходи щодо підвищення ефективності управління нафтовою галуззю» від 16 липня 2004 року № 814 (справа про управління нафтовою галуззю) № 5 /2005, ст. 32
8-рп/2005 11.10.2005	у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого пункту 13 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та офіційного тлумачення положення частини третьої статті 11 Закону України «Про статус суддів» (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) № 5/2005, ст. 41
9-рп/2005 13.10.2005	у справі за конституційним поданням 61 народного депутата України про офіційне тлумачення положень пункту 10 частини першої статті 106, частин першої, другої, четвертої статті 118, частини третьої статті 133, частини другої статті 140 Конституції України, частини четвертої статті 1, частини другої статті 8, частини четвертої статті 9 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», пункту 2 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про столицю України — місто-герой Київ» (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування в районах міста Києва) № 5/2005, ст. 53
1-рп/2007 16.05.2007	у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції про офіційне тлумачення положення частини п'ятої статті 20 Закону України «Про судоустрій України» (справа про звільнення судді з адміністративної посади) № 3/2007, ст. 5
2-рп/2007 12.06.2007	у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI «Заключні положення» Закону України «Про політичні партії в Україні» (справа про утворення політичних партій в Україні) № 4/2007, ст. 5

3-рп/2007 14.06.2007	у справі за конституційними поданнями 51 і 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) першого речення пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до статті 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб» та про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 43, статей 51, 55, частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», а також за конституційними зверненнями Комітету по захисту прав військовослужбовців та працівників Міністерства внутрішніх справ України і Служби безпеки України «За справедливість», Партії розбудови, правозахисту недержавних організацій України «Партія правозахисту», Української спілки ветеранів Афганістану, громадян Токаря Степана Семеновича, Іорданова Пилипа Феодосійовича про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 43, статей 51, 55, частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (справа про перерахунок пенсій військовослужбовців) № 4/2007, ст. 15
4-рп/2007 18.06.2007	у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 36, пунктів 20, 33, 49, 50 статті 71, статей 97, 98, 104, 105 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про гарантії незалежності суддів) № 4/2007, ст. 21
5-рп/2007 20.06.2007	у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Кіровоградобленерго» про офіційне тлумачення положень частини восьмої статті 5 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (справа щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності) № 4/2007, ст. 29
6-рп/2007 09.07.2007	у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) № 4/2007, ст. 36
7-рп/2007 09.10.2007	у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень частини четвертої статті 94 Конституції України № 5/2007, ст. 6
8-рп/2007 16.10.2007	у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 23 Закону України «Про державну службу», статті 18 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», статті 42 Закону України «Про дипломатичну службу» (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування) № 5/2007, ст. 10

9-рп/2007 16.10.2007	у справі за конституційним поданням Міністерства юстиції України про офіційне тлумачення положень частини шостої статті 11 Закону України «Про політичні партії в Україні» (справа про утворення та реєстрацію партійних організацій) № 5/2007, ст. 16
10-рп/2007 25.10.2007	у справі за конституційним зверненням Мнишенка Сергія Костянтиновича щодо офіційного тлумачення положень частини четвертої статті 50 Закону України «Про прокуратуру» № 6/2007, ст. 6

До уваги шановних авторів!

«Вісник Конституційного Суду України» є офіційним виданням Конституційного Суду України, яке постановою Президії Вищої атестаційної комісії України від 9 червня 1999 року включено до переліку видань, публікації в яких зараховуються у разі захисту дисертації як наукові роботи.

У журналі висвітлюється діяльність Конституційного Суду України; публікуються наукові статті, наукові повідомлення, рецензії, анотації, коментарі тощо.

Нагадуємо, що наукова стаття повинна бути актуальною, мати доктринальний характер з чітко окресленою проблематикою, містити наукові положення, розроблені особисто автором, висновки про наукове та практичне значення наукової розробки.

До статей додається: довідка про автора із зазначенням прізвища, імені та по батькові, вченого ступеня, вченого звання, місця роботи і посади, контактних телефонів, електронної пошти. Примірник рукопису підписує автор.

Разом з рукописом до редакції подається його електронна копія, записана у вигляді окремого електронного документа.

Обсяг наукових статей — 12—15 сторінок, наукового повідомлення — 5—7 сторінок машинописного тексту через півтора інтервала. Шрифт — Peterburg, розмір шрифту: 14. Нумерація виносок — посторінкова.

Редакція залишає за собою право направляти наукові статті й повідомлення на рецензування, редагувати рукопис, скорочувати його, змінювати за погодженням з автором назву статті.

За достовірність фактів, статистичних даних та іншої інформації відповідальність несе автор. Подані матеріали редакція не повертає.

При передруку публікацій іншими виданнями посилання на «Вісник Конституційного Суду України» обов'язкове.

Запрошуємо до співпраці!

Матеріали для публікації надсилайте за адресою:
01033, м. Київ, вул. Жилянська, 14, Конституційний Суд України,
редакційна рада «Вісника Конституційного Суду України»,
тел. 238-11-54

Над випуском працювали:

Катерина Пігнаста
Олена Пазенко
Любов Лавриненко
Ірина Тимощук
Святослав Караваєв
Вікторія Зарецька
Михайло Черненко

Здано до складання 26.11.2007. Підписано до друку 21.12.2007.
Формат 70×100/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 8,5. Умовн. друк. арк. 6,3. Наклад 1140 прим.
Віддруковано в ЗАТ «Віпол», ДК № 15. 03151, Київ — 151, вул. Волинська, 60.
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 752 від 27.12.2001)
Зам. № .